ΕΤΕΡΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ

Ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι δὲ τοῦ νεοδμήτου Νεκροταφείου τῶν Ὀρθοδόξων, Ὀθωμανι-

Εἰκ. 202. Τεμ. κοσμήματος. (0,40×0,12).

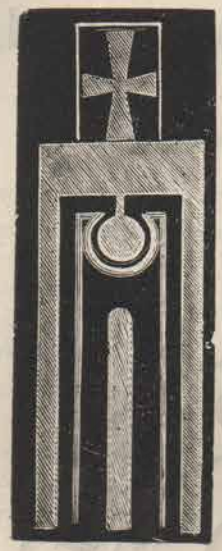

Εἰκ. 203. Τεμάχιον διαστ. (0,55×0,15).

Εἰκ. 204. Τεμ. κοσμήματος.(πλ. 0,10).

Εἰκ. 205. Τεμ. κοσμήματος. (πλ. 0,09).

Εἰκ. 206. Τεμάχιον κοσμήματος.

κοῦ νεκροταφείου, εὑρηνται ὡσαύτως ποικίλα συντρίμματα Χριστιανικῆς τέχνης, ὧν ἀξιολογώτατον τὸ ἀναγεγλυμμένον κόσμημα (Εἰκ. 206).

ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

Ἐν τῷ C. I. G. ἀριθμ. 8758 ἀναφέρεται, ὅτι ἐν Τουρκικῇ οἰκίᾳ, πλησίον τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφή:

«Λουτῆρα φαιδ(ρ)ὸν ἀμολύντῳ Δεσποτῃ | (εσ)τησε Θεόλη(π)τος ἐκ τῶν κρηπ(ι)-δων | π(η)δαλιοῦχος ἡ(δ')ἀδελφεῶν σ(τ)ίφος | Παλαιολ | όγου . . . . πρὸ Ἀνδρον(ίκ)ου τ(οῦ) Μιχα(ή)λ (Δ)ε(σπ)ό(του) | καὶ . . . αὐτοῦ προσφιλῆ ἡ χειρ (δ)ὲ συνήργησ(ε . . . .) ου | ἀδελφοῦ (θέ)λον(τ)ος . . .»

ἐν ᾗ ἀναφέρεται ὁ Φιλαδελφείας Θεόληπτος (σ. 370)· ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ Μουσείῳ καὶ Βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης 1885, ὑπὸ στοιχεῖα υνγ΄. (σ. 63) δημοσιεύεται ἡ ἐπιγραφή :

«† Ὑπὲρ μνήμης κ(ὲ) | ἀναπαύσεως (τ) | ῆς μακαριοτάτη(ς) | Ἐπιφανίας Δια-κο | νίσσης. Ἐγένετο | τὸ ἔργον τοῦτο | συνυπουργησάν | των πάντων εἰνδ(ικτιῶνος) α΄. ἔτους φιη΄. | ὑπὲρ εὐχῆς Μαρκέ | λλου κε τοῦ υἱοῦ αὐ | τοῦ οἰκοδόμωύ».

Ἐκ παντὸς τρόπου ταύτας, καὶ μάλιστα τὴν πρώτην, πανταχοῦ ἀνεζητήσαμεν, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὕρομεν.

ΝΥΝ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

ΑΦΙΞΕΙΣ — ΣΚΕΨΕΙΣ

Τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1906, νύκτα, ὥρᾳ 9 μ. μ. ἐφθάσαμεν τὸ πρῶτον εἰς τὸν Σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Φιλαδελφείας, ἔνθα καὶ διενυκτερεύσαμεν παρὰ τῇ εὐγενεῖ οἰκογενείᾳ κ. Ν. καὶ Σοφίας Δέσποτα (Σταθμάρχου).

Ἰδοὺ δὲ ἀμέσως τί ἐπὶ τοῦ ὁδοιπορικοῦ ἡμῶν ἐγράψαμεν :

Φιλαδέλφεια 3 Ὀκτωβρίου 1906.

Πρὸ 2 ἤδη ὡρῶν ἐκινήσαμεν ἀπὸ τοῦ Σαλιχλῆ διὰ τὴν Φιλαδέλφειαν, τὸν Ϛ΄. τοῦτον Ἀστέρα τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ὁ Σιδηρόδρομος νύκτα ἐκυλίετο εἰς τὴν ἔρημον, βυθιζόμενος εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας· ἀργὰ καὶ κάπου εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ὁρόμου, διεφαίνοντο ῥῶτα· ἦσαν τουρκικαὶ καλύβαι καὶ τουρκικοὶ πληθυσμοί, ὡς ἔλεγεν ἡμῖν ὁ πάνυ εὐγενῶς συνοδεύων ἡμᾶς ἐπιθεωρητὴς τῶν Σιδηροδρόμων κ. Ν. Μαξούρης.

Καὶ αἴφνης, ἰδοὺ μακρὰν φαίνονται τὰ ῥῶτα, τῆς ὀλίγον ἀμφιθεατρικῆς πόλεως, τῆς γλυκείας πόλεως Φιλαδελφείας, ἣν μὲ τόσον γλυκὺ ὕφος καὶ γλυκείας ἐκφράσεις ἀναφέρει ἡ Ἱερὰ Ἀποκάλυψις.

Ὦ ! γλυκεῖα μου ἱερὰ Φιλαδέλφεια, Σὲ βλέπω νύκτα, μακράν, καί, ὡς τόσον, μοι εἶσαι τόσον συμπαθής, τόσον γλυκεῖα ! τόσον ἥμερος, καὶ προσφιλής !

Ἡ νὺξ δὲν σὲ καθιστᾷ ἀγρίαν, τὸ σκότος δέν σοι προσδίδει ὄψιν κακὴν καὶ ὕποπτον. Ὑπεράνω Σου ἁπλοῦται ὁ ἀστερόεις οὐρανός· πρὸ Σοῦ δὲ ὡς μεγάλη ἀψὶς ἁπλοῦται ὁ Γαλαξίας, ὑφ' ὃν διερχόμενοι, μέλλομεν νὰ φθάσωμεν πρός Σε, ἐφ' ἣν καταβαίνει ἀπ' οὐρανῶν ἡ Καινὴ Ἱερουσαλήμ.

Καὶ τόπος τοιοῦτος, εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄγριος ;

Ὦ ! ἥμερος καὶ γλυκυτάτη πόλις, πόσον μοι εἶσαι σεβασμία ! πόσον μοι εἶσαι ἱερά !

Σὲ βλέπω ἐλαφρῶς βεβυθισμένην εἰς τὰ ῥῶτα Σου, νωχελῶς δέ πως ἐν ἀγίᾳ ἀσφαλείᾳ φαίνεσαι ὅτι κρατεῖς, ὃ ἔχεις, δὲν ὑπέστης τὴν φρικώδη ἐκδίκησιν, τοῦ αἴφνης ἐλθόντος κλέπτου τῶν Σάρδεων, φαίνεσαι κρατοῦσα τὴν κλεῖδα τοῦ Δαβίδ, ὅτι ἀπολαμβάνεις ἡσύχως τὰ τοῦ στεφάνου τῆς νίκης, καὶ ὅτι ἐστηρίθης ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ, ἥτις ἦλθε καὶ ἐκάστοτε ἔρχεται ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Μοὶ φαίνεσαι εἷς στύλος τοῦ Ναοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὑπεράνω Σου ἐστὶ γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὄνομα τὸ καινόν.

Τοῦτο ἀγνοῶ, ἀλλ' οὐδόλως ἀμφιβάλλω, ὅτι ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοί Σου, διότι οὗτοι, λέγει ἡ Ἀποκάλυψις, ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν Σου.

(Συνεχίζω τὴν γραφὴν μετὰ τὸ ἐν τῷ σταθμῷ παρατεθὲν ἡμῖν γεῦμα).

Ἠρώτησα ἐν τῇ τραπέζῃ, ἂν ἐν Φιλαδελφείᾳ ὑπάρχουσι Ἰουδαῖοι, καί μοι εἶπον μόλις 1 — 2 καὶ ὅτι τὸ Σάββατον ὡρίσθη ἡ ἀγορὰ τῆς πόλεως, ὅτε ἀποκλείονται οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, λίαν ἑβραΐζουσι ἐν πολλοῖς, καὶ ἰδίᾳ τοῖς χρηματιστικοῖς πράγμασιν.

Καὶ ποίαν μεγαλειτέραν ἀπόδειξιν (εἶπον κατ' ἐμαυτὸν) θέλω, ὅτι πραγματικῶς Ἰουδαῖοι ἦλθον πρῶτοι καὶ προσεκύνησαν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ προσελθόντες, συνεχωνεύθησαν τοῖς Χριστιανοῖς, διατηρήσαντες τὴν πρὸς τὸ χρῆμα ἰδίως στοργὴν τῶν Ἰουδαίων;

Αὔριον λίαν πρωΐ, μετὰ δικαίας συγκινήσεως ἀναβαίνω εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν!

Αἱ Ἀθῆναι ἑορτάζουσι σήμερον τὴν μνήμην Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, καὶ Ἀθηναῖος ἐγὼ εὑρίσκομαι εἰς ἑτέραν πρωτόγονον Ἐκκλησίαν, τόσον μακρὰν τοπογραφικῶς, καὶ τόσον ἐγγὺς χριστιανικῶς.

Ἐκ τοῦ σταθμοῦ. *4 Ὀκτωβρίου 1907.*

Καὶ ἤδη λίαν πρωΐ ἐγερθείς, ἔρριψα τὸ πρῶτον βλέμμα ἐπὶ τῆς Πόλεως τοῦ Θεοῦ.

Τὴν εἶδον χθὲς μὲ τὴν νυκτερινήν της περιβολήν, ἦτο τμῆμα τοῦ οὐρανοῦ, μέρος τῶν σμαράγδων τοῦ Παραδείσου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς καταβαινούσης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σήμερον εἶναι ὡραία, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀφυπνιζομένη, ὡς νύμφη τοῦ οὐρανίου νυμφίου Χριστοῦ!

Δύο περίπου χιλιάδες ἔτη διέρρευσαν ἀπὸ τῶν λόγων τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ ἀληθῶς τὴν ἀνεῳγμένην θύραν, ἣν ἔδωκεν αὐτῇ πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ κλείσῃ, διότι ἤνοιξεν ἐκεῖνος, ὅστις ὅταν ἀνοίγῃ οὐδεὶς κλείει, καὶ ὅταν κλείῃ, οὐδεὶς τολμᾷ ν' ἀνοίξῃ!

Μυστηριῶδες βιβλίον ἡ Ἀποκάλυψις, πραγματικὴ ἐκτέλεσις τῶν ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν προρρηθέντων: «*Τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς καὶ νεκρὸς εἶ*» εἶπεν εἰς τὰς Σάρδεις: «*ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς ὁ κλέπτης καὶ οὐ μὴ γνῶς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σὲ*» προσέθηκε· καὶ ἀληθῶς μόνη ἡ ἀπέναντι τῶν Σάρδεων μεγαλοπρεπὴς σιγαλὴ νεκρόπολις τῶν, *μπὶν τεπέ*, (χιλίων τάφων), ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν φρικώδη ἐρείπωσιν τῆς πλουσιωτέρας πόλεως τοῦ κόσμου, τῆς καθημένης περὶ τὰ χρυσᾶ μεταλλεῖα τοῦ Κροίσου, καὶ τὰ χρυσοφόρα νάματα, τοῦ εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον διασήμου ποταμοῦ Πακτωλοῦ.

Σὲ φαντάζομαι, ἀγαπητή μου Φιλαδέλφεια, ἐκ τῶν λόγων τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅτι οἱ πρῶτοι Χριστιανοί σου ἦσαν ὀλίγοι, πολὺ ὀλίγοι, «*μικρὰν λέγει ἔχεις δύναμιν*», καὶ ὅμως ἐτήρεις στερρῶς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου «*ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου*». Ἐκ τῆς ϛ'. προτάσεως, καὶ *οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου*, φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ δεινὸν ἐγερθέντα διωγμὸν ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων, οὓς καλεῖ συναγωγὴν τοῦ Σατανᾶ, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου οἱ Χριστιανοὶ κατίσχυσαν, λατρεύοντες, ὃν ἐπὶ Γολγοθᾶ, τὰ γεννήματα ταῦτα τῶν ἐχιδνῶν, ἐσταύρωσαν.

Καὶ ὅμως, τὸ θεῖον στόμα τί λέγει, καὶ τί ὑπόσχεται εἰς τοὺς πιστοὺς Φιλαδελφεῖς; «*ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ*», ἤτοι, ἰδοὺ θέλω σᾶς δώσει μέρος ἐξ αὐτῆς τῆς συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ, οἵτινες λέγουσιν ὅτι εἶναι Ἰουδαῖοι καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται, διότι ἂν ἦσαν, θὰ ἀνεγνώριζον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ι. Χ. τὸν ἐπηγγελμένον Μεσσίαν, ὡς ἐν Φιλίπποις ἡ Λυδία, ἡ ἐκ Θυατείρων ἡ πορφυρόπωλις, ἥτις μόλις ἤκουσε τὰ περὶ τοῦ Ι. Χ. καὶ γινώσκουσα τὸ πνεῦμα τῶν Γραφῶν, ἀμέσως ἐδέχθη τὸν λόγον καὶ ἐβαπτίσθη αὐτή τε, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς.

Οἱ ἐκ τῶν πρώτων αἰώνων Ἰουδαῖοι ἦσαν χρυσοφόρα τινα ἀνθρωπάρια, τὸ ὄνομα μόνον ἔχοντα τοῦ Ἰουδαίου καὶ ἄλλο οὐδέν, καὶ ὅμως, ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου αὐτῶν τῶν ἀσπόνδων, ὑπόσχεται τὸ θεῖον νὰ δώσῃ μέλη τίμια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ν. Διαθήκης· καὶ ἔδωκε, διότι ἐνῷ εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν ἀνὰ χιλιάδας μετροῦμεν τὸν ταλαίπωρον τοῦτον πληθυσμόν, ἐνταῦθα 1—2 μόνον ὑπάρχουσιν, ὡς τινες ἀπόμαχοι, ὡς τινα ἱστορικὰ λείψανα τῶν μεγάλων λόγων τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ὑποσχόμενος δὲ ὁ Παῦλος τὴν αὔξησιν ταύτην ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ἐν τῇ β'. προτάσει γνωρίζει ἡμῖν ὅτι ἠγάπησέ σε, «*ἥξουσι λέγει οὗτοι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε*»· καὶ ὅταν ὁ Κύριος σὲ ἀγαπᾷ, τίνος ἄλλου ἀνάγκην τῆς ἀγάπης ἔχεις; καὶ ὅταν ὁ Κύριος δημοσίᾳ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει σὲ ἀνακηρύττει, ὦ Φιλαδέλφειά μου,

ἀγαπητήν αὐτοῦ Νύμφην· ποία ἄλλη εὐτυχία δύναται νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν ὡραίαν ταύτην πρότασιν : «*ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε*»;

Ὦ ἀγάπη θεία, ἣν ὅταν ἔχωμεν περιφρονοῦμεν τὰς ἀγάπας καὶ τὰς προστασίας ὅλου τοῦ κόσμου· καὶ προβαίνων ὁ Κύριος λέγει τὸν λόγον τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ διὰ τοῦτο τηρήσω σε ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, καὶ ἀληθῶς ἐκ πάντων τῶν ἐπιδρομέων καὶ τῶν κατά σου ἐπελθόντων, σὲ ἐτήρησε ἱερὰν καὶ ἀγαπητὴν αὐτοῦ νύμφην καὶ τὸ ὄνομά σου, εἰς ἅπαντα τὰ Πανεπιστήμια τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου προφέρεται μετὰ σεβασμοῦ, ὡς τὸ ὄνομα τῆς ἕκτης Ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως, τοῦ ἕκτου Ἀστέρος τῆς Οὐρανίου Ἱεραρχίας! Εἰς πάντα νικῶντα πιστὸν ὑπόσχεται ὅτι θέλει γράψει ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ καινόν, τὸ ὄνομα τοῦ **ΧΡΙΣΤΟΥ**, ὅπερ δίδει ὡς πολύτιμον κληρονομίαν, εἰς πάντας τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Ὑπὸ τοιούτων αἰσθημάτων ἐμφορούμενοι, τῇ 8 π. μ. ἀνήλθομεν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν (Εἰκ. 207), εὐγενῶς φιλοξενηθέντες ἐν τῇ νεοδμήτῳ οἰκίᾳ τοῦ εὐπατρίδου ἐμπόρου κ. Ἀθανασίου Δ. Παπακωνσταντινίδου. (Εἰκ. 208).

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ἡ νῦν Φιλαδέλφεια, ὡς εἴδομεν, *Ἀλασεχὶρ* καλουμένη (σ. 372), ἀνήκει εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τῆς Ἐπαρχίας Σαρουχάν· κατὰ στατιστικὴν δὲ τοῦ 1889 [1] εἶχε 13 χιλ. κατοίκους, ὧν 10 χιλ. Ὀθωμανοὶ καὶ 3 χιλ. Ἕλληνες, κατ' ἄλλην 18 χιλ. ὧν 3 χιλ. πάλιν Ἕλληνες Χριστιανοί.[2]

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ περιοδικῷ τοῦ Ξενοφάνους (τόμ. Γ'. σ. 238) 4 χιλ. Χριστιανοί, Ὀθωμανοὶ δὲ μετ' ἐλαχίστων Ἀρμενίων 17 χιλ., καὶ κατὰ νεωτάτην σημείωσιν, ἣν τυπουμένου τοῦ ἔργου ἐλάβομεν : Ἕλληνες 3,500 χιλ., Ὀθωμανοὶ 11 χιλ., 7 οἰκογένειαι Ἀρμενίων καὶ 6 Ἑβραίων.

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ

Ἐν συνόλῳ προάγεται καὶ προκόπτει ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν ταπητουργίαν καὶ τὸ ποικιλον αὐτῆς ἐμπόριον· καθόσον ἡ Φιλαδέλφεια χρησιμεύει καὶ ὡς ἐπιτηδειότατος σταθμὸς τῶν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας διερχομένων καραβανίων· ζῇ καὶ προάγεται ἡ Κοινότης ἐν Χριστῷ, ἀλλὰ λυπηρόν, ὅτι ζῇ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῆς γλώσσης τῶν ἑαυτῆς Προγόνων! Εἴδομεν σεβαστοὺς καὶ ἐναρέτους ἐν Φιλαδελφείᾳ οἰκογενειάρχας, γινώσκοντας ἀπὸ στήθους ἁπάσας τὰς ἀκολουθίας καὶ τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας, οὐδὲν δ' ἀπολύτως ἐκ τούτων ἐννοοῦντας· φανερὸν δ' ἐκ τούτου ἡλίκη ἡ ἠθικὴ ζημία τῆς ἐκεῖ Ἑλληνικῆς Χριστιανικῆς Κοινότητος, ἀλλοφώνου οὔσης.

Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος εἰσὶν ἄνδρες ἀρτίας ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, ὡς ὁ ἰατρὸς κ. Ἰγνάτιος Παπακωνσταντινίδης, ὁ κ. Ἡ. Βλάττας κτλ. καὶ οἵοι τι-

1. Ἡμερ. καὶ Ὁδηγ. Σμύρνης. 1889. σ. 372.
2. Ἀντωνοπ. Μικρὰ Ἀσία. σ. 171.

μῶντες τὸν Ἑλληνισμόν, ὡς ὁ οἶκος τοῦ κ. Παύλου Ἡρ. Παύλου, καὶ ἄλλων

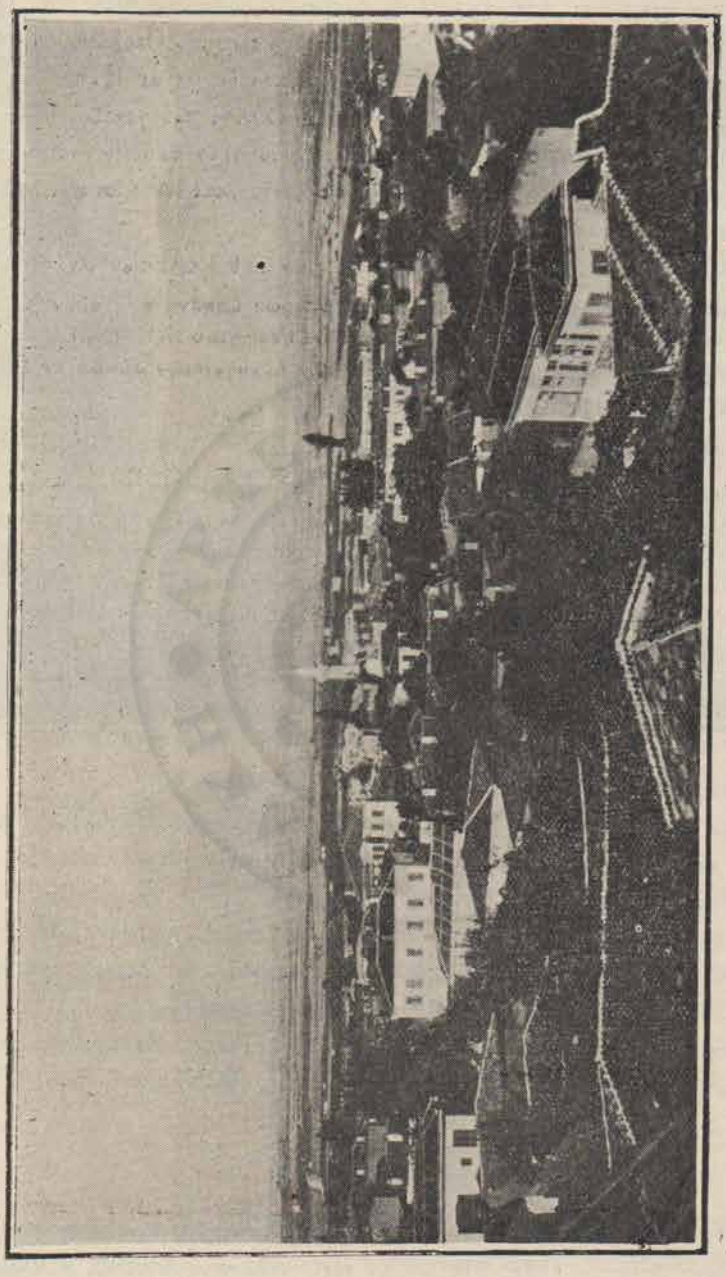

Εἰκ. 207. Ἡ φιλαδέλφεια, ἀπηθετόα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ κ. Τουρτούγλου.

πολλῶν, ὧν ἀμνημονοῦμεν τὰ ἔντιμα ὀνόματα.

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Εὐχάριστον ὅμως, ὅτι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὁ ζωογόνος ἥλιος τῆς Παιδείας, διὰ τῶν ἐκεῖ ἐκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων τοῦ Χ΄΄ Γεωργίου Θεολόγου (1817) καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, διαλύει τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, καὶ ὀσημέραι ἐξαπλοῦται τὸ Φῶς τῆς Παιδείας καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἄλλοτε πρὸ γενεᾶς, οὐδεὶς σχεδὸν ἠννόει τὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ σήμερον, χάρις εἰς τὴν φωτοβόλον ταύτην ἑστίαν τῶν Θεολογείων ἱδρυμάτων, πάντες οἱ ἀπ' αὐτῶν ἀποφοιτῶντες, καὶ ἐννοοῦσι καὶ λαλοῦσι τὴν θείαν γλῶσσαν τῶν ἡμετέρων Προγόνων.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῶν ἐκπαιδευτικῶν τούτων καθιδρυμάτων ἀναγινώσκομεν :

«Θεολόγεια ἐκπαιδευτήρια | ἀνεγερθέντα ἐκ βάθρων δαπάνῃ τῶν υἱῶν Χ΄΄ Θεολόγου | Γεωργίου καὶ Παντολέοντος | καὶ τῶν υἱῶν Γεωργίου Χ΄΄ Θεολόγου | Σοφοκλέους Ξενοφῶντος Τηλεμάχου Θεολόγου καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ἐν ἔτει σωτηρίῳ αωοε΄. (1873) μηνὶ Ἰουλίῳ».

Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Παρθεναγωγείου :

«Θεολόγειον Παρθεναγωγεῖον | ἀνεγερθὲν ἐκ βάθρων δαπάνῃ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀειμνήστου Χατζῆ Θεολόγου τοῦ ἐκ Φιλαδελφείας | ἤτοι | τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γεωργίου Χατζῆ Θεολόγου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Εἰρήνης | τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀοιδίμου Παντολέοντος Χατζῆ Θεολόγου | τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ Ξενοφῶντος Γ. Χατζῆ Θεολόγου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Κατερίτζας καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν Εἰρήνης Γεωργίου Αἰκατερίνης | τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Τηλεμάχου Γ. Χατζῆ Θεολόγου | καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Θεολόγου Χατζῆ Θεολόγου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀργυροῦς | ἀφιερωθὲν τῇ Ἑλληνικῇ Ὀρθοδόξῳ Κοινότητι Φιλαδελφείας πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς θηλείας νεότητος | ἐν ἔτει ᾳωιϛ (1891) μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε΄.»

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὸν χρηστὸν τοῦτον οἶκον τῆς Πατρίδος !

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τὰ εὐγενῆ ταῦτα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους! Τὸ μνημόσυνον καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ ὅλου Ἔθνους, αἰώνια ἔσται αὐτοῖς !

Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις εὑρηται λόγου ἀξία συλλογὴ ἀρχαιοτήτων· ἐπλουτίσθη δὲ ἐσχάτως καὶ ὑπὸ πλουσίων βιβλίων ἑτέρου καλοῦ τέκνου τῆς Πατρίδος, τοῦ εὐρυμαθοῦς ἀνδρὸς Χρ. Νικολαΐδου Φιλαδελφέως· ἐν συνόλῳ δὲ φοιτῶσι περὶ τοὺς 260 μαθηται, 150 μαθήτριαι καὶ 210 παιδια ἐν τῷ νηπιαγωγείῳ.

Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῶν ἀρρένων ἐστὶν ὁ κ. Γεώργ. Ζαραχάνης, τοῦ Παρθεναγωγείου ἡ δεσποινὶς Ἑλένη Κωνσταντίνου, τοῦ δὲ Νηπιαγωγείου ἡ δεσποινὶς Ἀγγελικὴ Ὑψηλάντου.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Πρώτη ἐπισκεψις, ἣν ἐποιήσαμεν ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἦν πρὸς τὸν Ἄγγελον τῆς Ἐκκλησίας ταύτης Λεόντιον (Εἰκ. 27), ὑφ' ὃν τρεῖς τελοῦσιν Ἀστέρες, ἡ *Φιλαδέλφεια*, αἱ *Σάρδεις* καὶ ἡ *Λαοδίκεια*, καὶ παρ' οὗ πᾶσαν σχετικὴν πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν πληροφορίαν ἐζητήσαμεν.

Ἁπλοῦς τοὺς τρόπους, ἀλλ' ἔχων πεῖραν τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καὶ ζωη-

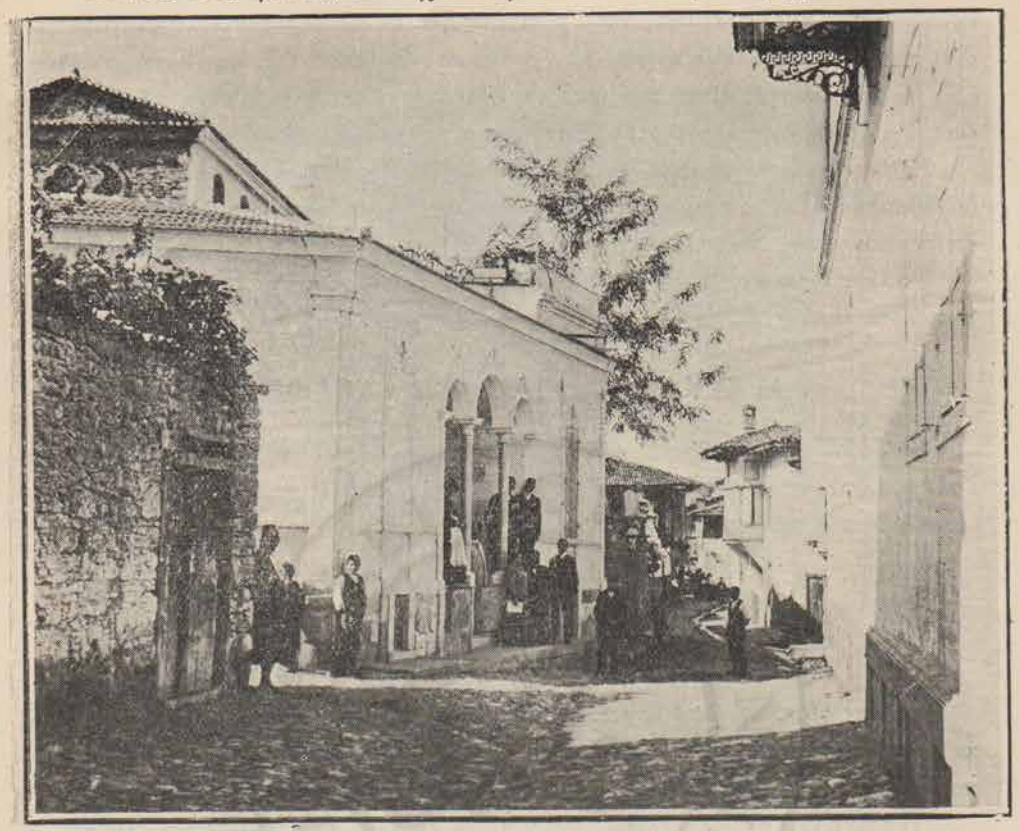

Εἰκ. 208. Ὁδὸς ἐν Φιλαδελφείᾳ, ἐν ᾗ ἡ νεόδμητος οἰκία τοῦ ἐμπόρου κ. Ἀθανασίου Δ. Παπακωνσταντινίδου· ὑπεράνω δὲ αὐτῆς φαίνεται μέρος τῆς νῦν Μητροπόλεως Φιλαδελφείας.

ρῶς χρωματίζων τὰς ποιμαντικὰς αὐτοῦ ἐκφράσεις, ἐν τῇ ἀναμνηστικῇ ἡμῶν βιβλῳ ἔγραψε τὸ οἱονεὶ Ποιμαντικὸν ἀξίωμα αὐτοῦ τοῦτο :

«Ὁ Χριστὸς εἰς μὲν τὰ Σταυρόπιστα κράτη, ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος διοικεῖ· εἰς δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα, σάκκον ἐπὶ τοῦ τραχήλου φέρων, διακονεῖ».

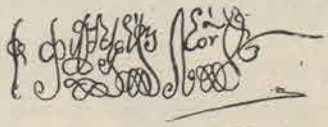

Ὁ ἕκτος Ἀστὴρ τῶν 7 Ἐκκλησιῶν.

Ὀλίγας δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ἡμέρας, καὶ ὡς ἔγραψεν ἡμῖν, τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1906, ἀνεκοινώθη αὐτῷ ἡ μετάθεσις εἰς τὴν παροικιαν Ῥοδοπόλεως.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι οἱ Ἄγγελοι τῶν 7 Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ ἐκλέγωνται

ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς Ἱεραρχίας, ἀφοῦ οὗτοι, ὡς ἤδη ἐν σ. 26 εἴπομεν, ἀντιπροσωπεύουσι τὴν κυρίως διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεωροῦνται ὡς κανὼν τῆς πίστεως.

Ἐκ τῆς ἐκλογῆς δὲ τούτων νομίζομεν ὅτι ἐξαρτᾶται πολὺ ἡ τύχη τῆς ἀναλάμψεως ἢ μή, τῶν μυστικῶν τούτων Ἀστέρων, τοῦ νοητοῦ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματος.

Εἴθε οἱ Διάδοχοι τούτου, ἐννοοῦντες τὸ ὑψηλὸν τῆς θείας αὐτῶν ἀποστολῆς, ἀναδειχθῶσιν ἀνταξιοι Ἐπίσκοποι τῶν Ἀγγέλων τῆς Πρωτογόνου Ἐκκλησίας, ἀγαπῶντες τὴν πτωχείαν, τὴν ἁπλότητα, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ ποιμνίου αὐτῶν.

Τί λαμπρότερον, θαυμασιώτερον καὶ πλουσιώτερον κοσμημα ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἐπισκόπου τῶν ἀνωτέρω Ἀποστολικῶν ἀρετῶν ;

ΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ

Τῷ 1675 ὁ Spon εὗρεν ἐν Φιλαδελφείᾳ 4 Ἐκκλησιας, τὴν Παναγίαν, τὸν ἅγιον Γεώργιον, τὸν ἅγιον Θεόδωρον, καὶ τὸν Ταξιάρχην. Νῦν ἡ Φιλαδέλφεια ἔχει 5 ἐνοριακοὺς Ναούς, 12 παρεκκλήσια καὶ 4 ἁγιάσματα.

ΕΝΟΡΙΑΚΟΙ ΝΑΟΙ

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΛΑΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

Λίαν πτωχόν, καὶ ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν ἀνάξιον λόγου οἰκοδόμημα· ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ἠμελημένον καὶ σεσαθρωμένον, καθ' ὅσον, ἀντ' αὐτοῦ νέα ἤδη Μητρόπολις ἐγένετο ὁ Ναὸς τοῦ Ταξιάρχου.

Ἡ στέγη ἔχει σχῆμα ψαλίδος· οὐδὲν δὲ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἐκεῖ που ἐντῷ περιβόλῳ ἦν ἡ Μητρόπολις Φιλαδελφείας, οὐδὲ θὰ ἐμάντευέ τις ὅτι ὑπὸ τὴν χθαμαλὴν καὶ τεταπεινωμένην στέγην ταύτην, ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Κυρίου, τοῦ ΣΤ'. Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως, ποιεῖται τὰς ἑαυτοῦ συναξεις, ἂν μὴ ὀλίγον προεῖχε τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ναοῦ. (Εἰκ. 209).

Εἰσερχόμενοι ἐν τῷ Ναῷ, δεξιᾷ ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς θύρας, βλέπομεν ὡραῖον ἐπὶ μαρμάρου, ἐξ ἀρχαιοτέρου Ναοῦ, ἀναγεγλυμμένον κόσμημα (Εἰκ. 210), συνισταμενον ἐκ πλοκῆς εὐφυεστάτης ἀλλεπαλλήλως συνδεομένων κύκλων. Ὡσαύτως καὶ τὸ ἕτερον κόσμημα τοῦτο (Εἰκ. 211), ὡς καὶ τὸν σταυρὸν τοῦτον (Εἰκ. 212), ὃν βλέπομεν ἔχοντα τὸν τύπον, καθ' ὃν συνήθως οἱ ἀρχαῖοι ἁγιογράφοι γράφουσι φέροντας τοὺς ἁγίους Μάρτυρας.

Ἀκριβῶς δὲ τοιοῦτον τύπον σταυροῦ εἴδομεν γεγλυμμένον ἐπὶ μαρμάρου καὶ ἐν τῷ ἐν Μαγνησίᾳ ναῷ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου.

Ἐσωτερικῶς (Εἰκ. 213) λόγου ἄξιον τὸ ξυλογεγλυμμένον τοῦ Ναοῦ εἰκονοστάσιον (Εἰκ. 213), ἔργον ις'.—ιζ'. αἰῶνος (1550—1601).

Ἐπὶ τοῦ κοσμήτου διαθέει γλαφυρᾶς τέχνης ἡ ἄμπελος· ὑψηλὰ δὲ μεγαλόκλαδα ὡραίας τέχνης κοσμήματα, ἐφ' ὧν ὑψοῦται ὁ τίμιος Σταυρὸς τοῦ Κυρίου

Ἐπὶ τοῦ κοσμήτου, ἄνω τῆς ἱερᾶς Πύλης, παρίσταται τὸ ἱερὸν Τρίμορφον, καὶ ἑκατέρωσε ἅπαντες οἱ τοῦ Κυρίου μαθηταὶ συλλιτανεύοντες.

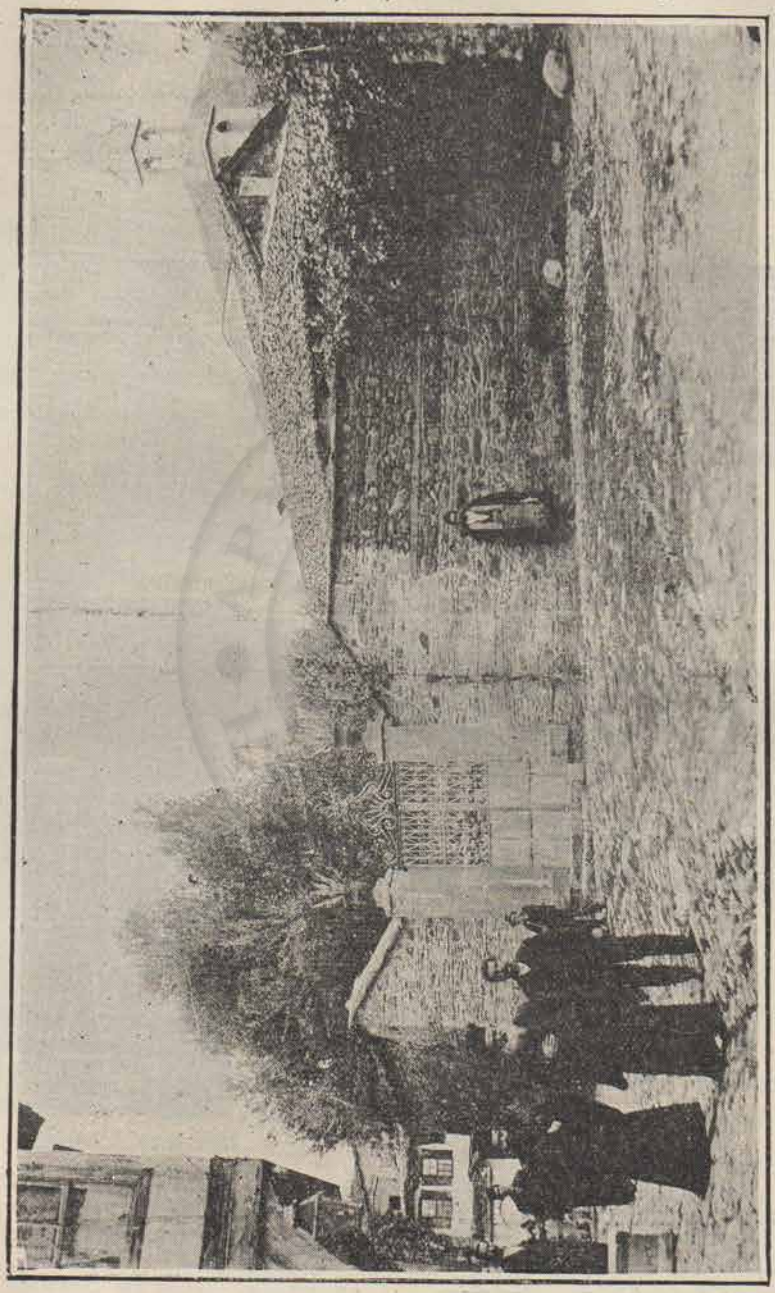

Εἰκ. 209. Ἡ παλαιὰ Μητρόπολις Φιλαδελφείας. Ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Λεόντιος μετὰ τοῦ Διακόνου αὐτοῦ, κάτωθεν τοῦ Μητροπολιτικοῦ αὐτοῦ Οἴκου.

ΙC. ΧC. ἁπλῶς· ὡς Ἀρχιερεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, ἔργον περίπου τοῦ 1600 εἰκὼν ἀργυρένδυτος, ὑφ' ἣν :

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Παρασκευᾶ καὶ ἱερέος καὶ τῆς δούλης σου Χατζῆ ἀνγγελήνας. Κοστατῆς Κρητικός».

ΜΗΡ. ΘΥ. Η ΚΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ, κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὸν παῖδα Ἰησοῦν· ἑκατέρωσε τῆς Θεοτόκου ἀνὰ τρεῖς τῶν Προφητῶν· ἀριστερᾷ τῷ ὁρῶντι :

Ὁ Ἱερεμίας[1]	**«Χαῖρε ὅτι ὑπάρχις βασιλεος Καθένδρα».**	
Ὁ Ἡσαΐας	**«Χαῖρε βατε ἀκαταφλεχτε θρόνε χαῖραι.»**	
Ὁ Δαβὶδ	**«Πολέ θιγατέρες ἐπίησαν δύναμιν πολλὰ»**	δεξιᾷ δέ :
Ζαχαρίας	**«Χαῖρε ὅτε βαστάζις τὸν βαστάζοντα πάντα»**	
Ἀββακοὺμ	**«Χαῖρε μήτιρ του Εμανουὴλ»**	
Σολομών	**«Αὕτη ι πηλι καικλισμένι ἐστε»**	

Εἰκ. 210. Ἀναγεγλυμμένον κόσμημα ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως. (0,60×0,20).

Μετὰ τὴν Θεοτόκον ὁ ἅγιος Γεώργιος, εἰκὼν καλῆς τέχνης, ὡσαύτως ἀργυρένδυτος, παριστῶσα τὸν μεγαλομάρτυρα ἔφιππον μετὰ τῶν μαρτυρίων αὐτοῦ· ὑπεράνω τούτου ὁ Ἰησοῦς δίδων αὐτῷ τὸ στέφος λέγει :

«ὁρῶ σε μάρτης καὶ δίδωμί σοι στέφος».

Μετὰ τοῦτον εὕρηται ἡ μοναδική, ἥν, ἐν τῇ περιοδείᾳ ἡμῶν, εὕρομεν, εἰκὼν τῆς Ἀποκαλύψεως (Εἰκ. 24), περὶ ἧς ἀμέσως κατωτέρω τὰ δέοντα.

Εἰκ. 211. Ἀναγεγλυμμένον κόσμημα ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως. (0,52×0,21).

Εἶτα κατὰ σειράν, μετὰ τὸν Ἰησοῦν, ἡ εἰκὼν τοῦ Προδρόμου «*μετανοεῖτε* ....». Περὶ τοῦτον δὲ ἀπεικονίζεται ὁ βίος αὐτοῦ. Εἶτα εἰκὼν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, πρὸς ὃν ὁ Ἰησοῦς δίδων τὸ στέφος λέγει, ὅ,τι καὶ πρὸς τὸν μεγαλομάρτυρα Γεώργιον :

«Ὁρῶ σε μάρτυς καὶ δίδωμι σοι το στέφος.»

Πόσον παρήγοροι λέξεις ! Πόσον ἀνακουφιστικοὶ δι'

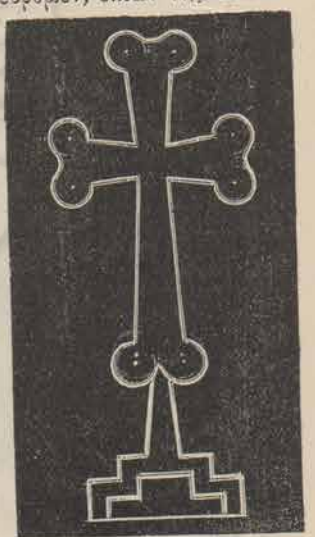

Εἰκ. 212. Σταυρὸς ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς θύρας τῆς παλαιᾶς Μητροπόλεως. (0,55×0,30).

1. Τηροῦμεν ἐπακριβῶς τὴν ὀρθογραφίαν, δι' ἧς φαίνονται αἱ γνώσεις τοῦ ζωγράφου, ἐμμέσως δὲ καὶ τῆς παλαιᾶς Κοινότητος.

ὕλας τοῦ βίου τὰς περιόδους καὶ περιστάσεις ! Ὁ Ἰησοῦς βλέπει ἡμᾶς, καὶ ἀναλόγως τῶν καιρικῶν περιστάσεων δίδωσιν ἡμῖν τὸ στέφος !

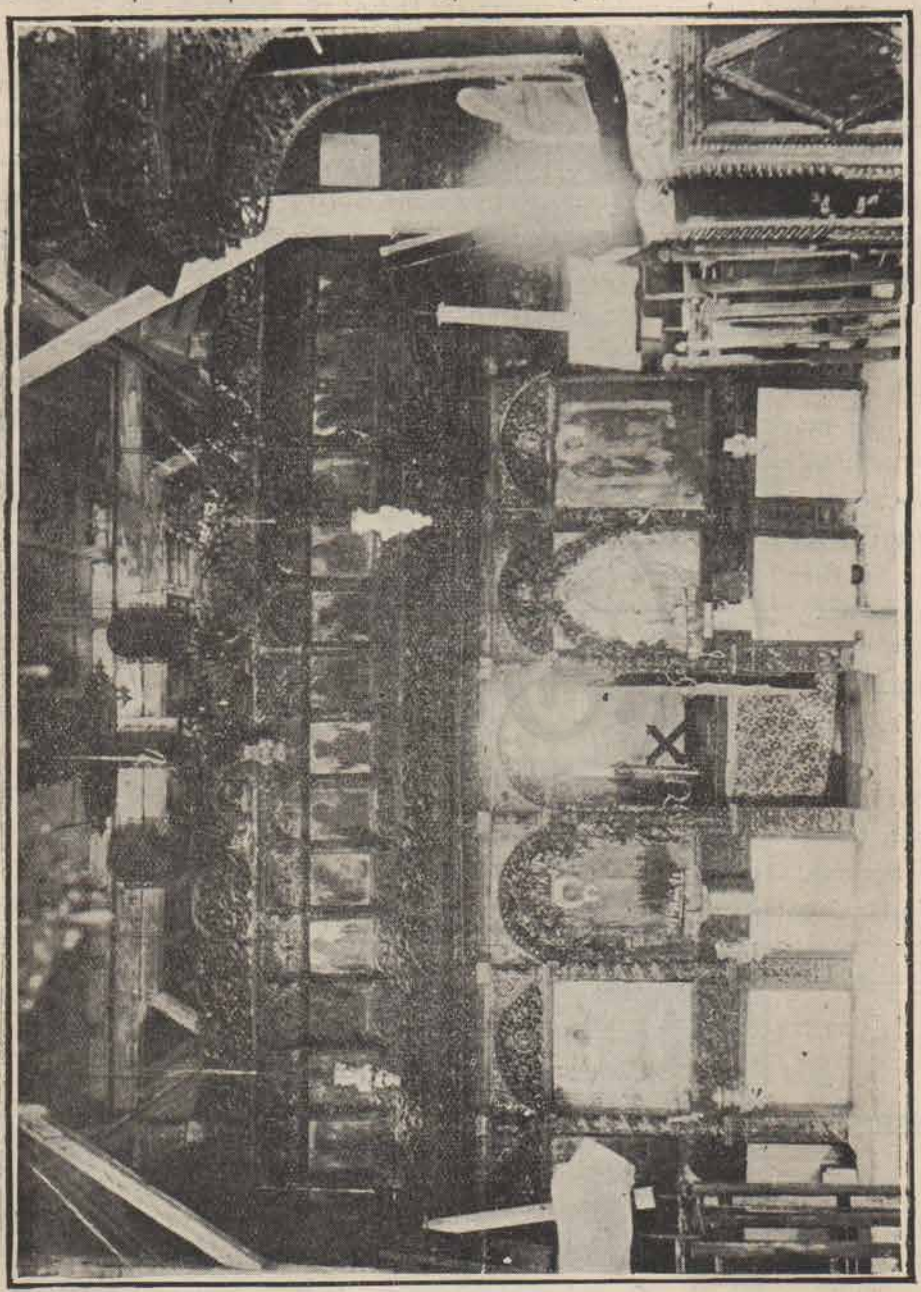

Εἰκ. 213. Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ παλαιοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Εἶτα εὕρηται ἐν τέλει ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους. Πᾶσαι δὲ περίπου αἱ ἱεραὶ εἰκόνες τοῦ εἰκονοστασίου τούτου, εἰσὶ σεβάσμια ἔργα περίπου τοῦ 1600.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ τούτῳ περιεσώθη καὶ ὁ δι' ὡραίας λεπτεπιλέπτου καὶ ἀξιολόγου τέχνης ξυλογεγλυμμένος ἀρχιερατικὸς Θρόνος τῆς περισέμνου καὶ πολυσέπτου ταύτης Μητροπόλεως τοῦ Σ'. Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ἡ εἰκὼν τῆς Ἀποκαλύψεως (Εἰκ. 24.). Ὅ,τι δὲ ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ ἐστὶν ἀνεκτίμητον ἀληθῶς κειμήλιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τῶν 7 Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας, ἐστὶν ἡ εἰκὼν τῆς Ἀποκαλύψεως, ἡ μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ εὑρισκομένη· διότι διὰ ταύτης βλέπομεν, ὅτι οἱ εἰς τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς ζοφερᾶς ἀμαθείας ζῶντες ἐν Φιλαδελφείᾳ Χριστιανοί, εἶχον γνῶσιν τῆς θείας πρὸς αὐτοὺς εὐλογίας, καὶ συνειδησιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτῶν ἀποτελεῖ ἕνα τῶν Ἀστέρων τῆς θείας Πλειάδος τοῦ θείου Ἡλίου τῆς Πάτμου!

Πόσον ἀρά γε προσεκτικώτεροι ἡμῶν διὰ τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν καταγωγὴν καὶ εὐγένειαν δὲν ἦσαν οἱ πολλαχῶς τεθλιμμένοι ἱεροὶ καὶ σεβάσμιοι ἡμῶν Πρόγονοι!

Ἐν ταύτῃ (0,76×0,80) ἀπεικονίζεται ὁ Θεὸς Πατὴρ **Ο ΠΑΛΕΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ**, δίδων τὴν Ἀποκάλυψιν εἰς τὸν κάτωθεν αὐτοῦ ἐν ἐκστάσει κατακείμενον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, ὃς τῇ δεξιᾷ κρατεῖ βιβλίον (Ἀποκ. α'. 19), τῇ δὲ ἀριστερᾷ ὑποστηρίζει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς Πατὴρ ἐκτείνει τὰς χεῖρας αὐτοῦ, φέρει ποδήρη, καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξέρχεται ἡ ὀξεῖα δίστομος ρομφαία τῆς Ἀποκαλύψεως. (Β'. 16.).

Ἐκατέρωσε τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰκονίζονται 7 *Ἀστέρες*, (4 δεξιᾷ καὶ 3 ἀριστερᾷ σημαίνοντες τοὺς 7 Ἀγγέλους, ἤτοι τοὺς 7 Ἐπισκόπους τῶν 7 Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως α'. 20.)· εἶτα 7 *Ἐκκλησίαι*, (5 ἐκ δεξιῶν καὶ 2 ἐξ ἀριστερῶν, δηλοῦσαι τὰς 7 Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας· ἤτοι τῆς Ἐφέσου, τῆς Σμύρνης, τῆς Περγάμου, τῶν Θυατείρων, τῶν Σάρδεων, τῆς Φιλαδελφείας καὶ Λαοδικείας· τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων τινὲς φέρουσι θόλον, ἄλλαι δὲ εἰσὶν ἁπλαῖ, ὅπως ὑποδειχθῇ τὸ πολὺ ἢ σμικρὸν τῆς κοινότητος, καὶ ἡ ἐν γένει διαφορὰ τῆς Πόλεως· ἀντὶ δὲ νὰ ἀπεικονίσῃ ὁ ζωγράφος 7 χρυσᾶς λυχνίας, ὡς ἀναφέρει ἡ Ἀποκάλυψις (α'. 20), ἀπεικονίζει μίαν χρυσῆν ἑπτάφωτον λυχνίαν, ἧς ἑκάστη λαμπὰς ὑποσημαίνει ἀνὰ μίαν τῶν 7 Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας.

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα δὲ παρὰ τὸν Ἰωάννην, διὰ λίαν ἐφθαρμένων γραμμάτων:

ΑΠΟΚΑΛΙΨΙϚ ΤϞ ΑΓ·Ϟ ΙΩ· ΤϞ ΘЄΩΛΟΓϞ·

ΔЄΗϹ(ις) ΤϞ ΔϞ|ΛϞ ΤϞ ΘϞ ΑΝΤΟΝΥ|Ϟ ΘЄΡΜΗΟΤΗ CΑΡΑ ΜΝΗϹΘΗ|ΤΗ ΚЄ. —

ΧΗΡ ΔΙΟΝΙϹΥ|Ϟ ΗЄΡΩΜΟΝ|ΑΧΟ ΘЄΡΜΗ|ΟΤΗ·

Ὁ ζωγράφος δ' οὗτος Διονύσιος Θερμιώτης, ἀκμάσας περὶ τὸ 1600, φαίνεται ὅτι ἦν συγγενὴς τοῦ δαπανήσαντος Ἀντωνίου Θερμιώτη Σάρα.

Τὸ ὄνομα δὲ πάλιν *Θερμιώτης* εὑρίσκομεν τῷ 1746 εἰς ἐπιγόνους αὐτοῦ, ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Μαρίνης, καὶ δὴ ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Μαρίνης.

Ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαί. — Πρὸ τῆς θύρας τοῦ Ναοῦ τὸ ἔδαφος ἐστὶν

ἐστρωμμένον δι' ἐπιτυμβίων πλακῶν, ἐξ ὧν διὰ τὸ Τουρκόφωνον καὶ τὸ περιεργον τῆς ἐννοίας παραθέτομεν τὰς ἑξῆς :

«Τενὶμ γερτὲν χασὶλ ολδοὺ ιλαχι ἐλικλὲν πακιγερὲ ταχιν ὸλδοὺ εμριαεριφιλὲν γκιορὲν χριστιὰν ραχμὲτ ὸκουγιὰ τερουνι διλικλὲν ραχμετλοῦ χατζῆ Παντελῆ ογλου χατζῆ δημήτρι 1727 Δεκεμβρίου 10».

(=Τὸ σῶμα μου ἔγινεν ἀπὸ χῶμα διὰ θείας χειρὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τὸ ὑπόλοιπον ὅπως ἐξ ὅλης καρδίας ἀναγινώσκη συγχωρητικὴν εὐχὴν πᾶς χριστιανὸς ὁ ὁποῖος τοῦτο βλέπει. Κεῖται ὁ Δημήτριος προσκυνητὴς υἱὸς Παντελῆ προσκυνητοῦ.).

«1864 Δεκεμβρίου 24

Γκιὲλ κγιετσμε γιὰ αδεμιναζαρ ἐῖλε καμπριμὲ ἰσμιμὲ δικὰτ ἐῖλε χορ πακμα ραχμετιμες γιαννι ισπίρογλου ανιλιρδημ πιρ ζεμὰν ἐλιοὺμτιρ ἐντζαμὶ τσαρεσίζδηρ χερδερμάν».

(= ὦ ἄνθρωπε ἐλθὲ καὶ μὴ διαβῇς ἐντεῦθεν πρὶν παρατηρήσῃς τὸ μνῆμα μου, ὀνομάζομαι Ἰωάννης Ἰσπύρογλου, πάντοτε τὸ τέλος εἶναι θάνατος κατὰ τοῦ ὁποίου πᾶσα προσπάθεια ἀποβαίνει ἀνωφελής).

«Τουνιὰ φανὶ τεπτὴλ ὸλοὺρ τενὴμ εριρ τοπράκ ολοὺρ εῖλὶν φαζεαὴτ πακὶ καλὶρ ιτζατ ἐτὲν Ραχμετ ἀλὶρ ναζὰρ ἐτὶν ραχμὲτ οκουγιοὺν Χ'' τζορτζορ Παλογλουνα. 1813 Ὀκτωβρίου 2.»

(=Ὁ κόσμος εἶναι μάταιος, τὸ σῶμα μου μεταβάλλεται, ἀναλύεται εἰς χῶμα. ἡ ἀγαθοποιΐα καὶ ἡ ἀρετὴ ἀπομένουσι καὶ ὁ ἀγαθοποιὸς μνημονεύεται. Παρατηρήσατε καὶ μνημονεύσατε τὸν Χ'' Τζορτζὸρ Παλόγλου.).

«Δζεβχερὲ νικιάπι μισλὶ πὶρ μαχιταπ ἐσραριμ χαγιατὴ σεμμαγζὲ ὸλτοῦ ταπ ἐμσαλιμ μισάλι πιρ κιουφὲ ὸλτοὺμ τουραπ λεγίλα ζουμπουλ μορ λαλὲ ὸλτοῦ χαραπ ἐγὶ χατζῆ Ἐλπίδα μιμκὴν λια πιρ τζεβαπ ατὰ βετὰν ετβάρημ τοκτοῦ κιόζ πουραπ Χατζῆ Ἐλπίδα Χ' Β'' τζορτζορογλου».

(=Ἐκ καλῆς οἰκογενείας καταγομένη καὶ ὡς πανσέληνος οὖσα, μετέβην εἰς οὐράνιον βασιλείαν, ὥσπερ οἱ ὅμοιοί μου μετεβλήθην εἰς χοῦν, ὡς ὑάκινθος καὶ μήκων ἐμαράνθην. Ἐπὶ τούτῳ δὲ γονεῖς, συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐπένθησαν.).

Πόσαι γενεαὶ τῶν Πατέρων ἡμῶν δὲν προσηυχήθησαν ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ !

Πόσα δάκρυα ! πόσοι θρῆνοι, ἀλλὰ καὶ πόσαι χαραί !

Εἰσελθόντες ἐν τῷ περισέπτῳ καὶ πεπαλαιωμένῳ τούτῳ ἀρχαίῳ Μητροπολιτικῷ ναῷ τοῦ Ϛ'. Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐνομίσαμεν ὅτι ἠκούομεν τὴν ἀπὸ τοῦ Σπηλαίου τῆς Πάτμου εὐλογίαν τοῦ Ὑψίστου ! Ἐνομίσαμεν ὅτι ἠκούομεν τὰς πιστὰς καὶ ὡραίας φωνὰς τῶν πρώτων, καὶ τῶν μετ' ἔπειτα χριστιανῶν, τῶν διαφόρων αἰώνων !

Μηδέποτε, ἀγαπητοὶ Φιλαδελφεῖς, διανοηθῆτε νὰ κατεδαφίσητε τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ νὰ ἀνεγείρητε ἐπ' αὐτῆς νέαν, ἢ νὰ ἐπισκευάσητε ταύτην διὰ τῆς μεθόδου τῶν ἐπισκευῶν, ἀφανίζοντες αὐτήν.

Διατηρήσατε τὸ προγονικὸν τοῦτο κειμήλιον. Προσεύχεσθε συχνὰ ἐν αὐτῇ, πιστεύοντες, ὅτι εἶσθε ἐγγύτερον πρὸς τὴν ἔνδοξον γενεὰν τῶν ἡμετέρων Προγόνων,

ἐγγύτερον πρὸς τὴν φωνὴν τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐγγύτερον πρὸς τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν!

ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Η ΝΥΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

Νέα Ἐκκλησία καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ νέα· οὐδὲν λόγου ἄξιον ἔχουσα.

Ἐσωτερικῶς. IC. XC.

ΜΗΡ. ΘΔ. Σύγχρονα ἔργα, τέχνης ἀναξίας λόγου.

Ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου:

«Ἀθανάσιος | Ἀσκητὴς 1899 Ρόδιος ἐποίει».

κάτωθεν δὲ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ: «Δαπάνη Δεσποίνης Η. Παύλου 1899».

ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνος: «Α. Ἀσκητὴς | δαπάνη Δεσποίνης Η. Παύλου».

Ἂν δὲ ὁ Ναὸς οὗτος οὐδὲν λόγου ἄξιον ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς αὐτοῦ ἀρχαιότητος ἡμῖν ὑπέδειξεν, οὐχ' ἧττον ἐν τῇ αὐλῇ ἐπεφύλαττεν εὔγλωττον μνημεῖον τῆς πολιᾶς αὐτοῦ ἀρχαιότητος τοῦτο ἦν ἀπερριμμένη ἔξω ἐν τῷ νάρθηκι, περὶ τὴν κλιμακα τῆς γυναικωνίτιδος, μαρμαρίνη πλὰξ (0,41×0,75) πολλαχῶς δυστυχῶς ἀποκεκρουσμένη, ἐφ' ἧς ἐν κύκλῳ ἀναγεγλυμμένος παρίσταται ὁ Ἰησοῦς διὰ σοβαρᾶς τέχνης, τῇ δεξιᾷ κρατῶν Εὐαγγέλιον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ εὐλογῶν. (Εἰκ. 214).

Εἰκ. 214. Τεμάχιον κοσμήτου, ἐφ' οὗ ἀναγεγλυμμένη εἰκὼν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ μάρμαρον τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὸν ἀρχαῖον Ναὸν τοῦ Ταξιάρχου, πρὸς ὃν, ὡς ἀνωτέρω σ. 369 εἴπομεν, ὁ πάππος τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως Βατάτση ἤρχετο ὅπως τελέσῃ εὐχαριστήριον δοξολογίαν, ἀπετέλει δὲ μέρος τοῦ ἱεροῦ κοσμήτου, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦν ἀκριβῶς ἄνω τῶν διαστύλων τῆς ὡραίας Πύλης, ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὸν λαὸν ἐπευλογοῦντος καὶ ἁγιάζοντος ἱερέως.

Ἔξωθεν δὲ ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τῆς αὐλῆς, εὑρηται ὁ τάφος τοῦ εὐπατριδοῦ Φιλαδελφείας Χ΄΄ Γεωργίου, ἐφ' οὗ ἀνέγνωμεν :

«Κελ Κιτζμὲ γὲλ ἀδεμ ναζαρ εγλε ποῦ καπριμὲ ἰσμιμετικατ ἐγλε χὸρ πάκμα ραχμετιμὲ Χ΄΄ Θεολόγος Χ΄ Γεωργίου ἀνηλιρδημ ταχὶ αηβαλόγλου πιρ ζεμὰν πλούμτουρ εντζάμη τζαρεσὶζ πιρ χερ τερμὰν ἀλασεῖρ 3 Ἀπριλίου 1832».

(=Χρόνε μὴ ἔρχεσαι καὶ περνᾷς ἄνθρωπε παρατήρησον τὸ μνῆμα μου καὶ πρόσεξε τὸ ὄνομά μου μὴ παρορᾷς τὸν θάνατόν μου Χατζῆ Θεολόγος Χατζῆ Γεωργίου ἐπωνομαζόμην ἀκόμη ἀπαλόγλου θάνατος εἶναι τὸ τέλος καὶ κάθε περιποίησις ἀνίατος).

«Τάφος ὑπάρχω ὦ θεατά μου φίλε | ἀνδρὸς εὐμενοῦς ὃν ἀρ' θάνατος ἀνεῖλε|βλάστημα δὲ ὄντα τῆς Φιλαδελφείας | καὶ προμηθείας ἐσθλὸς τῆς φιλομαθείας | ὄνομα δ' αὐτῷ ὑπάρχει Θεολόγος | καὶ προσκυνητης καὶ θεῖος μυστιπόλος | ζήσας δ' εὐσεβῶς τὸν βίον αὐτοῦ ὅλον | μετὰ εὐσεβοῦς συζύγου κι' ἀπογόνων | χρέος τὸ κοινὸν ἐκ πατρῶν κατὰ νόμον | οἰκεῖ εἰς μονὰς τῶν αὐτοῦ προπατόρων | ἐν Φιλαδελφείᾳ τῇ γ' Ἀπριλίου | αωνϐ (1851)».

ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ. [ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ].

Διὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἐξόχου ξυλογλυπτικῆς τέχνης εἰκονοστάσιον (Εἰκ. 215), διὰ τὸν λαμπρὸν Δεσποτικὸν θρόνον, τὸν Ἀμβωνα, καὶ ἐν γένει, διὰ τὴν ἐξόχου Χριστιανικῆς τέχνης ξυλογλυφιαν τοῦ Ναοῦ, τὸν Ναὸν τοῦτον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν πολύτιμον κιβωτόν, ἐν ᾗ περιεσώθησαν ἀξιοθαύμαστα τῆς Χριστιανικῆς τεχνουργίας κειμήλια.

Ὁ Ναὸς οὗτος ἐστὶν ἐκ τῶν ἀρχαίων ναῶν τῆς Φιλαδελφείας, ὃν ἤδη ἀναφέρει καὶ ὁ Spon (1675), οἰκοδομηθεὶς ἐπὶ ἀρχαιοτάτου Χριστιανικοῦ Ναοῦ, ὡς δεικνύουσι τὰ ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ περισωθέντα Χριστιανικὰ μάρμαρα· (πρβλ. καὶ σ. 379), ὁ ὑπάρχων ὅμως Ναὸς ἐπεσκευάσθη, ὡς ἔχει ἐσχάτως κατὰ τὸ 1879, ὡς τοῦτο δεικνυται ἐκ τῆς ἄνω τῆς θύρας τούτου ἐπιγραφῆς ταύτης :

«Κύριος ἐν Ναῷ Ἁγίῳ Αὐτοῦ | εὐλαβείσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ· | Ἀνῳκοδομήθη ἀναλώμασι τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν | Ἀρχιερατεύοντος Διονυσίου τοῦ ἐκ Κρήνης | ἐν ἔτει σωτηρίῳ αωοθ (1879)».

Ὁ Ναὸς οὗτος διὰ δύο σειρῶν κιόνων χωριζεται εἰς τρια κλίτη (ναὸς τρίκλιτος). Εἶναι δὲ ἐστεγασμένος κατὰ τὸ μέσον διὰ κυλινδρικοῦ θόλου ἄνευ προεξοχῆς τρούλλου. (Εἰκ. 216).

Ἐσωτερικῶς : ΙC· ΧC· Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ, εἰκὼν περίπου τοῦ 1600, ἐφ' ἧς :

«Διὰ ἐξόδων τοῦ ἐντιμο | τάτου Κυρίου Χατζῆ Μπαλῆ | 1774».

ΜΗΡ. ΘΥ. τῆς αὐτῆς ἐποχῆς· ἀντὶ χρονολογίας δὲ φέρει τὸν τύπον τῆς Ἀμολύντου, καθ' ὃν ὁ παῖς Ἰησοῦς στρέφων καὶ βλέπων τὰ σύμβολα τοῦ πάθους, ἄτινα ὀπίσω αὐτοῦ παρουσιάζει ὁ Γαβριήλ, παρίσταται λέγων ὅτι δειλιᾷ ταῦτα βλέπων. (Εἰκ. 215).

Μετὰ ταύτην εὑρηται ἡ εἰκὼν τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου, ὡσαύτως ἀργυρένδυτος

τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἄνευ τινος ἐπιγραφῆς, μεθ' ἣν ἡ θύρα τῆς Προθέσεως, ἐφ' ἧς ὁ ἀρχων Μιχαήλ.

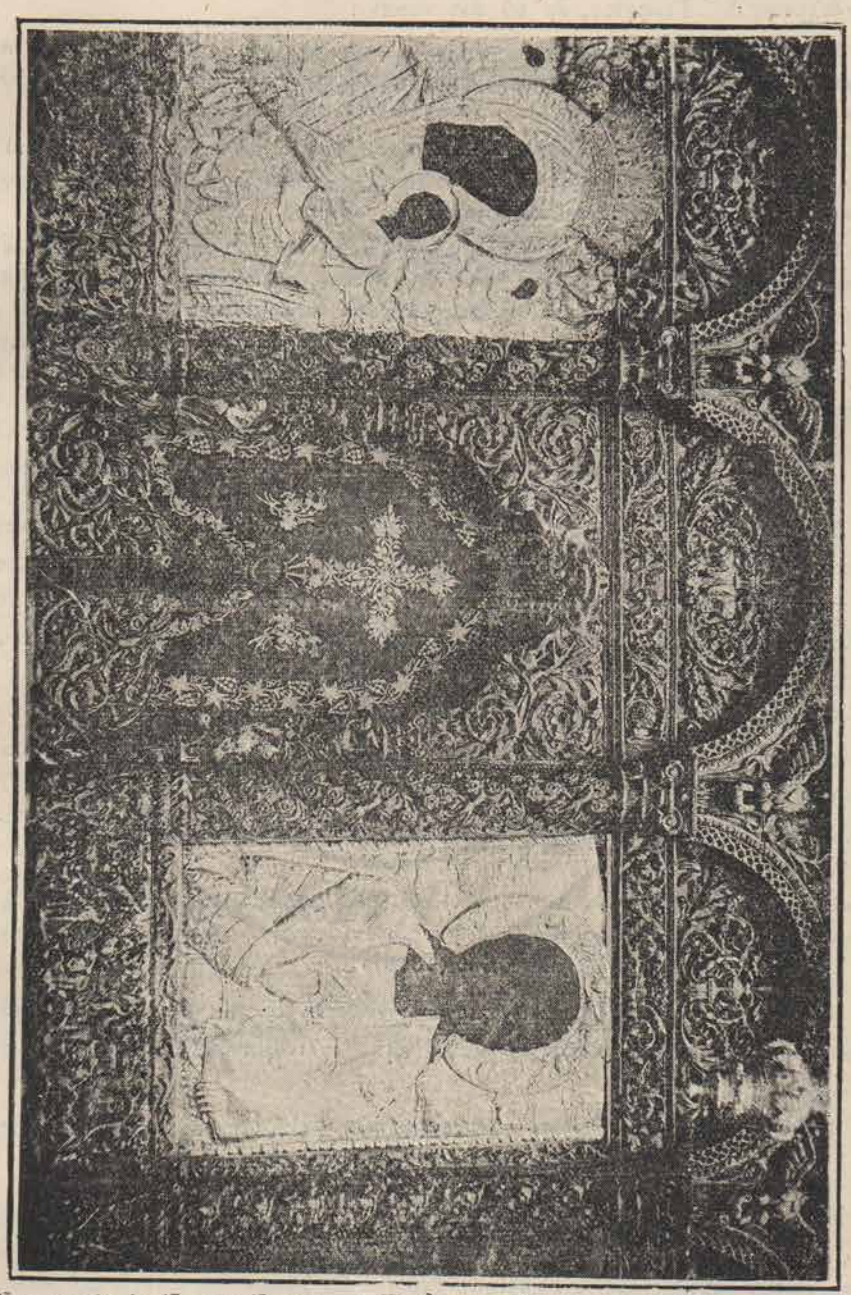

Εἰκ. 218. Μέρος τοῦ εἰκονοστασίου τῆς Παναγίας. Ἡ ὁράσις Πέτρ. Ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ Θεοτόκος.

Εἶτα μετὰ τὸν Ἰησοῦν Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἄνευ ῥητοῦ 'ὑφ' ὅν :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χ'' | Παλλὴς τοῦ Δημητρίου ἐν ἔτει 1766».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔργον τέχνης ἀναξίας λόγου :
«1827 | χὴρ Ἀνθημίου | τοῦ Κρητός».

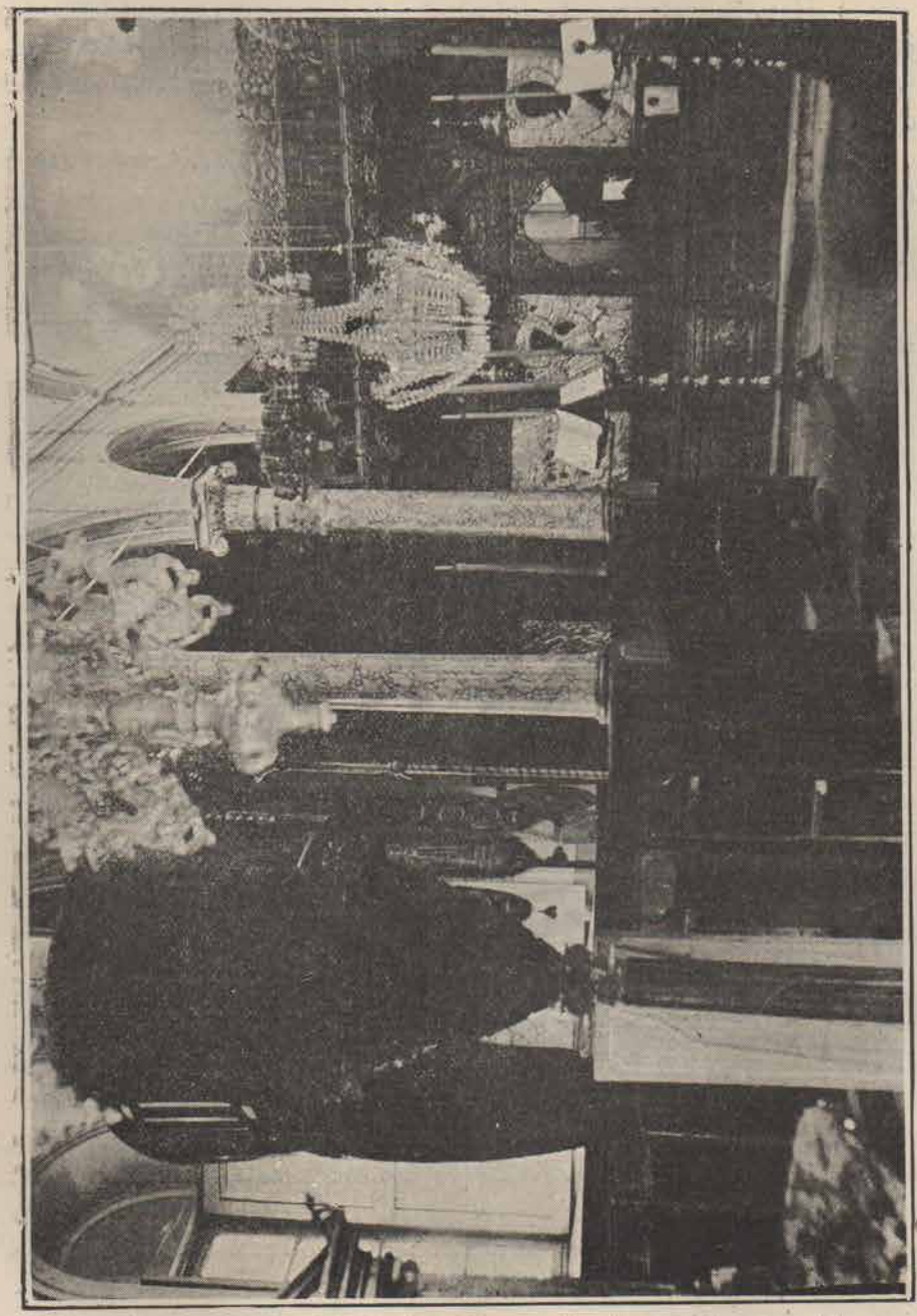

Εἰκ. 216. Ἐσωτερικὸν τοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ Ναοῦ τῆς Παναγίας.

Τὸ εἰκονοστάσιον.—Περὶ τοῦ λαμπροῦ τούτου καλλιτεχνικοῦ ἔργου, κρίνομεν καλόν, εἰδικῶς ν' ἀφιερώσωμεν ὀλίγας λεξεις.

Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ Ναοῦ τῆς Παναγίας, εἶναι ἐπίχρυσον ἔργον ξυλογλυπτικῆς τέχνης ἐξόχου λαμπρότητος. Τὰ ἐπ' αὐτοῦ ἀνθοφόρα κοσμήματα, αἱ γλαφυραὶ συμπλοκαὶ τῶν διαφόρων κλάδων καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ποικίλων παραστάσεων, ὑπὸ ἔποψιν σχεδίου καὶ ἐκτέλεσιν τέχνης καθιστῶσιν αὐτὸ ἔργον ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον. (Εἰκ. 215).

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ εἰκονίζεται ἡ δημιουργία τῆς Εὔας, ἡ πτῶσις καὶ ἡ ἐξορία, ἀφ' ἧς ἐπανήγαγεν ἡμᾶς ὁ Σωτήρ.

Ὑπὸ δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου εἰκονίζεται ἡ θυσία τοῦ Ἰσαάκ, τύπος τῆς μεγάλης θυσίας τοῦ υἱοῦ τῆς Παθένου.

Ὑπὸ τὰς ἐπιλοίπους δὲ εἰκόνας ἀπεικονίζονται ποικίλαι γλαφυραὶ ξυλογλυπτικαὶ παραστάσεις.

Ἐπὶ τῶν διαστύλων τῆς ὡραίας Πύλης εἰκονίζονται πτηνὰ ἐν μέσῳ ῥόδων, μὴ ῥαμφίζοντα βότρεις, κατὰ τὸ σύνηθες.

Τὸν ἱερὸν κοσμήτην ὑποβαστάζουσιν ἀετοὶ μετὰ κιονοκράνων λεπτεπιλέπτου τέχνης.

Οὗτοι ὅμως, ἀπὸ τῶν κιονοκράνων καὶ ἄνω, ὡς καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ εἰκονοστασίου, φαίνεται πως ἔργον μεταγενέστερον, ἢ τοῦ ἰδίου μὲν τεχνίτου, ἀλλὰ ἀσυγκρίτῳ λόγῳ χονδροτέρας τέχνης· ἡ κυρίως ἑπομένως ἀξία τοῦ εἰκονοστασίου εἶναι μέχρι τῶν κιονοκράνων τῶν διαστύλων.

Ὁ Δεσποτικὸς θρόνος καὶ ὁ Ἄμβων.—Ὁ Δεσποτικὸς θρόνος, ὡς καὶ ὁ Ἄμβων, πολλὴν ἔχουσι τὴν πρωτοτυπίαν ὡραίας καὶ γλαφυρᾶς τέχνης· ἀμφότερα δὲ εἰσὶν ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου.

Καὶ ὁ μὲν Ἀρχιερατικὸς θρόνος, στερεῖται τοῦ ἀναλόγου ὕψους, ὅπερ διδωσι χάριν καὶ μεγαλοπρέπειαν· ὑποθέτω ὅμως μὴ βραδύτερον ἀφαιρέσαντες τὰς ὑπ' αὐτὸν βαθμίδας ἐταπείνωσαν τοῦτον.

Ὁ Ἄμβων φέρει ἱσταμένους ἐν ὁλοκλήρῳ τοῦ σώματος γραφῇ, τὸν Ἰησοῦν μετὰ τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν καὶ ἑνὸς ἑτέρου ἁγίου (πιθανῶς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου).

Ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερ. θρόνου εἰκονίζεται ὁ Ἰησοῦς, ἔργον συνήθους τέχνης, ὑφ' ὃν :

«1890 Γεώργιος Βασιλείου ἐξ Ἀλλατσάτων».

Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ναοῦ τούτου εὕρομεν θαυμασίου Χριστιανικῆς τέχνης θωράκιον ἢ στήθεον (1×0,90.) ι΄.—ια΄. αἰῶνος (Φωτ. ἀριθμ. 6118. Εἰκ. 217), κεκοσμημένον διὰ πλουσιωτάτων ῥοδάκων καὶ φυλλωμάτων, ὧν ἀξιολογώτατον τὸ εἰς τὰ ἄκρα τῆς πλακὸς περιθέον διὰ τὴν ἐναλλαγὴν τοῦ σχήματος αὐτοῦ, ὁτὲ μὲν εἰς στρογγύλον ῥόδακα, ὁτὲ δὲ εἰς τετράγωνον χῶρον, ἐν ᾧ διαγράφεται ὀκτάφυλλον κοσμημα, οὗ τὰ μὲν 4 φύλλα, σχηματίζουσι κανονικὸν ὡραῖον σταυρόν, τὰ δὲ 4 ἕτερα, φύλλα δάφνης. (Εἰκ. 217).

Ὡσαύτως ἐν τῇ αὐλῇ εὕρομεν καὶ τεμάχιον μαρμάρου, ἐφ' οὗ διεσώθησαν αὔλακες μαρμαροψηφοθετημάτων ἐδάφους, τῆς αὐτῆς ἐποχῆς· πρὸς δὲ γλαφυρᾶς Χριστια-

νικῆς τέχνης μάρμαρον, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ὁ μυστικὸς Ἀστὴρ τῆς Ἀποκαλύψεως. (Εἰκ. 218).

Σημειώσεως ἄξιον, ὅτι ὁ τύπος οὗτος τοῦ μυστικοῦ Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως ἦν κοινῶς ὑπὸ τύπον κοσμήματος διαδεδομένος ἐν ἁπάσῃ τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ· οὕτω ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον εὑρηται τοιοῦτος ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου καὶ πολλαχοῦ. (Εἰκ. 219).

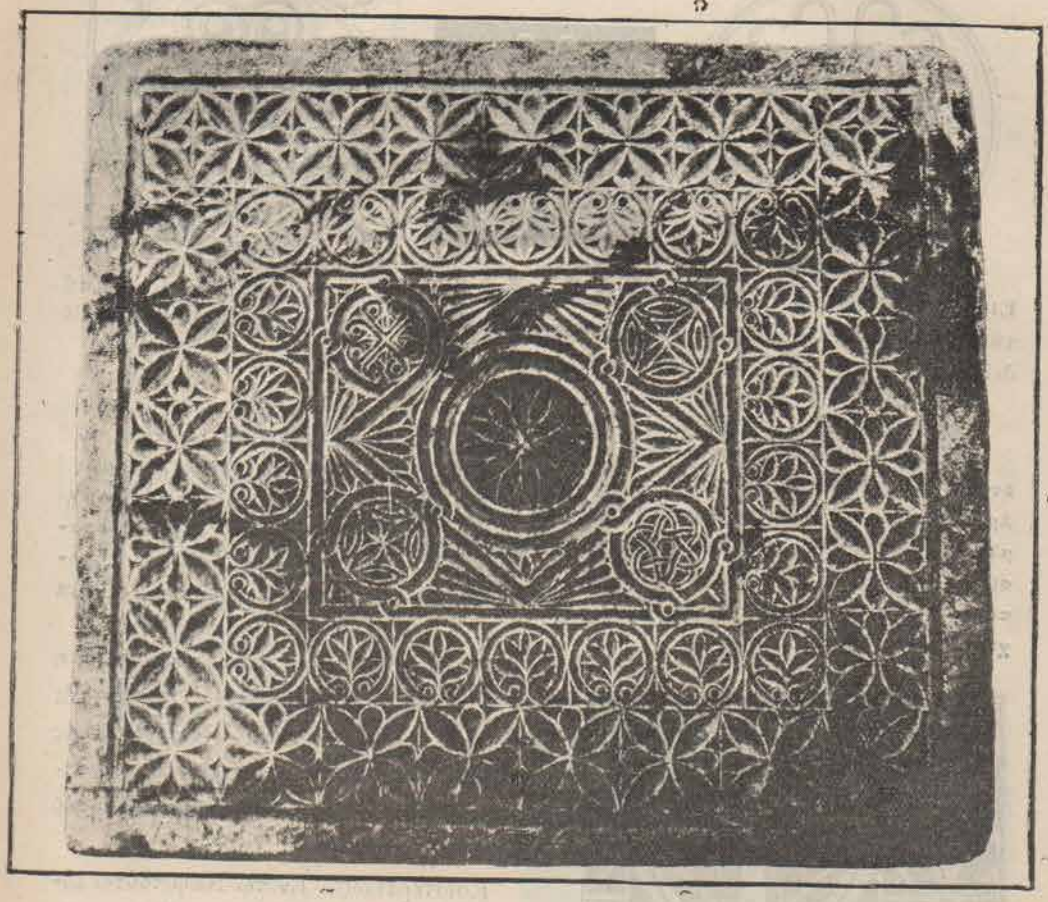

Εἰκ. 217. Θωράκιον εὑρεθὲν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Παναγίας.

Ὡσαύτως ἐν τῇ αὐλῇ, ἐπὶ ἀπερριμμένου μαρμάρου εὕρομεν, τὸν λόγου ἄξιον διὰ τὰ συμπλέγματα αὐτοῦ σταυρόν (Εἰκ. 220), τὸ σύντριμμα τοῦτο θωρακίου (Εἰκ. 221), ἐφ' οὗ ἐν μέσῳ σταυρὸς καὶ ἐκατέρωσε ἐπαλλάσσον κόσμημα (τετράφυλλον, ἢ ἐν κύκλῳ τετραφύλλου σταυρός), ὡς καὶ ἑτέραν μικρὰν πλάκα (0,32 ×0,25), ἐφ' ἧς παλαιει λέων πρὸς ἕτερον ζῷον, παράστασις προσομοιάζουσά πως πρὸς τὴν ἐν Περγάμῳ εἰκ. 134 (πρβλ. καὶ Bayet. L' art. Byz. fig. 74).

ΝΑΟΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, ἣν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς Δυτικῆς προσόψεως τοῦ Ναοῦ, πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος ἦν ἐκ τῶν ἀρχαίων Ναῶν τῆς πόλεως, καίτοι μὴ μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ Spon ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ναῶν (I. σ. 351.). κατακαεὶς δὲ τῷ 1746, ἀνηγέρθη ὡς νῦν ἔχει τῷ 1836.

Εἰκ. 218. Μυστικὸς Ἀστὴρ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐν Φιλαδελφείᾳ.

Εἰκ. 219. Μυστικὸς Ἀστὴρ τῆς Ἀποκαλύψεως ἐν Χαλκίδι.

Εἰκ. 220. Σταυρὸς ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Παναγίας. (0,34 ×0,37.).

Ἰδοὺ ὡς ἔχει ἡ ἐπιγραφή :

«Οὗτος ὁ θεῖος καὶ ἱερὸς τῆς Ἁγίας Μαρίνης ναὸς κατακαεὶς ὅλος κατὰ τὸ | ἔτος 1Ζ46 (1746) ἀνεγήγερται ἐκ βάθρων ἤδη καὶ ᾠκοδομήθη ὡς ὁρᾶτε λαμπρῶς | ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου Φιλαδελφείας Κυρίου Παναρέτου συνδρομῇ | μὲν καὶ βοηθείᾳ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῶν | πέριξ ἐπισταμένων δὲ φιλοτίμῳ τοῦ τιμιωτάτου ἐπιτρόπου καὶ κτίτορος | Κυρίου Ἰωάννου Τουρτόγλου εἰς μνημόσυνον αὐτῶν αἰώνι | ον ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1836 Αὐγούστου 15 | διὰ χειρὸς Κὺρ Σωτήρου πετρᾶ».

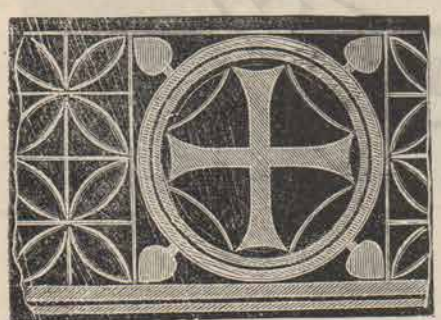

Εἰκ. 221. Σύντριμμα θωρακίου ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Παναγίας. (0,34×0,37.).

Ὁ νῦν Ναὸς ἐστὶ τρικόγχος, ἑκάστη κόγχη αὐτοῦ ἐστὶ στρογγύλη. Ὄπισθεν τῆς μεσαίας κόγχης εὕρηται ἐντετοιχισμένος σταυρὸς δ΄.—ι΄. αἰῶνος, προερχόμενος πιθανῶς ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ Ναοῦ. (Εἰκ. 222).

Ἐσωτερικῶς. Ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ εὕρομεν τὰς λαμπροτέρας εἰκόνας, ἐξ ὅσων εὕρομεν καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν ἀνὰ τὰς 7 Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας περιοδείαν, ἔργα τοῦ 1838, Θεοκλήτου Μοναχοῦ. Οὕτως ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ ὑπὸ τὴν εἰκόνα :

ΙC. ΧC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ.

«Δέησις τῆς δούλης τοῦ Θεοῦ Ἀργυντούλας καὶ Ἑλένης διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1838».

ΜΗΡ. Θϐ. (ἁπλῶς). Ὑπ' αὐτήν : .

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παναγιώτου προσκυνητοῦ διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1838».

Εἶτα ἡ εἰκὼν τῆς ἁγίας Μαρίνης, λόγου, ὡς εἴπομεν, ἀξία, ὑφ' ἣν :

«Διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1836 δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χατζῆ Παναγιώτου Τουρτόγλου».

Εἰκὼν τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, λόγου ἄξιον ἔργον, ὑφ' ἣν :

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐκ τοῦ Ἰσναφίου τῶν πεζαζήδων (=τσοχατσήδων) διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1838».

Εἰκὼν τοῦ ἁγίου-Μαμαντος· ἔργον ἀληθῶς ἐξόχου Χριστιανικῆς τέχνης, ὑφ' ἣν :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Χατζῆ Μιχαὴλ Παλόγλου διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1836».

Εἶτα ἡ θύρα τῆς Προθέσεως, ἐφ' ἧς ὁ Ἄρχων Μιχαήλ, ἔργον κακῆς τέχνης, ὑφ' ἣν :

«Ἔφιππον | ὁρᾶτε με | οἱ προσιό | ντες δὲ | στομον κατέχον | τον τὰς | χειρὶ ρομ|φαίαν στί | φη βαρβά | ρων ἐκλιὼ δια διὰ χειρὸς Λουκᾶ Μυσιρλῆ 1864».

Εἶτα ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Ἰησοῦ· Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος λέγων :

«Ἡρώδης | ἄφρων | τοὺς ἑλέ | γχους μὴ | φέρων τὲ | τμικεν ἰδοὺ | την ἐμὴν κά | ραν σῶτερ».

Ὄνομα ζωγράφου δὲν ἀναφέρεται. Ἔργον κατώτερον.

Εἶτα ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ἔργον ἐξόχου Χριστιανικῆς τέχνης, τοῦ αὐτοῦ διακεκριμένου μοναχοῦ ἁγιογράφου. Ὑπ' αὐτήν :

«Δέησις τοῦ δούλου Χατζῆ Μανουὴλ Τουρτόγλου διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1836».

Εἶτα ἡ θύρα τοῦ Διακονικοῦ, ἐφ' ἧς ὁ ἅγιος Τρύφων, ἔργον λαμπρᾶς τέχνης, ὑφ' ἣν :

«Δέησις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐκ τοῦ Ἰσναφίου τῶν περιβολάρηδων διὰ χειρὸς Θεοκλήτου Μοναχοῦ 1838».

Εἰκὼν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Ἔργον συνήθους τέχνης, ὑφ' ἣν :

«αωιζ (1817) Δεκεμβρίου ιδ' χειρ Χ'' Λαμπρινοῦ Σμυρναίου».

Ἐπὶ τοῦ Δεσποτικοῦ θρόνου ὁ Ἰησοῦς· ἔργον ἀναξιον λόγου.

Εἰκ. 222. Σταυρὸς ὄπισθεν τῆς κόγχης τῆς ἁγίας Μαρίνης.

Εἶτα ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ γενεσίου τοῦ Προδρόμου. Ἔργον ἀθλίας τέχνης:

«1828 Ἰουνίου ιζ | χεῖρ Γεωργίου τοῦ εκς (=ἐξ) Ἄρτης».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Μαρίνης. Ἔργον συνήθους τέχνης, μᾶλλον μετρίας :

«Δεισις Ἰω. | Μορφοδοῦ | λη Θερμοι | οτη 1746».

Περὶ τοῦ ἐπιθέτου Θερμιώτη, εἴπομεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῷ παλαιῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν.

Ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαί.—Ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν ἡμῖν αἱ ἔξω ἐν τῷ νάρ-

θηκι τοῦ Ναοῦ εὑρισκόμεναι ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαὶ αὗται, ὧν παραθέτομεν καὶ τὴν κατὰ τὸν ἰατρὸν κ. Παντελῆν Τουρτόγλου μετάφρασιν :

«Μποῦ μεζαρτα τεφν ολουναν ραχμετλου Μικαὴλ Γιορκαντζὶ ὁ Θεὸς συγχορήσῃ 1840 Ἰουλίου 25».

(=Εἰς τοῦτο τὸ μνημεῖον εἶναι τεθαμμένος ὁ μακαρίτης Μιχαὴλ Γιορκαντζῆ).

Σημειώσεως ἄξιον, ὅτι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εὐχὴν «ὁ θεὸς συγχωρήσει» ἔγραφον πάντοτε διὰ τῆς ἐπισήμου γλώσσης τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶτα εὕρομεν τὴν ἑπομένην ἐπιτύμβιον, ἄνευ ὀνόματος, ἐπιγραφήν, ἀλλὰ φέρουσαν τὴν ἐξῆς περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου γνώμην, ἥτις δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι προέρχεται ἐκ γνωμικῶν Τουρκικῶν, ἅτινα συνήθως οἱ Τοῦρκοι ἐπιγράφουσιν εἰς τοὺς τάφους διακρινόμενοι διὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ποίησιν :

«1834 Σεπτεμβρίου 13 πηνανην πασλατηγη τουνγια. φανι. τουνγια. γιαλαν. παχσηλαρηνα. πουτουρ. βετανην».

(=κόσμος μάταιος, κόσμος ψευδὴς ἔναντι τῶν δώρων σου αὐτὴ εἶναι ἡ κατοικία σου).

ΝΑΟΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ ΕΝ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΚΑΡΑΓΑΤΣ

Μία τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ ἀριστοκρατικωτάτων ποτὲ ἐνοριῶν τῆς πόλεως, ἣν ἤδη ἀναφέρει καὶ ὁ Spon (I. σ. 350, καὶ περὶ ἣν νῦν κατοικεῖ ἡ λαϊκὴ τάξις.

Ἐν τῇ αὐλῇ εὕρομεν ἐπὶ κιονίσκου τὴν ἐπιτύμβιον ἐπιγραφήν :

ΠΑΥ | ΛΑC | ΔΑ | ΓΕ | ΔΑ | † (=μνημεῖον ἢ κοιμητήριον Παύλας Δαγεδᾶ).

Ἐσωτερικῶς. IC. XC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ.

ΜΗΡ. ΘΥ. Η ΑΜΟΛΥΝΤΟC, μετὰ τῆς ῥήσεως : *«ὁ τὸ χαῖρε πρὶν τῇ πανάγνω κομίσας κτλ.»*, καλλίστης τέχνης ἔργον περίπου τοῦ 1600.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ναοῦ εὕρομεν ἀναγεγλυμμένον σταυρὸν μετ' ἀνομοίων ἰδιορρύθμων κοσμημάτων. (Εἰκ. 223).

ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τῆς νέας Μητροπόλεως τῶν Ταξιαρχῶν, ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος ἦν ἐνορία· ἤδη δὲ ἐγένετο παρεκκλήσιον.

Νέον οἰκοδόμημα, πυρποληθὲν κατὰ τὸ 1840, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου ἐπιγραφῆς :

«Ὁ ἱερὸς οὗτος τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος ναὸς πυρποληθεὶς ὅλος | κατὰ τὸ 1840 ἔτος ἀνωκοδόμηται ἤδη ἐκ βάθρων ἀρχι | ερατεύοντος τοῦ Π. Ἁγίου Φιλαδελφείας Κ. Μελετίου συν | δρομῆς μὲν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν τῆς πόλεως ταύτης | ἐπιστασίᾳ δὲ φιλοτίμῳ τοῦ ἐπιτρόπου Κ. Παλῆ Χ'' Ἰωάννου | εἰς μνημόσυνον αὐτῶν 18 | 60 αἰώνιον ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1860 Νοεμβρίου 15».

— | —

Νοεμβρίου. | 15

Ἐξωθεν τοῦ Ναοῦ εὑρηνται ἱκανὰ συντρίμματα ἀρχαίας Χριστιανικῆς τέχνης, σταυρὸς ιϐ'.—ιγ'. αἰῶνος (Εἰκ. 224), τεμάχιον ἐντετοιχισμένου κοσμήτου θ'. αἰῶνος (1,17×0,20), ἕτερον τεμάχιον κοσμήτου (0,74) θ'.—ι'. αἰῶνος, σταυρὸς

ἐπὶ μαρμαρίνου θωρακίου ζ'.—η'. αἰῶνος (Εἰκ. 225)· ἐν δὲ τῇ αὐλῇ τεμάχιον θωρακίου (0,32×0,37) (Εἰκ. 226) καὶ ἕτερα μικρὰ τεμάχια σταυροῦ (0,19×0,25).

Ἐσωτερικῶς :

IC· XC· Ο ΒΑCΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑCΙΛΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC·

ἔργον τοῦ 1600 περίπου, οἰκτρῶς ἀνακαινισθέν.

Εἰκ. 223. Σταυρὸς ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν ἁγίων Θεοδώρων.

Εἰκ. 224. Σταυρὸς ιϐ'.—ιγ'. αἰῶνος. (0,34×0,26).

ΜΗΡ. ΘΥ. καθημένη ἐπὶ θρόνου, περὶ ἣν οἱ Προφῆται. Ὑπ' αὐτήν :

«Ἐζωγραφίσθη ἡ παροῦσα εἰκὼν δι' ἐξόδων τοῦ ἐντιμοτάτου κ Χ'' Γιάννη καὶ Γαβριὴλ ογλου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τέκνων ἐν ἔτει 1772 Νοεμβρίου 2».

Εἰκ. 225. Σταυρὸς ζ'.—η'. αἰῶνος ἐπὶ μαρμαρίνου θωρακίου. (0,85×0,61).

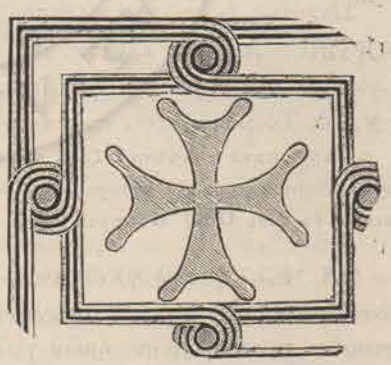

Εἰκ. 226. Τεμάχιον θωρακίου. (0,32×0,37).

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου («*Μετανοεῖτε*»), περὶ ἣν ἡ βιογραφία αὐτοῦ:

«ΧΡΧ Ἰ$\overline{ω}$ (=Χρῆστος Χατζὴ Ἰωάννου) ΙΕΡCΛ (ἱερέως) ΑωΗ (1803)».

ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΝ ΟΙΣ ΤΕΛΕΙΤΑΙ Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ

Ἐκ τῶν ἀρχαίων Χριστιανικῶν μαρμάρων, ἅτινα εἴδομεν ἐντετοιχισμένα εἰς τοὺς τοίχους τῆς αὐλῆς, καὶ ἐκ τοῦ μαρμαρίνου σταυροῦ (0,62×0,38), ὃν εὕρομεν ἐν τῇ αὐλῇ, εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ προυπῆρχεν ἀρχαιότερος Χριστιανικὸς Ναός, ζ'. περίπου αἰῶνος.

Ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ ὡσαύτως εὕρομεν ἐπὶ μαρμάρου περικομφον ἀναγεγλυμμένον σταυρὸν (0,70×0,55), καθ' ἡμᾶς τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν, ὅτε ἤκμαζεν ἡ Χριστιανικὴ τέχνη.

Ὁ ὑπάρχων ναὸς ἀνηγέρθη, ἢ μᾶλλον ἐπεσκευάσθη ἐκ βάθρων τῷ 1863, κατὰ τὴν ἐν τῷ Δυτικῷ τοίχῳ ὑπεράνω τοῦ ἐπιτροπικοῦ ἐπιγραφὴν ταύτην :

«Οὗτος ὁ πάνσεπτος καὶ ἱερὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυ| ρος Παντελεήμονος ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων συνδρο | μῇ τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν τῆς πόλεως ταύτης | καὶ πάσης τῆς ἐπαρχίας Ἀρχιερατεύοντος | τοῦ Πανιερ. Ἁγίου Φιλαδελφείας Κ. | Μελετίου ἐν ἔτει σωτη | ρίῳ αωξγ (1863) Ἰουλίου 26».

Αἱ ἐν τῷ Ναῷ εἰκόνες εἰσὶ σύγχρονα ἔργα ἀναξίας λόγου τέχνης.

Εἰκὼν ΙC. ΧC. ἁπλῶς. Ὑπ' αὐτὴν : **«1868 Ματου 4»**.

ΜΗΡ. Θϒ. Η ΜΕCΙΤΡΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙCΤΙΑΝΩΝ. Ἔργον μετρίας τέχνης, ὑφ' ἣν :

«Μνήσθητι Δέσποτα τὸν δοῦλον σου Ἰωαν. Μανώλογλου συνδίας γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ τοῦ δούλου σου Σωφρονίου Μοναχοῦ διὰ χειρὸς Ἀλεξάνδρου Σαμίου».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, μᾶλλον καλῆς τέχνης :

«1824 Αὐγ. 23 χεῖρ Χ'' Λαμπρινοῦ Σμυρναίου».

Ὡσαύτως ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ εἴδομεν τὴν εἰκόνα «Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΜΥΡΟΦΟΡΩΝ»· Ἄγγελος καθηται ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦ μνήματος· πρὸ τούτου εἰσὶ τρεῖς μυροφόροι· ὀλίγον ἀνωτέρω παρίσταται Μαρία ἡ Μαγδαληνή, γονυκλινὴς πρὸ τοῦ Ι. Χ., ὃς Τουρκιστὶ λέγει πρὸς αὐτήν :

«Μαρία πανὰ τοκούνμα ζίρα ταχα πετερημ τζηκματημ *(=Μαρία μή μου ἅπτου οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου)* **δαπάνῃ πασῶν τῶν ἐν Φιλαδελφείᾳ κυριῶν καὶ γυναικῶν ἐν ἔτει 1868 Μαρτίου 23».**

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα.— Ἐκ τῆς εἰκόνος ταύτης βλέπομεν τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῶν ἐν Φιλαδελφείᾳ κυριῶν, μὲ μίαν βαθεῖαν ἡμῶν λύπην, ὅτι ἀγνοοῦσι τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἐν ᾗ συνεγράφησαν αἱ θεῖαι ἀλήθειαι· ἑπομένως, τὰς μεγάλας ἀληθείας τῆς πίστεως δὲν μανθάνουσιν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς *πρωτοτύπου πηγῆς τῆς ἡμετέρας γλώσσης*, ἀλλὰ διὰ πολὺ ἀπομεμακρυσμένου ὀργάνου, ὅπερ ἀδύνατον, ὅσον τέλειον καὶ ἂν θεωρηθῇ, νὰ μεταδώσῃ τὸ θεῖον κάλλος καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ θείου αἰσθήματος, ὅπερ μία μόνη γλῶσσα εἰς τὸν Κόσμον προωρίσθη καὶ ἐθεωρήθη ὅτι εἶναι καὶ εἶναι ἀξία εἰς τοῦτο, ἡ γλῶσσα τῶν Θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, *ἡ θεία Ἑλληνικὴ γλῶσσα*, ἡ γλῶσσα ἐκείνη, ἣν ὁ θεάνθρωπος ἐξελέξατο ὡς τὴν μόνην γλῶσσαν, ἥτις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ

δοξάσῃ Αὐτόν· καὶ διὰ τοῦτο, ὁ πάντοτε ταπεινὸς Ἰησοῦς, ὁ πάντοτε περὶ πτωχείας ὁμιλῶν καὶ ταύτην μετὰ τῆς ταπεινώσεως συνιστῶν, ὅτε οἱ μαθηταὶ Αὐτοῦ Φίλιππος καὶ Ἀνδρέας, ἀνήγγειλαν Αὐτῷ ὅτι ἔξω ἵστανται Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσιν Αὐτόν, τότε καὶ μόνον, ὁ Θεάνθρωπος, ὡς λέγει ἡμῖν ὁ θεῖος Εὐαγγελιστὴς (Ἰω. ιβ΄. 23.), πλήρης θείας συγκινήσεως ἀνεφώνησεν: «*Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*», τοῦτ' ἔστι: καθ' ἣν στιγμὴν τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων, τὸ γένος τῶν Σοφῶν, οἱ υἱοὶ τῶν Διδασκάλων τοῦ Κόσμου, ἐζήτησαν ἵνα *μὲ ἴδωσιν*, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης, ἐγώ, ὁ σαρκωθεὶς ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἐν τῇ ἀφανείᾳ τῆς Συρίας μετὰ Ἰουδαίων μόνον ἀναστρεφόμενος, πρόκειται νὰ δοξασθῇ καθ' ὅλον τὸν Κόσμον, «*Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου*», ἔφθασεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες, τὸ πρῶτον ἐρχόμενοι εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ οὐρανίου Φωτός, θέλουσι φωτίσει τὸν Κόσμον, οἱ Ἕλληνες, τὰ θεῖα ταῦτα ὄργανα, ἅτινα δὲν ἐγεννήθησαν εἰς τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὅπως φωτίζωσι τοῦτον!

Καὶ ὄντως! κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ θεῖος Διδάσκαλος, ἐν θείῳ πνεύματι διασχίζων τοὺς αἰῶνας, εὐλογεῖ *τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους καὶ τοὺς μεγάλους τῆς Ἐκκλησίας Πατέρας*, οἵτινες διὰ τῆς Ἀθανάτου γλώσσης τῶν ἡμετέρων Προγόνων, ἐδογμάτισαν, ἐδίδαξαν τὰ τῆς θείας Οὐσίας, διεσάφισαν τὰ τέως σκοτεινὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ μυστήρια, καὶ διετράνωσαν τὰς μεγάλας τοῦ Χριστιανισμοῦ Ἀληθείας.

Καὶ ποῖον Πανεπιστήμιον, δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἂν δὲν γνωρίζῃ, καὶ μὴ ὡς βάσιν ἔχῃ, τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν; καὶ τίς δύναται ἀκριβῶς νὰ μεταφράσῃ καὶ ν' ἀποδώσῃ τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν δὲν εἶναι γνώστης τῆς θείας ἡμῶν γλώσσης;

Καὶ ὅμως πολλάκις συμβαίνει, Ἑλληνικοὶ ὅροι καὶ ἔννοιαι νὰ εἶναι ἀδύνατον ἀκριβῶς ν' ἀποδοθῶσιν ἐν μεταφράσει καὶ νὰ ἐννοηθῶσι, διὰ τὴν πτωχείαν τῶν λοιπῶν γλωσσῶν, ὡς ἐν παραδείγματι· τὰ θεσπέσια ταῦτα ῥήματα τοῦ Θεανθρώπου: «*Μαρία μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν Πατέρα μου*»· εἶναι ποτε δυνατὸν ν' ἀποδοθῶσι τόσον λεπτῶς, τόσον εὐγενῶς, μὲ ὅλον τὸ θεῖον Ἑλληνικὸν ἄρωμα τῆς μυστικῆς λεπτότητος τῶν θείων ἐννοιῶν, ἣν ἐνέχουσιν αἱ ἀνωτέρω λέξεις αὗται τοῦ Θεανθρώπου;

Καὶ μόνον ἀλλοφώνως αὗται προφερόμεναι «*Μαρία, παναγία τοκούνμα ζίρα κτλ.*» καταβιβάζουσι τὸ θεῖον ὕψος, δεσμεύουσι τὴν θείαν τοῦ Ἕλληνος νοῦ πτῆσιν, καὶ παρασάγγας ἀπομακρύνουσα τὸ τέκνον ἀπὸ τῆς φωνῆς τῆς γλυκείας ἑαυτοῦ Μητρός.

: Ὑπάρχει σκληροτέρα πρᾶξις ταύτης; Μὴ ἑπομένως, πρὸς θεῶν τῶν Ἀθανάτων, Ἕλληνες ὑμεῖς σπουδάζετε τὰς Γραφὰς ἐν γλώσσῃ ἄλλῃ ἢ τῇ πρωτοτύπῳ ἡμῶν γλώσσῃ, ἐν ᾗ αὗται συνεγράφησαν, πολὺ δὲ περισσότερον, μή, ἀπειράκις μή, γράφετε ἐπὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ἐπὶ τῶν ἱερῶν τούτων τῆς πίστεως καὶ τοῦ Γένους ἡμῶν σεβασμάτων, ἄλλην γλῶσσαν ἢ τὴν μητρικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ἐν ᾗ ἐγράφησαν αἱ θεῖαι Ἀλήθειαι, ἐν ᾗ καυχώμεθα ὅτι ἐγεννήθημεν, καὶ δι' ἧς μόνης ἀποδεικνύομεν εἰς τὰ Ἔθνη, ὅτι, οἱ Ἕλληνες τῆς σήμερον, οἱ Χριστιανοὶ Ἕλληνες, ζῶμεν καὶ δὲν ἀπεθάνομεν! Καὶ πῶς δ' ἄλλως οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες, θέλουσι διαμορφώσει τὰ

τέκνα αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὅταν αἱ Μητέρες ἀγνοοῦσιν ταύτην ;

Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Οὐδὲν λόγου ἄξιον ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ εὕρομεν.

Ἐσωτερικῶς. IC. XC. Ο ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC.

ΜΗΡ. Θϑ. Η ΕΛΠΗC ΤΟΝ ΑΠΕΛΠΙCΜΕΝΟΝ, ἀμφότερα ἄνευ χρονολογίας, συνήθους τέχνης ἔργα τοῦ 1600 περίπου.

Ο ΑΓΙΟΣ ΣΥΜΕΩΝ

Ἐξωτερικῶς οὐδὲν λόγου ἄξιον παρουσιάζει τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο.

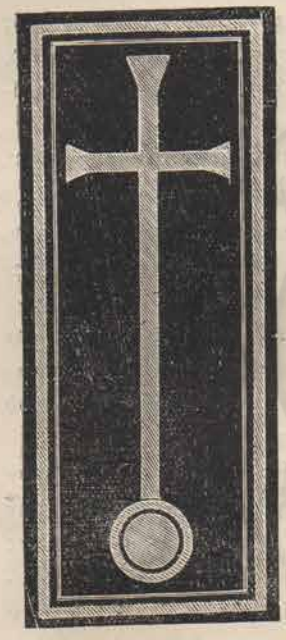

Εἰκ. 227. Σταυρὸς ζ'.—η'. αἰῶνος ἐπὶ μαρμάρου (0,35×0,82).

Ἐσωτερικῶς. IC. XC. καὶ ΜΗΡ. Θϑ. σύγχρονα ἔργα, τέχνης ἀναξίας λόγου.

Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ Βήματος, παρὰ τὴν Πρόθεσιν, ἐστὶν ἐντετοιχισμένον μεγάλου μεγέθους μάρμαρον ἐφ' οὗ ἐστιν ἀναγεγλυμμένος ὡραίας τέχνης σταυρός, ζ'.—η'. αἰῶνος (Εἰκ. 227) πιθανῶς προερχόμενος ἐξ ἄμβωνος ἀρχαίας Ἐκκλησιας τῆς Φιλαδελφείας.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Λίαν πεπαλαιωμένον καὶ σεσαθρωμένον παρεκκλήσιον, μονόκογχον. Οἱ κέραμοι οἱ στεγάζοντες τὴν κόγχην τοῦ ἱεροῦ εἰσιν ἀρχαιότατοι, ιε'. περίπου αἰῶνος, οὓς καλύπτουσιν ἕτεροι σύγχρονοι.

—Ἐν τῇ αὐλῇ εἴδομεν κεχωσμένον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μέγα τεμάχιον σταυροφόρου μεσοθυρίου (0,55×0,81), προερχόμενον ἐκ παμμεγίστου Χριστιανικοῦ Ναοῦ ε'.—ς'. αἰῶνος.

Αἱ ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ εἰκόνες εἰσὶ σύγχρονα ἔργα ἀνάξια λόγου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους τοῦ Ναοῦ παρετηρήσαμεν τμῆμα θωρακίου ε'.—ς'. αἰῶνος.

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ἔξωθεν ταύτης :

IC. | XC. «Δέησις τους | δούλους τοῦ Θεοῦ | Χατζιγεωργίπουσ | κουλ 1744 ἐν μηνὶ
— | — Ἰουλίῳ ια».
NI | KA

Ἐσωτερικῶς εὑρηνται εἰκόνες σύγχρονοι, ἔργα τέχνης ἀναξίας λόγου.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ἐπὶ τῆς Προθέσεως, εἴδομεν εἰκόνα τοῦ ἱεροῦ Τριμόρφου, κακῆς τέχνης τοῦ 1600 περίπου. Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παντελῆ τοῦ Γεωργίου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ 1868 Μαΐου 1».

Ὑπὸ δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μιχαὴλ τοῦ Γεωργίου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ 1868 Μαΐου 15».

Ἀμφότερα ἀνάξια λόγου. Ἐπὶ τῆς παρὰ τῷ Ναῷ βρύσεως ἀναγινώσκομεν :

«† Ἀφιέρωμα | τοῦ Δημητρίου | Μαναλτζόγλου καὶ κυ | ρίας τῆς συζύγου 1852 Ἰουλίου 20».

ΑΓΙΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Σύγχρονον, ἀνάξιον λόγου οἰκοδόμημα, πολυτιμότατα ὅμως περιέχον συντρίμματα ἀρχαιοτάτης Χριστιανικῆς τέχνης. Οὕτως εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ Ναοῦ εὑρηται ὀγκῶδες μάρμαρον, ἐφ' οὗ δι' ἀρίστης τέχνης ἐστὶν ἀναγεγλυμμένος ἐπὶ δίσκου σταυρός, πιθανῶς θωρακίου, ἄρβωνος ἢ γυναικωνίτιδος, πολύτιμον μνημεῖον Χριστιανικῆς τέχνης δ'.—ε'. αἰῶνος. (Φωτ. 6119.).

Ὅμοιον ἤδη σταυρὸν ἐπὶ δίσκου, παρετηρήσαμεν καὶ εἰς τὰ ἐρείπια τῆς συνεχομένης Ἐκκλησίας τῆς Ἐφέσου (Εἰκ. 55).

Ἐσωτερικῶς. IC. XC. καὶ ΜΗΡ. ΘΥ. Σύγχρονα ἔργα ἀνάξια λόγου.

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου :

«Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Μουρὰτ Στεφάνου Ζωγράφου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ 1867 Αὐγούστου 14 τῶν Καισαρέων».

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δὲ τοῦ Ναοῦ εὕρομεν σταυροφόρον μεσοθύριον, μεγάλου μεγέθους θωράκιον θ'.—ια'. αἰῶνος, πιθανῶς δὲ καὶ βραδυτέρου, ἕνεκα τοῦ ἐπ' αὐτοῦ σταυροῦ τῆς Μελίτης· ἐπ' αὐτοῦ δὲ στηρίζεται τὸ νῦν εἰκονοστάσιον.

ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Ὡσαύτως ἀνάξιον λόγου οἰκοδόμημα. Ἐν τῷ νάρθηκι ὅμως τοῦ Ναοῦ εὕρομεν κεχωσμένον κατὰ τὸ ἥμισυ λαμπρὸν καὶ πλουσίας τέχνης κοσμήτην (1,05×0,55 πάχ. 0,21) ια'.—ιϐ'. αἰῶνος, οὗτινος ἀκριβὲς ἀπότυπον ἐλάβομεν.

Ἐπὶ τοῦ τοιχον δὲ τῆς αὐλῆς εὕρομεν σταυρὸν ιϐ'.—ιγ'. αἰῶνος (Εἰκ. 228), ὑπενθυμίζον πως τὸν πλεκτὸν σταυρὸν τῆς ῥιάλης τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὑπαρχούσης νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ. Πρϐλ. καὶ εἰκ. 220.

Αἱ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ εἰκόνες εἰσὶ συγχρόνου ἀναξίας λόγου τέχνης, ἔργα τοῦ 1688. Ὑπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν εὑρηται κιονόκρανον Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ.

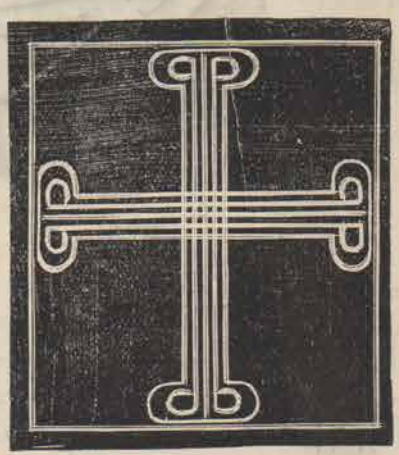

Εἰκ. 228. Σταυρὸς ιϐ'.—ιγ'. αἰῶνος. (0,42×0,37).

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ἀπέναντι τῆς νεοδμήτου Μητροπόλεως τῶν Ταξιαρχῶν. Ὡς οἰκοδόμημα τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο ἐστὶν ἀνάξιον λόγου. Αἱ ἐν τῷ Ναῷ δὲ περισωθεῖσαι ἀρχαιόταται εἰκόνες καταδεικνῦσιν ὅτι τὸ ναΐδιον τοῦτο ἐστὶν ἓν τῶν ἀρχαιοτάτων τῶν ἐν Φιλαδελφείᾳ Ναῶν.

ΙC. ΧC. Ο CΩΤΗΡ, κακότεχνον ἔργον τοῦ 1600 περίπου. Ἠρίζ οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι καὶ ἄνω οἱ Προφῆται.

ΜΗΡ. Θϒ. Η ΕΛΕΟΥCΑ. Ἔργον τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος εὕρομεν πλῆθὺν παμπαλαίων εἰκόνων καὶ ἀπερριμένων

Εἰκ. 229. Ὁ ἅγιος Γεώργιος.

σκευῶν. Ἐκ τούτων δὲ ἐλάβομεν τὴν νῦν ἐν τῷ Χριστιανικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 5825 εἰκόνα τοῦ ἁγίου Νικολάου μετ' ἀρχαϊκοῦ περιλαιμίου ἐπὶ τοῦ φελωνίου· πρὸς δὲ μεταξὺ τῶν ἀπερριμμένων, εὕρομεν τὴν ἐν τῷ Χριστιανικῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 5837 ἐν μεταλλίνῃ πλακὶ ἀρχαϊκωτάτην παράστασιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἱσταμένου (Εἰκ. 229), ἔργον ια'.—ιβ'. αἰῶνος, τῇ μὲν δεξιᾷ φέροντος δόρυ, τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀσπίδα. Οἱονεὶ δὲ πρεσβείαν ὁ ἅγιος ὑπὲρ τοῦ ἔχοντος τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ποιούμενος λέγει :

ΚΕ̄ (=ΚΥΡΙΕ) ΒΟΗΘΗ ΤΟ[Ν] ΕΧΟΝΤΑ ΜΕ ΑΜΗ[Ν]

Γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας παραστάσεις οἱ Μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος, δὲν παρίστανται ἔφιπποι, ἀλλὰ πάντοτε πεζοί, κρατοῦντες δόρυ καὶ ἀσπίδα, ὡς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, εἰς τὰς ἐφ' ὑγροῖς ὡραίας ἁγιογραφίας τῆς Ἁγνιᾶς καὶ Καλαμπάκας ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ εἰς πολλὰς ὁμοίας παραστάσεις στρατιωτικῶν ἁγίων ἐν τῷ Χριστιανικῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ. (Πρβλ. καὶ μολυβδόβουλον Περγάμου. σ. 289. Bayet. L'art. Byz. fig. 81.).

Ἐπὶ τοῦ ἀντιμηνσίου τοῦ Ναοῦ ἀνέγνωμεν :

«Θυσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ τελεῖσθαι ἐν αὐτῷ τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἁγιασθὲν καὶ καθιερωθὲν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος τοῦ Παναγίου καὶ ζωοποιοῦ πνεύματος.

Ἡ παροῦσα εἰκὼν ἐχαράχθη παρὰ Ἀνθίμου πελοποννησίου εἰς ὠφέλεια[ν] τῶν φιλοχρίστων 1837 Δεκεμβρίου κε' 1848 Ἱερουσαλὴμ ἐγκαινιάσθη ὁ Νεαπόλεως Σαμουήλ».

ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ

Παρεκκλήσιον, ἀπολύτως οὐδὲν λόγου ἄξιον ἔχον.

Ἐσωτερικῶς. Ἄνευ χρονολογίας κακῆς τέχνης εἰκών :

IC. XC. Ο ΒΑCΙΛΕΥC ΤΩΝ ΒΑCΙΛΕΥΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC

ΜΗΡ. ΘΥ. Ἀντὶ ταύτης τὰ εἰσόδια, κακίστης τέχνης.

Ὑπὸ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν εἴδομεν ἐπὶ κίονος δύο κιονόκρανα Ἰωνικοῦ καὶ Δωρικοῦ ρυθμοῦ.

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον εὑρηται ἀρχαῖος σταυρὸς ε'.—ς'. αἰῶνος. Ἐπὶ τοῦ Δυτικοῦ δὲ τοίχου μάρμαρον, ἐφ' οὗ τρεῖς ὁμόκεντροι σταυροὶ ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

IC. XC. «*Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα*», ΜΗΡ. ΘΥ. Ἔργον ἀνάξιον λόγου.

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον εὑρηται ἐντετοιχισμένον τμῆμα ἱεροῦ διαστύλου.

IC. XC. Ο ΚΥΡΙΟC ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ, ἔργον μᾶλλον καλῆς τέχνης. Ὑπ' αὐτήν :

«αωιζ Δεκεμβρίου ιθ χεῖρ Χ'' Λαμπρινοῦ Σμυρναίου».

ΜΗΡ. ΘΥ. Ἀχρονολόγητον, λίαν κακότεχνον ἔργον.

Ἐπὶ τῇ θύρᾳ τῆς Προθέσεως ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Σεραφείμ, ὑφ' ἣν :

«Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου | νέος μάρτυς καὶ θαυματουργὸς | Διεξόδων δὲ κὺρ Θεοδοσίου ἀναγνώστου ἐκ κόμης σμοκόβου | τῶν ἀγράφων εἰς μνημόσυνον αἰῶνιον Σπουδῇ δαπάνῃ οἰκτροῦ καὶ ἐλαχίστου παραγεωργίου τοῦ ποτε Ἀναστασίου Διαμαντόγλου ἐνέτησιν 1813 μηνὶ νῇ Ἰανουαρίου 1».

Εἰκ. 230. Τεμάχιον κιονοκράνου, ἐφ' οὗ Σταυρός.

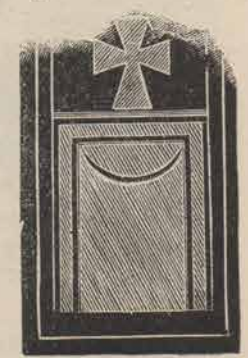

Εἰκ. 231. Τεμάχιόν διαστύλου ὡραίας Πύλης.

Ἐπὶ τοῦ Μεσημβρινοῦ τοίχου ἐσωτερικῶς εἰσὶν ἐντετοιχισμένοι δύο σταυροί, ὧν ὁ εἷς ἐκ Χριστιανικοῦ κιονοκράνου (Εἰκ. 230), ὁ δὲ ἀπετέλει μέρος διαστύλου ὡραίας Πύλης (Εἰκ. 231).

ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ. (ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ)

Ἔξω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἔκειτο τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο, οὗ σώζεται μικρὸν προσκυνητάριον ἄνευ οὐδενὸς ἴχνους ναοῦ. Πρὸ 35 δὲ περίπου ἐτῶν ὁ χῶρος οὗτος μετεβλήθη εἰς νεκροταφεῖον.

Ἐπὶ τῶν τάφων εὕρομεν πήλινην πλάκα (0,74×0,42 παχ. 0,06) ἐξ ἀρχαίου Χριστιανικοῦ τάφου, ἐφ' οὗ ἀπεικονίζεται σταυρὸς (0,44×0,27). Ἡ πλὰξ αὕτη εἶναι λόγου ἀξία, διότι ἐκ ταύτης γινώσκομεν ὅτι ἐπὶ τῶν τάφων οἱ Χριστιανοὶ ἐποιοῦντο χρῆσιν τοιούτων πηλίνων σταυροφόρων πλακῶν.

Σύγχρονοι δὲ μεταχειρισθέντες ταύτην, ἐπέγραψαν ἐπ' αὐτῆς :

Ἀπρι 1890 ΛΙΔ 18

Ἐντύπωσιν ἔκαμεν ἡμῖν ὁ πρῶτος τάφος, ἐφ' οὗ, εἰσελθόντες ἐν τῷ νεκροταφείῳ, ἀνέγνωμεν :

«Ἰσποῦ μακπερὶν ἐβδὲλ σεφτασηνὴ πὲν εἴλεδὶμ | ταριχιμὲ εἴ πὰκ ἴλη πὲν πεγενδὶμ | Ἡρακλ ἐφένδι παύλουνιν ιλη εβλατη πὲν ὀλδὴμ | Δουσινινδὲ βεφὰτ ἰδὶπ πεν δουνιαδὰ νὲ κιορδοὺμ | ισμὶμ χαρίκλειαδηρ πιλεμδὲ γιατάνδηρ μαμμὶμ | ἰκὶ σενε σονρα οδα κελδὶ γιανημα πενὶμ | κελδὶ πιρ βάκδ Ἄννα Χατζῆ Κυριακο κερίμεσι | σονρα Σαρη Μανὸλ εχλι βαλιδὲμ βαλιδεσὶ | Χαρίκλεια 30 Ἰουλ. 1869 | Ἄννα δ Νοεμβρ. 1871».

Ὀλίγα δὲ βήματα περαιτέρω ἀνέγνωμεν τὴν ἐν τῇ θεσπεσίῳ τῶν Προγόνων ἡμῶν γλώσσῃ ἐπιγραφὴν ταύτην :

ἦλθεν εἶδεν ἀπῆλθεν

+

«Τύμβος ὅδ' ἐν Λυδίης γαίῃ ἐριβωλακι κεύθει | Παντολέοντ' υἱὸν Λουκᾶ Εὐσεβεως | πάτρην ὃς Φιλαδελφείας ἔχε πίονα δῆμον | Ἄστυ δὲ Σμυρναίων ἵκετο παιδιόθεν | ἧς βιοτῆς δ' ἕνεκ' αὐτόθι μίμν ἔτεσσι δὶς ἑπτὰ | εὖτε μιν εἶλε ποθος πατρίδος ἧς ποτιγὴν | νοστῆσαι ἠδ | αὐτόθι μίμνειν φεῦ θανάτοιο | πότμον ἐφεσπε λυγρὸν πένθος ἄληκτον ἀφεὶς | οἷσι κασιγνήτοις ἑταίροισί τε φίλοις καὶ γνωστοῖς | μητρὶ μάλιστα φίλῃ ἄλγεα θεὶς ἄδινα | Ἐγεννήθη ἔτει 1848 ἐτελεύτησε 29 Νοεμβρ. 1878».

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη μετὰ τῶν Τουρκοφώνων ὑπέμνησεν ἡμῖν τὸ Ἡσαΐου ια'. : «*τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνῶν καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ*»

Ἀναπαύεσθε ἐν Κυρίῳ καλὰ τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Γένους τέκνα!

Ἐζήσατε εἰς χρόνους λίαν πικρούς, ἀλλ' ἔχετε ἥσυχον καὶ ἥρεμον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐπράξατε, ὅ,τι ὑμῖν δυνατὸν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ φωτὸς τοῦ Σ'. Ἀστέρος, οὗ εἴσθε τὰ ἐπίσημα καὶ περιφανῆ τέκνα.

Δέεσθε τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ ἡμῶν!

Δέεσθε τῷ Κυρίῳ ὑπὲρ τοῦ Γένους.

Δέεσθε τῷ Ὑψίστῳ ὑπὲρ τῶν νῦν χρυσῶν ἐλπίδων τοῦ Ἔθνους!

ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ

1. Τοῦ **Ἁγίου Παντελεήμονος.** 2. Τὸ τοῦ **Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης.** 3. Τὸ τοῦ **Ἁγίου Γρηγορίου.** 4. Τὸ τοῦ **Προδρόμου.**

Καὶ νῦν ἐπὶ τὸν Ζ'. Ἀστέρα, τὸν οὕτω θείως ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς Φρυγίας σελαγιζοντα.

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ

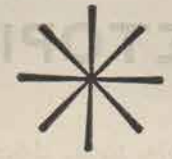

ΑΣΤΗΡ ΕΒΔΟΜΟΣ

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας Λαοδικέων γράψον, Τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ.

Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἶης ἢ ζεστός.

Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

Ὅτι λέγεις, Ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.

Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ Θρόνῳ αὐτοῦ.

Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις. (*Ἀποκάλ. γ'. 14—22.*).

Τάλαινα Λαοδίκεια ! πόσον φοβερὸς ὁ ταλανισμός σου καὶ πόσον κατὰ γράμμα οὗτος ἐξεπληρώθη !

Οὐδέποτε ἠκούσθησαν τοσοῦτον σαφεῖς προρρήσεις.

Οἱ Λαοδικεῖς βλέπουσιν ἑαυτοὺς πλουσίους, οὐδενὸς χρείαν ἔχοντας, καὶ ὁ Κύριος βλέπει αὐτοὺς ταλαιπώρους, ἐλεεινούς, πτωχούς, τυφλοὺς καὶ γυμνούς !

Εἰς τὰς Σάρδεις ἔχομεν ἐρειπια, εἰς σὲ ἐμετὸν ἐρειπίων !

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ Λαοδίκεια, ἀρχαιοτάτη πόλις οὖσα, *Διόσπολις* καὶ *Ῥοὰς* καλουμένη (Plin. 5. 29.), καὶ *Δεσποσύνη* (Βουτυρ. ἐν λέξει Λαοδίκεια), ἐπωνομάσθη *Λαοδίκεια* ὑπὸ Ἀντιόχου Βασιλέως τῆς Συρίας (261—246. μ. Χ.), πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Λαοδίκης (Plin. 5. 29.), ὡς ἡ ἀπέναντι αὐτῆς ἀντίζηλος στρατιωτικὴ πόλις *Ἱεράπολις*, τῷ 190 π. Χ. ἐκτίσθη ὑπὸ Εὐμένους τοῦ Β΄. πρὸς τιμὴν Ἱέρας, συζύγου τοῦ ἐν Περγάμου ἥρωος Τελέφου.

Κεῖται δὲ ἐν τῇ «*μεγάλῃ Φρυγίᾳ*» (Στράβ. 576.), ἡ κατὰ τὴν ἐν τῇ Α΄. πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ ἀναγινωσκομένην ὑποσημείωσιν ἐν «*Φρυγίᾳ τῇ Πακατιανῇ*».

Καλεῖται δὲ *Λαοδίκεια* «*ἡ ἐπὶ Λύκῳ*» ἢ «*ἡ πρὸς τῷ Λύκῳ*» (Στράβ. 578.) ἐκ τοῦ ἀπὸ τὸν Καδμον (Χωνὰζ-δάγ. 2500. γ. μ.), πηγάζοντος ποταμοῦ *Λύκου* (Τσουρούκ-σού), πρὸς διάκρισιν τεσσάρων ἄλλων ὁμωνύμων πόλεων. α΄.) τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας, κοινῶς *Λυγὲ* (Μελ. Γεωγρ. σ. 498.) (L. ad mare) τῆς ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος κτισθείσης, καὶ εἰς ἣν ἐχρημάτισεν Ἐπίσκοπος ὁ αἱρετικὸς Ἀπολλινάριος (370. μ. Χ.). β΄.) τῆς μεταξὺ Λιβάνου καὶ Ἡλιουπόλεως (L. Scabiosa, ἢ ad Libanum) νῦν Ζούσκια. γ΄.) τῆς ἐν Λυκαονίᾳ ΒΔ. τοῦ Ἰκονίου· (Λαοδίκεια κατακεκαυμένη. L. combusta.) (Μελ. Γεωγρ. σ. 484.) καὶ δ΄.) τῆς ἐν Μηδείᾳ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κτισθείσης. (Βουτ. ἐν λέξει Λαοδικεια.).

Πλὴν δὲ τοῦ ποταμοῦ Λύκου, παραρρέουσιν παρὰ τὴν ποτε εὐανθῆ καὶ ὡραίαν Λαοδίκειαν, κατὰ τὸν ἐν τῷ Baedeker (1905) χάρτην τοῦ Weber (σ. 215.), πρὸς Δ. ὁ *Ἀσωπός*, ΝΑ. δὲ ὁ *Κάπρος* [1] (Plin. V. 29.), ἅπαντες χυνόμενοι ἐπὶ

---

1. Ὁ Pococke (1735) ἀναφέρει ὅτι πρὸς Ἀνατ. ῥέει ὁ Ἀσωπὸς καὶ πρὸς Δ. ὁ Κάπρος. (Ill. σ. 106. καὶ Γεωγρ.Χάρτ. XLIII. ἐν σελ. 49.). Ὡσαύτως κατὰ τὸν Chandler II. σ. 110. ὁ Κάπρος ῥέει ἐκ Δυσμῶν, ὑποσημειοῖ δὲ ὅτι κατὰ τὸν Picenini ὁ Κάπρος ὀνομάζεται Giumiskioi, ὁ ἐξ Ἀνατολῶν μικρὸς ποταμὸς Hosolous, καὶ ὁ Λύκος Diokbounar.

Γεωγραφικὴν φιλολογίαν περὶ τῶν ἐκεῖ ποταμῶν Λύκου, Μαιάνδρου, Μαρσύου, Ἀσωποῦ καὶ Κάπρου, ἰδὲ αὐτόθι II. σ. 110 καὶ εἰς τὰς ἐν τέλει σημειώσεις, ἔνθα ἐπανορθοῦνται πλάναι τοῦ Chandler. II. Notes. σ. 92. 96. 97. κλπ. 266 κλπ. πρβλ. καὶ ἐν τῷ I. τόμῳ αὐτοῦ ἔκδ. 1806. σ. 1. ἐν τῷ χάρτῃ τῆς Ἀσίας.

τοῦ Μαιάνδρου, ὃν ὁ Τίτος Λίβιος καλεῖ καὶ Μαρσύαν (Spon. 1675. I. σ. 347.), ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντος Σατύρου Μαρσύου.[1] (Στράβ. 578.).

Ἀπὸ τῶν Βασιλέων τῆς Συρίας, ἡ Λαοδίκεια περιῆλθεν εἰς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Περγάμου, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὅτε αὕτη, ὡς καὶ ἡ Ἀπάμεια (ἀπὸ Ἀπάμας, τῆς μητρὸς Σωτῆρος τοῦ Ἀντιόχου. Στράβ. 578.) ἐγένοντο αἱ μέγισται τῆς μεγάλης Φρυγίας πόλεις, ἐξ ὧν ἡ μὲν Λαοδίκεια εἶχε τὰ πρωτεῖα τῆς Διοικήσεως (Cic. ad. div. III. 7. IX. 25. XIII. 54. 67. ad Attic. V. 15. 16. 20. or. Verr. I. 30. πρβλ. Encycl. Wetzer. ἐν λέξει Λαοδίκεια), ἡ δὲ Ἀπάμεια τοῦ ἐμπορείου (celebrima urbs. Plin. V. 29.) μετὰ τὴν Ἔφεσον.[2]

Κυρίως δὲ ἡ Λαοδίκεια μεγάλας εἶχε προσόδους, ὡς καὶ αἱ ἐγγὺς Κολοσσαί, ἐκ τῶν προβάτων αὐτῆς, ὧν ἐφημίζετο ἡ μαλθακότης τῶν ἐρίων καὶ τὸ μαῦρον κοραξὸν χρῶμα.[3]

Ἡ Λαοδίκεια ἦν δικλεὶς τῶν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐφέσου καὶ τῆς Σμύρνης ὁδῶν. Ἀπὸ τῶν μερῶν τούτων διῆλθον ὁ Ξέρξης, Κῦρος ὁ νεώτερος, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Φρειδερῖκος Βαρβαρόσσας Ἡγεμὼν τῆς γ'. σταυροφοριας.

Ὡς δὲ ἡ Σμύρνη ἰδίαν εἶχε τὴν τοῦ Ἱκεσίου ἰατρικὴν σχολήν, οὕτω καὶ ἡ Λαο-

---

1. Οὗτος κυρίως ἐστὶν ἕτερος ποταμὸς πηγάζων ἀπὸ τῶν Κελαινῶν (Σουγιούμπασῃ) καὶ ἐν Ἀπαμείᾳ ἐκβάλλων εἰς τὸν Μαίανδρον· «*ἵδρυται δὲ ἡ Ἀπάμεια ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ*». (Στράβ. 577. πρβλ. Weber. Διναίρ. σ. 11. 33. καὶ χάρτην ἐν ἀρχῇ. Γεωγρ. Μελετίου σ. 460. *Μαίανδρος*=καὶ *Ἀναβαίνων*. Ἐν γένει περὶ τῶν Κελαινῶν καὶ τῶν ἐκεῖ ποταμῶν Μαρσύου καὶ Μαιάνδρου, ἀναγινώσκομεν τὰ μελίῤῥυτα ταῦτα ἐν τῇ Ξενοφῶντος Κύρου ἀναβάσει (Α'. κεφ. β'.) «*Ἐντεῦθεν* (ἐκ Κολοσσῶν) *ἐξελαύνει* (ὁ Κῦρος) *σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. Ἐνταῦθα Κύρῳ βασίλεια ἦν καὶ παράδεισος μέγας, ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιτο ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἵππους. Διὰ μέσου τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός, αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. Ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασίλεια ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσύου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τοῦ δὲ Μαρσύου τὸ εὖρός ἐστιν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. Ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν, νικήσας ἐρίζοντα οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας. Ἐνταῦθα Ξέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν Κελαινῶν Ἀκρόπολιν*».

2. «*Ἀπάμεια ἡ Κιβωτὸς λεγομένη. καὶ Λαοδίκεια, αἵπερ εἰσὶ μέγισται τῶν κατὰ τὴν Φρυγίαν πόλεων*». (Στράβ. 576.). «*Ἀπάμεια δ' ἐστὶν ἐμπορεῖον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἔφεσον, αὕτη γὰρ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑποδοχεῖον κοινὸν ἐστίν*». (Στράβ. 577.).

3. «*Φέρει δ' ὁ περὶ τὴν Λαοδίκειαν τόπος προβάτων ἀρετάς, οὐκ εἰς μαλακότητας μόνον, τῶν ἐρίων, ᾗ καὶ τῶν Μιλησίων διαφέρει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, ὥστε καὶ προσοδεύονται λαμπρῶς ἀπ' αὐτῶν· ὥσπερ καὶ οἱ Κολοσσηνοὶ ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου χρώματος πλησίον οἰκοῦντες*». (Στράβ. 578.).

δίκεια μέγα εἶχε τὸ ὑπὸ Ζεύξιδος διδασκαλεῖον ἰατρῶν·[1] ἐφημίζετο δὲ τὸ ἐκ νάρδου μύρον, κατὰ τὸν Γαληνόν : «*ὅ γ' οὖν ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας σκευάζουσιν ὄνομα μόνον ἐστὶ μύρον ναρδίνου παραβαλλόμενον τῷ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔμπροσθεν μὲν ἐν Λαοδικείᾳ μόνῃ σκευαζόμενον, νυνὶ δὲ ἐν πολλαῖς ἤδη πόλεσιν*». (Γαλην. Θεραπ. Μεθόδου βιβλ. Λ. ἐκδ. Kuhn τόμ. X. σ. 791. πρβλ. Dr. J. Schevchzer «Physica Sacra». Augsburg. 1735. IV. σ. 1241.).

Ἡ Λαοδίκεια, καίτοι πολλαχῶς ὑπὸ σεισμῶν (τῷ 17 μ. X. ἐπὶ Τιβερίου)[2] καὶ ἐπὶ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος πολλὰ (121—64 π. X.) ἐκ πολιορκίας ὑπέστη, οὐχ' ἧττον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος (46 π. X.—24 μ. X.) πλούσιοι τῆς Λαοδικείας πολῖται, ἐξ ἰδίων λαμπρὰν καὶ εὐτυχῆ ταύτην ἀνέδειξαν· τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Ἱέρων, ὃς διέθετο πλέων τῶν 2 χιλ. ταλάντων (=12 ἑκατομ. δραχ.), εἶτα δὲ Ζήνων καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολέμων, ὃς καὶ τοῦ τίτλου τοῦ Βασιλέως ἠξιώθη διὰ τὰς ἀνδραγαθίας αὐτοῦ ὑπὸ δύο Αὐτοκρατόρων :

«*Ἡ δὲ Λαοδίκεια μικρὰ πρότερον οὖσα, αὔξησιν ἔλαβεν ἐφ' ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων, καίτοι κακωθεῖσα ἐκ πολιορκίας ἐπὶ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος· ἀλλ' ἡ τῆς χώρας ἀρετή, καὶ τῶν πολιτῶν τινες εὐτυχήσαντες, μεγάλην ἐποίησαν αὐτήν. Ἱέρων μὲν πρότερον, ὃς πλειόνων ἢ δισχιλίων ταλάντων κληρονομίαν κατέλιπε τῷ δήμῳ, πολλοῖς τ' ἀναθήμασιν ἐκόσμησε τὴν πόλιν. Ζήνων δὲ ὁ ῥήτωρ ὕστερον καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πολέμων, ὃς καὶ βασιλείας ἠξιώθη διὰ τὰς ἀνδραγαθίας ὑπ' Ἀντωνίου μὲν πρότερον, ὑπὸ Καίσαρος δὲ τοῦ Σεβαστοῦ μετὰ ταῦτα*». (Στράβ. 578).[3]

Ὁ Πολέμων δ' οὗτος ἦν μαθητὴς τοῦ γνωστοῦ ἤδη ἐν Σμύρνῃ Ἀπολλοφάνους (σ. 155.), ὅστις πάλιν ἐχρημάτισε διδάσκαλος τοῦ Ἀριστείδου,[4] ὃς ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀδριανὸν τὴν λαμπρὰν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀπολογίαν.

Ὅτι δὲ ὁ Πολέμων ἐπληροφορήθη τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐσμὲν βέβαιοι, ἀφοῦ ἤδη εἶχε μαθητὰς Χριστιανούς, ἄγνωστον ὅμως ἂν οὗτος ἀπεδέξατο αὐτόν.

Ἔδρασεν δ' οὗτος κυρίως ἐν Σμύρνῃ, ἐτάφη ὅμως ἐν Λαοδικείᾳ παρὰ τὴν πύλιν τῆς Συρίας, ἔνθα ἦσαν οἱ τάφοι τῶν προγόνων αὐτοῦ.[5]

---

1. «*Μεταξὺ δὲ τῆς Λαοδικείας καὶ τῶν Καρούρων ἱερὸν ἐστὶ Μηνὸς Κάρου καλούμενον, τιμώμενον ἀξιολόγως. Συνέστησε δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον Ἡροφίλιον ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύξιδος· καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους· καθάπερ ἐπὶ τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν Σμύρνῃ τὸ τῶν Ἐρασιστρατείων ὑπὸ Ἱκεσίου*». (Στράβ. 580.).

2. Chandler. II. σ. 168.

3. Περὶ τῆς ἀρχαίας Λαοδικείας ἰδὲ Στράβ. ΙΒ', 576. 578. 580. ΙΓ'. 629. 630. ΙΔ'. 663. Cicer. famil, 2, 17. 3, 5. Tacit. Annal. 14. 27. Χωνιάτ. ἐκδ. Βόννης. σ. 17, 539. κτλ. Μελετ. Γεωγραφ. σελ. 456.

4. «*Συνῆν δ' αὐτῷ* (τῷ Διονυσίῳ) *Ἀπολλοφάνης ἐκεῖνος ὁ σοφιστής, οὗ Πολέμων ὁ Λαοδικεὺς ἐκ Σμύρνης διήκουσεν, ὁ διδάσκαλος Ἀριστείδου*». (Σουΐδας).

5. Φιλοστρ. βίοι σοφιστ. σ. 543. Chandler. II. σ. 104.

Η ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Ἐν Λαοδικείᾳ, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι, ὁ Χριστιανισμὸς εἰσήχθη ἐνωρίτατα (Κολοσ. β΄. 1. δ΄. 13. 15. 16.), εἰς ὃ συνετέλεσε καὶ ἡ εἰς αὐτὴν μεγάλη πληθὺς τῶν Ἰουδαίων (Ἰωσ. Ἰουδ. Ἀρχ. XIV. 10. 20.) καὶ ἄγνωστον μὲν ἂν πρῶτοι εἰσηγηταὶ ὑπῆρξαν Φρύγες, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν παρόντες ἐν Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς (Πράξ. β΄. 10.), ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὅμως παράδοσις ἀναφέρει καὶ θεωρεῖ ὡς εἰσηγητὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Φρυγίᾳ τὸν Ἀπόστολον Φιλιππον, τὸν ἐν Ἱεραπόλει σταυρωθέντα.

Ἡ ἐπὶ Νέρωνος καταστροφὴ τῆς Λαοδικείας μετὰ τῆς Ἱεραπόλεως καὶ τῶν Κολοσσῶν.—Τῷ 60—62 μ.Χ. ἐπὶ Νέρωνος, ἡ Λαοδίκεια ἡ Ἱεράπολις καὶ αἱ Κολοσσαὶ κατεστράφησαν ὑπὸ σεισμῶν (Tacit. Annal. 14. 27. Εὐσεβ.Χρον. Ὀλυμπ. 210. 4. Oros. 77. Jacobi. Bibel. Atlas. σ. 32.), κατὰ τὸν αὐτὸν ὅμως Τάκιτον ἐξ ἰδίων (propriis opibus) ἡ πόλις ἐπανεκτίσθη καὶ ἀνέλαβεν. Κατὰ τὸν ἡμέτερον σοφὸν ἀοίδιμον Διδάσκαλον Δαμκλᾶν, ἐὰν ἡ πτῶσις αὕτη ἡ ὑπὸ τοῦ Εὐσεβίου ἐν τῷ Χρονικῷ αὐτοῦ ἀναφερομένη, «*κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς Βασιλείας τοῦ Νέρωνος πόλεις κατέπεσον τρεῖς, Λαοδίκεια, Ἱεράπολις, Κολοσσαί*», εἶναι ἡ αὐτὴ ἡ ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Τακιτου ἀναφερομένη (Annal. 14. 27.), τότε αὕτη συνέβη οὐχὶ κατὰ τὸ ι΄. ἔτος τῆς βασιλειας τοῦ Νέρωνος, ὡς ἀναφέρει τὸ Χρονικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ζ΄. ταύτης, τοῦτ' ἔστι τὸ 60 μ. Χ., ἑπομένως ἓν ἢ δύο τὸ πολὺ ἔτη πρὸ τῆς συγγραφῆς τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου, ἐν ᾗ μετὰ τοσοῦτον ἐνδιαφέροντος λόγον ποιεῖται περὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ Χριστιανῶν. (Δαμ. Εἰσαγ. σ. 410. πρβλ. Winer καὶ Wetzer ἐν λέξει Κολοσσαι.).

Αἱ ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Λαοδικείας, Κολοσσῶν καὶ Ἱεραπόλεως φροντίδες τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.—Γνωστὸν τοπογραφικῶς τὸ ἱερόν, οὕτως εἰπεῖν, τριγωνον, ὅπερ σχηματίζουσιν ἐν τῇ Φρυγίᾳ αἱ πόλεις *Λαοδίκεια*, *Ἱεράπολις* καὶ αἱ ὑπὸ τὸν Κάδμον ἐπὶ τοῦ Λύκου *Κολοσσαί*· καὶ περὶ τῶν τριῶν δὲ τούτων πόλεων, ἃς μεγιστη ἐπικοινωνια συνεῖχε, μέγα ἐνδιαφέρον ὁ θεῖος Παῦλος ἐπιδεικνυται.

Οὕτως, ἐκ τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς τούτου ἐπιστολῆς, βλέπομεν ὅτι αἱ Χριστιανικαὶ κοινότητες τῆς Λαοδικειας, Κολεσσῶν καὶ Ἱεραπόλεως ἦν ἀντικειμενον ἰδιαιτέρας τοῦ Παύλου σκέψεως, καὶ ὅτι μέγαν ἀγῶνα ὁ θεῖος Παῦλος κατέβαλεν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως καὶ προόδου τούτων, ἐκ Ῥώμης, περὶ τὸ 62 μ. Χ., γράφων πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς (Δαμ. σ. 413.):

«*Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν* (=τῶν Κολοσσαέων), *καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί*». (Κολοσ. β΄. 1).

Ὡσαύτως δὲ ὁ αὐτὸς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι, ὁ μετ' αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ συναιχμαλωτος Ἐπαφρᾶς (Φιλήμ. α΄. 23), Ἐπίσκοπος τῆς ἐν Κολοσσαῖς Ἐκκλησίας, μέγαν ζῆλον

ἐπιδείκνυται οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἐν Κολοσσαῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ Ἱεραπόλει Χριστιανῶν.

«*Ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ,*[1] *πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ Θεοῦ· μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν Ἱεραπόλει*». (Κολοσ. δ΄. 12—13.).

Ἡ ἐπιστολὴ δ' αὕτη ἡ πρὸς Κολοσσαεῖς, ἐξ ὅσων γράφει ὁ Παῦλος, δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Λαοδικεῖς.[1]

«*Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε*».[2] (Κολοσ. δ΄. 16.).

Ἰδίαν ὅμως ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀναφερομένην πρὸς Λαοδικεῖς, ἀπέρριψεν ἡ Ζ΄. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.[3]

Ἐν τῇ πρὸς Κολοσσαεῖς δὲ ταύτῃ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος, γράφει ὅπως οὗτοι εἴπωσι τῷ ἐν Λαοδικείᾳ Ἀρχίππῳ ὅπως οὗτος προσέχῃ καὶ ἐκπληροῖ τὴν διακονιαν, ἣν παρέλαβε παρὰ τοῦ Κυρίου. (Κολοσ. δ΄. 17.).

Δῆλον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας ταύτας οἱ αὐτοὶ λόγοι ὑπῆρχον πρὸς συγγραφὴν τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς· ἤτοι αἱ ψευδοδιδασκαλίαι, αἱ Ἀγγελολατρηκείαι καὶ ἄλλαι πλάναι τινῶν τῶν ἐκεῖ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν.

Ἡ Α΄. πρὸς Τιμόθεον.—Ἀλλ' ἡ Λαοδίκεια, δὲν ἔχει μόνον τὴν τιμὴν νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς Ἀστέρας τῆς Ἀποκαλύψεως, εἶναι καὶ ὁ τόπος, ἐφ' οὗ ὁ θεῖος Παῦλος ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Ἐφέσῳ διαμένοντα Τιμόθεον τὴν Α΄. πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν.

Τίς δ' ἄρῳ δακτύλῳ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἁψάμενος ἀγνοεῖ τὸ θαυμάσιον περιεχόμενον τῆς Ποιμαντικῆς ταύτης τοῦ Παύλου ἐπιστολῆς; Λαμπρὰν μετὰ σοφῶν σχολίων ἔκδοσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἰδὲ Κοραῆ Συνέκδημος Ἱερατ. Μελίτη. 1835.

---

1. Εἶναι εἷς ἐκ τῶν πρώτων Ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κολοσσῶν, καὶ ὅμως ὁ τίτλος αὐτοῦ δὲν εἶναι *σεβασμιώτατος*, οὐδὲ *πανιερώτατος*, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον *παναγιώτατος*, ἢ *μακαριώτατος*, εἶναι ἁπλῶς «*Δοῦλος Χριστοῦ*»· πόσον μεγαλεῖον ἐν τῇ Χριστιαν. ταύτῃ ἁπλότητι!

2. Κατὰ τὸν Wetzer καὶ τοὺς σχολιαστὰς τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς Bähr, Steiger καὶ de Wette καὶ εἰδικώτερον Anger. πρβλ. καὶ Winner Bibl. Realwörterbuch ἐν λέξει Λαοδίκεια, ὁ Παῦλος ἰδίαν ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Λαοδικεῖς. Ὁ Θεοδώρητος ὅμως λέγει: «*Τινὲς ὑπέλαβον καὶ πρὸς Λαοδικέας αὐτὸν γεγραφέναι. Αὐτίκα τοίνυν καὶ προσφέρουσι πεπλασμένην ἐπιστολήν· ὁ δὲ θεῖος ἀπόστολος οὐκ ἔφη, καὶ τὴν πρὸς Λαοδικέας, ἀλλά, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας. Ἐκεῖνοι γὰρ πρὸς αὐτὸν περί τινων ἔγραψαν· εἰκὸς δὲ αὐτοὺς ἢ τὰ ἐν Κολοσσαῖς γενόμενα αἰτιάσασθαι, ἢ τὰ αὐτὰ τούτοις νενοσηκέναι. Διὸ καὶ ταύτην εἶπε τὴν ἐπιστολὴν κἀκείνοις ἀναγνωσθῆναι*». (Παρ' Οἰκουμ. ἑρμ. τῆς Ἐπιστ. πρὸς Κολοσ. ἔκδ. Φαρμακίδ. τόμ. Ε΄. σ. 306).

3. Συνοδ. πραξ. ς΄. πρβλ. καὶ Ηγδάλ. σ. 342. σημ. ὁ αὐτὸς Νικόδημος ἀκολουθῶν τὸν Θεοφύλακτον φρονεῖ ὅτι «*ἐκ Λαοδικείας ἐπιστολήν*» ὁ Παῦλος ἐννοεῖ τὴν ἐν Λαοδικείᾳ γραφεῖσαν ἐπιστολὴν Α΄. πρὸς Τιμόθεον (αὐτόθι).

Λαοδικείας πρῶτοι Ἐπίσκοποι.—Πρῶτος Ἐπίσκοπος Λαοδικείας ὑπὸ Παύλου καταστὰς, ἐστὶν ὁ Ἄρχιππος (Ἀποστ. Διατ. VII. 46.), περὶ οὗ ὁ Παῦλος γράφων πρὸς Κολοσσαεῖς λέγει: «*καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ· βλέπε τὴν διακονίαν, ἣν παρέλαβες ἐν Κυρίῳ ἵνα αὐτὴν πληροῖς*». (Κολοσ. δ'. 17.). Μετὰ τοῦτον ἐγένετο ὁ Νυμφᾶς, περὶ οὗ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς πληροφορούμεθα, ὅτι ἰδίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐν Λαοδικείᾳ συνετήρει Ἐκκλησίαν:

«*Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ Ἐκκλησίαν*». (Κολοσ. δ'. 15.).[1]

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

Ἕνεκα ἑπομένως τῆς ἐνωρίτατα ἐν Λαοδικείᾳ ἱδρυθείσης Χριστιανικῆς Κοινότητος, τῆς μεγάλης πολιτικῆς καὶ ἐμπορικῆς σημασίας τῆς πόλεως, τοῦ πλούτου ταύτης (Ἀποκ. γ'. 18.), καὶ μάλιστα ἕνεκα τῆς ὑπερόχου τοπογραφικῆς αὐτῆς θέσεως, ὡς τις δικλεὶς ὡς εἴπομεν μεταξὺ Λυδίας, Φρυγίας καὶ Καρίας δεσπόζουσα, ἐφ' ᾧ αὕτη ἐθεωρεῖτο «*δυνατωτέρα τῶν ἐπὶ θαλάσσῃ*» (Φιλοστρ. βίοι σοφιστ. 1. 25.), ἡ Ἀποκάλυψις κηρύσσει αὐτὴν Ζ'. Ἀστέρα καὶ ὁ Ἰωάννης διατάσσεται ὅπως γράψῃ πρὸς τὸν κάτοικον τοῦ Ζ'. καὶ τελευταίου τούτου Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως.

Τάδε λέγει ὁ Ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός· γνωρίζω τὰ ἔργα σου ὅτι οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστὸς εἶσαι, θὰ ἐπροτίμουν νὰ ἦσο ψυχρὸς παρὰ θερμός, καὶ διὰ τοῦτο, διότι οὔτε ψυχρὸς εἶσαι οὔτε θερμός, θέλω σὲ ἐμέσει (θέλω σὲ ξεράσει), *ἀπὸ τὸ στόμα μου. Σὺ λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ δὲν γνωρίζεις, ὅτι σὺ εἶσαι ὁ ταλαίπωρος, καὶ ἐλεεινός, καὶ πτωχός, καὶ τυφλός, καὶ γυμνός. σὲ συμβουλεύω ν' ἀγοράσῃς ἐξ ἐμοῦ χρυσίον διὰ νὰ γίνῃς ἀληθῶς πλούσιος καὶ νὰ ἀλείψῃς μὲ κολλύριον ἰατρικὸν τοὺς ὀφθαλμούς σου ὅπως βλέπῃς.*

Μετανόησον. Ἰδοὺ ἐγὼ στέκω εἰς τὴν θύραν καὶ κρούω, καὶ ἄν τις ἀκούσῃ τὴν φωνήν μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, θέλω εἰσέλθει πρὸς αὐτὸν καὶ θέλω δειπνήσει ἐγὼ μὲ αὐτὸν καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

Οὕτως δὲ παρίστησι τὸν Ἰησοῦν ἡ εἰκὼν 232, κρούοντα τὴν θύραν οἰκίας Χριστιανῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ γενικώτερον παντὸς Χριστιανοῦ.

Οἷοι λόγοι! οἵα πρόρρησις! οἵα ἐκπλήρωσις!

---

1. Ἄπορον πῶς τῶν ὑφηγητῶν τις τῆς Θεολογίας ἀναφέρων τὰς ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων Γυναῖκας τὴν Μαριάμ, τὴν Χλόην, τὴν Τρύφαιναν, τὴν Ἰουλίαν κτλ., τὸν ἱερὸν τοῦτον ἐν Λαοδικείᾳ Ἐπίσκοπον Νυμφᾶν ἐκλαμβάνει ὡς γυναῖκα καὶ παραδειγματίζει πρὸς τὰς νῦν Κυρίας γράφων: «*ἐν Κολοσσαῖς ἡ οἰκία τῆς Νύμφης ἐχρησίμευε διὰ τὰς συναγωγὰς τῆς Ἐκκλησίας*»!

Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ μετεποίησε τὸν Νυμφᾶν εἰς γυναῖκα, καὶ ὡρισμένως εἰς Νύμφην, ἐθεώρησε καλὸν νὰ μεταθέσῃ ταύτην εἰς Κολοσσάς, ἐνῷ γνωστὸν ὅτι ἡ οἰκία τοῦ Νυμφᾶ ἦν ἐν Λαοδικείᾳ. (Κολοσ. δ'. 15.)· ἀλλὰ τότε ἐρωτῶμεν, εἰς ποίαν γλῶσσαν ὁ ὑφηγητὴς οὗτος τῆς Θεολογίας ἀναγινώσκει τὴν Ἁγίαν Γραφήν; Ἰδὲ Σιμ. Μπαλάνου ἐν τῇ Ἕλλην. Ἐπιθεωρήσει τόμ. Α'. τεῦχ. 2. Δεκ. 1907.

Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ ἔβλεπε πτωχείαν καὶ ἐλεεινότητα, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔβλεπον ἀρθόνως χυνόμενα τὰ ἑκατομμύρια τοῦ πλούτου τοῦ Ἱέρωνος, τοῦ Ζήνωνος, τοῦ Πολέμωνος καὶ λοιπῶν· διότι ταῦτα ἐννοεῖ ἡ Ἀποκάλυψις λέγουσα : «*λέγεις ὅτι πλούσιος εἰμὶ καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω*».

Ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ ἔβλεπε γυμνότητα εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἥτις διὰ τοῦ ἐμπορίου τῶν ἐρίων καὶ τῶν ὑφασμάτων αὐτῆς ἐνέδυε ὅλον τὸν κόσμον !

Χιλιάκις θὰ ἐπροτίμων, λέγει ἡ Ἀποκάλυψις, νὰ ἦσο,ὦ Λαοδίκεια, ψυχρά, παρὰ θερμή· ἐὰν ἦσο ψυχρά, θὰ ὑπῆρχεν ἐλπὶς νὰ σὲ θερμάνω διὰ τῆς κατηχήσεως· δὲν εἶσαι οὔτε ψυχρά, οὔτε θερμή, εἶσαι *χλιαρά*, εἶσαι *ἀδιάφορος*, ὡς τοιαύτη προκαλεῖς τὸν ἐμετόν, καὶ ἔσο βεβαία, ὅτι θελω σὲ ξεράσει ἀπὸ τοῦ στόματός μου· ὁ ψυχρὸς ἢ θερμὸς ἔχει πεποιθήσεις, ὁ χλιαρὸς δὲν ἔχει ἐν ἑαυτῷ *τίποτε*, προκαλεῖ μόνον τὸν ἔμετον· μετανόησον· εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀδιάφορον ἂν σὺ δὲν θὰ μετανοήσῃς· ὁ κώδων κτυπῶν θὰ ἐξακολουθῇ λέγων σοι «*μετανόησον*»· νομίζεις, ὦ Λαοδίκεια, ὅτι βλέπεις, καὶ ὅμως ἀγνοεῖς ὅτι εἶσαι τυφλή.

Ὑπάρχουσιν ἀντικείμενα μὴ ὑποπίπτοντα εἰς τὴν αἰσθητὴν ὅρασιν, καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐκεῖνα εἶναι τὰ ἀληθῆ καὶ αἰώνια, ὧν ἡ ἀξία οὐδέποτε ἐκπίπτει καὶ ἡ λάμψις οὐδέποτε ἀμαυροῦται ἀφοριζει καὶ δεσμεύει πολλάκις ἡ Ἐκκλησία καὶ γελᾷ ὁ πεπωρωμένος Χριστιανός, καὶ ὅμως ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχες τὴν πνευματικὴν ὅρασιν,θά σοι ἐδείκνυον, λέγει ὁ Γρηγόριος, τὰ δεσμά, δι' ὧν σὲ δένει ὁ ἀφοριζων σε ἱερεύς.

Καὶ ἐπὶ τέλους, ἰδοὺ στέκω εἰς τὴν θύραν ἑκάστου Χριστιανοῦ· καὶ κρούω αὐτὴν (Εἰκ. 232)· ἐὰν μέ ἀκούσῃ ὁ Χριστιανὸς θέλω εἰσέλθῃ πρὸς αὐτὸν καὶ θέλω δειπνήσει μετ' αὐτοῦ. Ὁ νικητὴς τῆς ἁμαρτίας θέλει καθίσει μετ' ἐμοῦ ἐν δόξῃ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Πατρός μου !

Καὶ ὅμως δυστυχῶς, ἡ Λαοδίκεια δὲν ἐνίκησεν ! ἠττήθη οἰκτρῶς ! ὁ πλοῦτος, αἱ ἡδοναί, ἡ χλιδή, τὰ πάθη καὶ ἡ ἁμαρτία ὑπερεπερίσσευσαν !

Καὶ ἰδοὺ ἡ Λαοδίκεια κεῖται ἄμορφος σωρὸς ἐρειπίων ! (Εἰκ. 233).

Καταπλήσσεται δὲ ὁ εὐσεβὴς περιηγητὴς βλέπων εἰς οἵαν φρικώδη κατάστασιν περιῆλθεν ἡ ποτὲ ζάπλουτος καὶ εὐδαίμων Λαοδίκεια, ἡ πλατεῖ τῷ στόματι διακηρύττουσα : «*πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω*».

Ἀληθῶς, ὅταν τις ἴδῃ τὸ κωνοειδῶς ἀνορθούμενον, τὸ μεμονωμένον ἀπολιθωμένον ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως (Φωτ. 6129.), καὶ τὰ λοιπὰ αὐτῆς ἐρειπια (Φωτ. 6132.), νομίζει ὅτι πράγματι ἐξεράσθησαν ἀπὸ στομάχου θηρίου τὰ ἐκεῖ ἐρειπια.

Σάρωθρον θεῖον,νομίζεις ὅτι διελθὸν ἐσάρωσε, πᾶν, ὅ,τι εἶχε λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον ἡ ἀληθῶς κατὰ κόσμον πλουσία, ἡ ἐν τρυφῇ καὶ χλιδῇ ζῶσα χλιαρὰ Λαοδίκεια ! φοβερὰ ἡ ἐρήμωσις τῆς Ἐφέσου ! καταπλήσσουσι τὰ ἐρείπια τῶν Σάρδεων ! ἀλλ' ἐμετὸν ἐξεγειρει ἡ θέα τοῦ γυμνοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ποτε ἔκειτο ἡ ζάπλουτος, ἡ εὐδαίμων, ἡ ὡραία, ἀλλὰ χλιαρὰ Λαοδίκεια ! (Εἰκ. 233).

Ἐν Ἐρέσῳ εὗρε τι καλὸν τὸ θεῖον, εὗρεν ὅτι εἶχε ὑπομονήν, ὅτι οὐκ ἠδύνατο

βαστάζειν τοὺς κακούς, καὶ ὅτι εἶχε κοπιάσει διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· ἐν Σάρδεσι εὗρεν ὀλίγα ὀνόματα, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· ἐν Λαοδικείᾳ ὅμως οὐδὲν εὗρε καλόν, εἰ μὴ τῶν ἐκεῖ Χριστιανῶν τὴν *χλιαρότητα*· δι' αὐτοὺς οὐχὶ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὁ χρυσός, οὐχὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ἡ ὕλη, οὐχὶ τὸ πέραν τοῦ τάφου, ἀλλὰ τὸ ἐντεῦθεν, οὐχὶ τὸ αἰώνιον, ἀλλὰ τὸ πρόσκαιρον, οὐχὶ τὸ ἠθικῶς ἀόρατον ἀλλὰ τὸ αἰσθητῶς ὁρατόν! ἀλλὰ καὶ τὸ τέλος τούτων θάνατος! καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν ἡ ἀπώλεια μετ' ἦχου!

Ἅγιοι Μάρτυρες ἐν Λαοδικείᾳ μαρτυρήσαντες. — Ἐν Λαοδικείᾳ πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν· οὕτως ὁ ἱερὸς Σάγαρις, δ'. Λαοδικείας Ἐπίσκοπος,[1] μαρτυρήσας ἐπὶ ἀνθυπάτου τῆς Ἀσίας Σερουϊλίου Παύλου. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ μεγάλη ἐγένετο ἐν Λαοδικείᾳ ζήτησις περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα.[2] Τούτου δὲ τὴν γνώμην ἐπικαλεῖται ὁ Ἐφέσου Πολυκράτης λέγων: «*Τί δὲ δεῖ λέγειν Σάγαριν Ἐπίσκοπον καὶ μάρτυρα, ὃς ἐν Λαοδικείᾳ κεκοίμηται;*»[3]

Ὡσαύτως ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ τοῦ ἐν Λαοδικείᾳ Κόμητος Πατρικίου, ἐμαρτύρησεν ὁ μετὰ τὸν Σάγαριν ε'. Ἐπίσκοπος Λαοδικείας, ὁ ἱερὸς Σισίνιος, ὁ διάκονος αὐτοῦ Φιλέας, καὶ ὁ ἐπὶ 6 ἔτη ὡς Ἀναγνώστης, 28 δὲ ὡς Διάκονος καὶ 33 ὡς Πρεσβύτερος, ἐν ὅλῳ δὲ 67 ἔτη ὑπηρετήσας τὴν Ἐκκλησίαν Λαοδικείας πρεσβύτερος Ἀρτέμων ὁ ἱερώτατος, ὧν τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία τελεῖ Μαρτίου 24.

Εἰκ. 232. Ὁ Ἰησοῦς κρούων τὴν θύραν πιστοῦ αὐτοῦ ἐν Λαοδικείᾳ.

Τότε δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρτέμωνος κατηχηθεὶς ἐβαπτίσθη καὶ ὁ ἐν Λαοδικείᾳ ἱερεὺς τῶν εἰδώλων Βιτάλιος. (Μαρτ. 24.).

---

1. Le Quien. I. σ. 792.
2. Κοντογ. Πατρ. Α'. σ. 278. πρβλ. Ἐκκλ. Ἱστ. Κοντογ. σ. 195.
3. Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Ε'. κδ'.

Ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ὡσαύτως τῷ 284, Ἀσκληπιοῦ ἐν Λαοδικείᾳ ἡγεμονεύοντος, ἐμαρτύρησαν σταυρωθέντες οἱ ἐκ Στρατονίκης (νῦν Ἀϊδανελλί) ἅγιοι Τρόφιμος καὶ Θαλλός, ὧν τὰ ἱερὰ λείψανα οἱ εὐσεβεῖς συμπατριῶται αὐτῶν Ζώσιμος καὶ Ἀρτέμιος παραλαβόντες, εἰς Στρατονίκην ἐναπέθηκαν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλλίου πρὸ τῆς πόλεως εἰς θέσιν *Λατομεῖα*. (Μαρτίου 11.).

Διὰ τῶν αἰώνων.—Περὶ τὸ 260—270 ἤκμασεν ὁ σοφὸς ἔν τε τῇ Ἑλληνικῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοῖς μαθηματικοῖς Λαοδικείας Ἀνατόλιος, διάδοχος τοῦ Λαοδικείας Εὐσεβίου, Ἀλεξανδρεὺς τὴν πατρίδα καὶ περιφανὴς μαθητὴς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κατηχητικῆς Σχολῆς (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ Ζ΄. 32. Πατρ. Migne. Τόμ. Χ. σ. 207. Μελετ. Ἐκκλ. Ἱστ. Α΄. σ. 285. Κοντογ. Πατρ. Α΄. σ. 542.), καταλεγόμενος μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτάτων ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας. (Παπαδοπούλου Ἱστορ. Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. 1890. σ. 89.).

Κατὰ τὴν Α΄. Οἰκουμ. Σύνοδον (335), εὑρηται Λαοδικείας ὁ ἡμιαρειανὸς Ἐπίσκοπος Λαοδικείας Γεώργιος. (Κοντογ. Ἐκκλ. Ἱστορ. σ. 584. Πατρολ. ἀ. σ.196).

Ἐπὶ τοῦ ἀρειανίζοντος Πατριάρχου Εὐσεβίου (341—342), Λαοδικείας εὑρίσκομεν τὸν ὁμόφρονα αὐτῷ Θεόδοτον. (Γεδεὼν Πατρ. πίν. σ. 116.).

Ἐν δὲ τῇ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδῳ τοῦ 363 εὑρίσκομεν ὑπογραφόμενον τὸν Λαοδικείας Πελάγιον. (Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστ. Γ΄. κε΄.). Καὶ οἱ τέσσαρες δ' οὗτοι Ἐπίσκοποι Εὐσέβιος, Ἀνατόλιος, Θεόδοτος καὶ Πελάγιος οὐδόλως ἀναφέρονται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Le Quien. (Ι. σ. 792—798.).

Ὅ,τι ὅμως εἶναι τιμὴ καὶ δόξα καὶ αἴγλη αἰώνιος ἐπὶ τὴν λάμψιν τοῦ θείου τούτου Ἀστέρος, εἶναι ἡ κατὰ τὸ 364 [1] συγκρότησις τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, ἥτις δι' 60 κανόνων, οἱονεὶ δορυφόρων τοῦ ἀστέρος τούτου, πολλὰ τῶν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἰδίᾳ εὐταξίαν ἀφορώντων ἐκανόνισε, καὶ δι' ὧν ἐξακολουθεῖ ἕκτοτε ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τὰ κατ' αὐτὴν διοικοῦσα καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ῥυθμίζουσα.

Ἡ ἐπικύρωσις δὲ τῶν κανόνων ταύτης ὑπὸ τῶν μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ β΄. κανόνος τῆς ΣΤ΄. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δίδουσιν εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν κανόνων Οἰκουμενικῆς Συνόδου. (Πρβλ. Πηδ. σ. 342.). Ἐπιτομὴν τῶν κανόνων ταύτης ἰδὲ Πατρολ. Migne. Τόμ. 114. σ. 236. πρβλ. καὶ Παπαρρηγ. Ἱστορ. Γ΄. σ. 379.

Ἀρχαῖς τοῦ ε΄. αἰῶνος ὁ Λαοδικείας Ἀμμώνιος, μὴ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Le Quien, συνετάχθη μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χρυσοστόμου, ψηφίσας τὴν ἐξορίαν τοῦ ἱεροῦ Ἀνδρὸς, ὅστις ἀπαχθεὶς εἰς Κόμανα ἀπέθανε ὡς γνωστὸν τῇ 14 Σεπτεμβρίου 407. (πρβλ. Γεδ. Πατρ. πίν. σ. 150.).

Ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ Γ΄. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (431), συμπαρίσταται προσυπογράφων ὁ Λαοδικείας Ἀριστόνικος. (Mansi. Coll. Conc. IV. 1121.).

---

1. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐρρόνουν ὅτι ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος συνεκροτήθη πρὸ τῆς Α΄. Οἰκουμ. Συνόδου (325) ἤτοι περὶ τὸ 320. Wetzer. Encyclop. ἐν λέξει Laodice. (Synode zu.) σ. 352.

Τῷ 451 ἐν τῇ δ΄. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ εὕρηται ὁ Λαοδικείας Νουνέχιος, ὑπογραφόμενος ὡς ἔχων τὴν δόξαν, ἣν εἶχε καὶ ὁ Κων)πόλεως. (Πρβλ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια 27 Ἰανουαρίου 1907. ἀριθ. 4.). Κατὰ τὸν Ζ΄. αἰῶνα περὶ τὸ 615—620 ἦν Πέτρος Ἐπίσκοπος Λαοδικείας, συγγράψας ὑπομνήματα εἰς τὰ δ΄. Εὐαγγέλια καὶ ἐξήγησιν εἰς τὸ «*Πάτερ ἡμῶν*». (Πατρ. Migne. Τόμ. 86. σ. 3324.). Κατὰ τὴν ΣΤ΄. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (680) ὑπογράφεται ὁ Λαοδικείας Τιβέριος. (Le Quien. I. σ. 792.).

Ἐν δὲ τῇ Ζ΄. (778) ὁ Λαοδικείας Εὐστάθιος. (Le Quien. I. σ. 792).

Κατὰ τὸν Θ΄. αἰῶνα, εἰς τὴν κατὰ τοῦ Φωτίου Σύνοδον, εὑρίσκομεν ὑπογραφόμενον τὸν Λαοδικείας Σισίνιον. (Le Quien. I. σ. 792.).

Περὶ τὸ 960 Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς γράφει δύο ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Λαοδικείας, οὗτινος ὅμως δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα. (Πατρολ. Migne. Τόμ. 114. σ. 233.).

Πρὸ τοῦ Θ΄. αἰῶνος ἡ Λαοδικεια ἦν κα΄. θρόνος ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως· ὑπὸ τὸν τιτλον «*Ἐπαρχία Φρυγίας Καππατιανῆς (ἢ Πακατιανῆς)*»· ἔχουσα ἐν ὅλῳ ιθ΄. θρόνους.

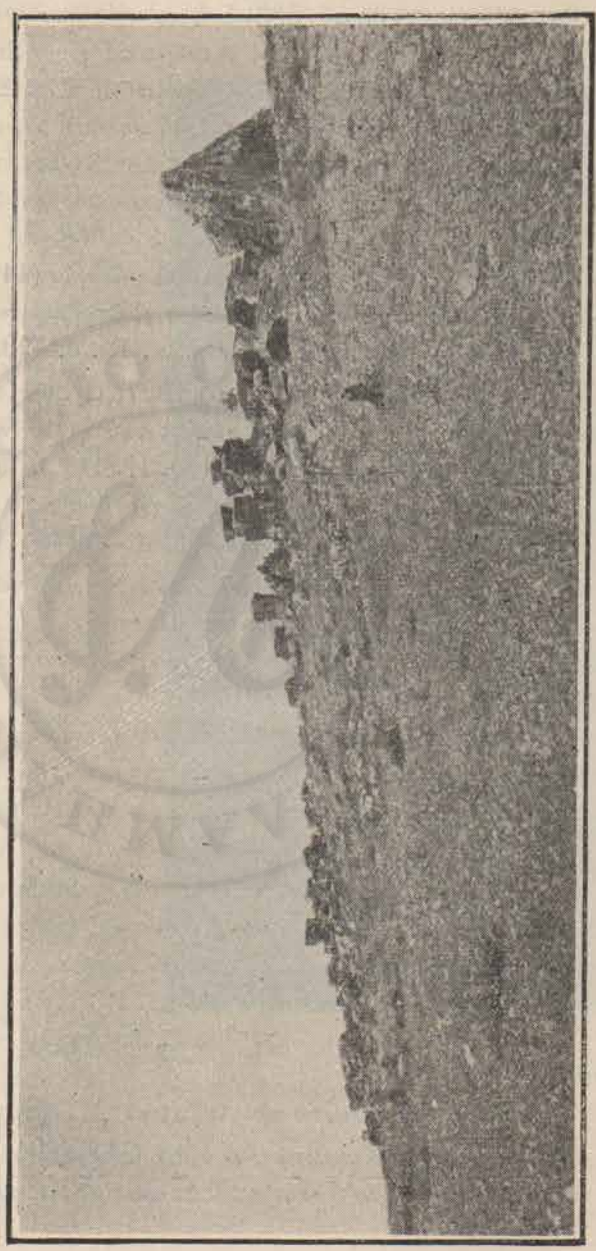

Εἰκ. 233. Ἡ νῦν κατάστασις τῆς Λαοδικείας.

α΄. ὁ Λαοδικείας, β΄. ὁ Τιβεριοπόλεως, γ΄. ὁ Ἀζανῶν, δ΄. ὁ Ἀγκυροσυνάου, ε΄. ὁ Πελτῶν, ς΄. ὁ Ἀππίας, ζ΄. ὁ Κάδων, η΄. ὁ Ἰκριων, θ΄. ὁ Ἰλούζων, ι΄. ὁ Τρα-

Κατὰ τὸν ιδ'. αἰῶνα, μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδ. ζ'., ἐδόθησαν τῷ Μητροπολίτῃ Λαοδικείας ἐξαρχικῶς, αἱ *Χῶναι*, τὸ *Κοτυάειον*, τὸ *Κουλᾶ* καὶ ἡ *Κόλιδα*.[1]

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἤδη ἡ ἐρήμωσις τῆς Λαοδικείας· ὁ Ζ'. καὶ τελευταῖος οὗτος Ἀστὴρ ἤρξατο συστέλλειν τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ· βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον ὑπεισέρχεται εἰς ὅλον τὸ φοβερὸν σκότος τῆς θείας ἀπειλῆς «*μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου*».

Οἱ Λαοδικεῖς, ἔλαβον συχνὰ συμβουλὰς «*συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον κτλ.*», ἐπαιδεύθησαν καὶ ἐτιμωρήθησαν συνεχῶς καὶ πολλάκις «*ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω*», προετράπησαν καὶ πάλιν ὅπως γίνωσιν ζηλωταὶ καὶ μετανοήσωσι· «*ζήλωσον καὶ μετανόησον*».

Ὁ Ἰησοῦς παρέστησεν ἑαυτὸν τόσον συγκινητικῶς καὶ τόσον θείως κρούοντα τὴν θύραν ἑκάστου Λαοδικέως καὶ γενικώτερον παντὸς Χριστιανοῦ «*Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω . . .*» (Εἰκ. 232), ἀλλὰ τὰ πάντα ἀπέβησαν μάταια, τὰ πάντα ἀνωφελῆ· οἱ Λαοδικεῖς ἐκαυχῶντο ἐπὶ τῷ πλούτῳ καὶ τῇ εὐπορίᾳ αὐτῶν, «*ὅτι πλούσιος εἰμί, καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω*»· ὑπεράνω δὲ τῆς ἀλαζόνος φωνῆς τῶν κατοίκων τοῦ Λύκου, ἡ θεία φωνὴ τῆς Πάτμου λέγει πρὸς αὐτούς, ὡρισμένως, καταφατικῶς καὶ κατηγορηματικώτατα «*καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ἐλεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός*» !

Καὶ τῷ ὄντι, ἔτι μικρόν, καὶ οἱ Λαοδικεῖς, φρικτόν ! διαγράφονται καὶ παντελῶς ἐκλείπουσιν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς !

Οὕτω μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ταρτάρων, τοῦ Ταμερλάνου (1402) καὶ τοῦ Τζενουΐδ προσβολὴν τῆς χώρας, ἡ Λαοδικεια ὁριστικῶς τῷ 1424 περιέρχεται ὑπὸ τοὺς Τούρκους, ὅτε οἱ ποτὲ πλούσιοι, καὶ ὑπερήφανοι διὰ τὰ ἄπειρα αὐτῶν ἀγαθὰ Χριστιανοὶ τῆς Λαοδικειας, *ταλαίπωροι* ἀπὸ τοῦδε, *ἐλεεινοί*, *πτωχοὶ* καὶ *γυμνοί*, *φερέοικοι* καὶ *ἀπάτριδες* διασπείρονται ἀνὰ τὰ τέσσαρα τοῦ ὁρίζοντος σημεῖα, ἔρημον ἀφίνοντες τὴν ποτε εὐτυχῆ καὶ εὐδαίμονα αὐτῶν πόλιν !

Ὦ ! φρίκη ! τῆς θείας ὀργῆς !

Ἐπισκεπτόμενός τις τὰ νῦν ἐρείπια τῆς Λαοδικείας, νομίζει ὅτι ἀκούει τὴν φοβερὰν φωνὴν τοῦ Κυριου : «*Βλέπεις τὰς μεγάλας ταύτας οἰκοδομάς ; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ*. (Μάρκ. ΙΓ'. 2.).

Ἔκτοτε ἡ Λαοδικεια ἐν μέσῳ τῆς ἐφόρου ἐκείνης πεδιάδος, κεῖται σωρὸς ἀμόρφων ἐρειπίων (Εἰκ. 233), τὰ δὲ ὑπεράνω αὐτῶν ἀπεκρυσταλλωμένα ὕδατα παριστᾶσι, κατὰ φρικώδη σύμπτωσιν, καὶ τὴν θειαν ἔκφρασιν τοῦ φοβεροῦ ἐμέτου «*μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου*»· καὶ ὡρισμένως ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀρχαίου τῆς πόλεως νῦν κωνοειδοῦς μακρόθεν φαινομένου ὑδραγωγείου (Εἰκ. 233).

Ἡ Λαοδικεια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης χάνεται, οἱ δὲ κατακτηταὶ ὀνομάζουσιν αὐτὴν ἁπλῶς Eski-hissar· (=παλαιὰν πόλιν).

---

1. Acta. Patr. σ. 88. πρβλ. Γεδ. Πατρ. πίν. σ. 443.

Ἡ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ, παλαιὰ πόλις!!! καὶ τί λέγω; ἡ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ ἐρειπια!!!

Ὁ Spon τῷ 1675 ἐπισκεφθεὶς ταύτην ὀνομάζει ἐντελῶς ψιλήν, γυμνὴν (une ville entierement rasée=ἐντελῶς ἐξυρισμένην II. σ. 346.), οὐδεμίαν παρ' αὐτὴν εὑρὼν οἰκίαν, εἰ μὴ μύλον τινα. (σ. 346.).

Ἀναφερόμενος δὲ ὁ εὐσεβὴς περιηγητὴς εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς Ἀποκαλύψεως λέγει ἄγνωστον τι ἐγένετο ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῆς Λαοδικειας, ἡ ἀπειλὴ Ἐκείνου, ὅς ἐστὶν ἡ Αὐτοαλήθεια, ἐξεπληρώθη. (Spon. I. 348.).

Ὁ Pococke, τῷ 1739 ἐπισκεφθεὶς ταύτην, ὀνομάζει αὐτὴν «*ἐντελῶς ἀκατοίκητον καὶ ἀγρὸν χέρσον, πλὴν τινων ἐν αὐτῇ ἀρχαίων ἐρειπίων*» («gänzlich unbewohnet u. siehet einem grauen Felde gleich, ausser dass noch einige Überbleibsel von alten Gebäuden vorhanden sind». (III. σ. 107.).

Ὁ δὲ Chandler, τῷ 1764 ἐπισκεφθεὶς ταύτην, λέγει ὅτι ὁ μόνος κάτοικος, ὃν εὗρεν ἐν αὐτῇ ἦτο μια ἀλώπηξ (un renard! II. σ. 112.).

Ἀπὸ τῆς ἐρημώσεως καὶ ἐντεῦθεν ὁ τιτλος τοῦ Ἐπισκόπου φέρεται ἁπλῶς ὡς τίτλος ψιλὸς εἰς Ἐπισκόπους Λαοδικειας· οὕτω τὸ 1626 ὁ ποτε ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Φρυγίας τῆς Καππατιανῆς, ὑφ' ὃν τοσοῦτοι ὑπήγοντο Ἐπίσκοποι (σ 425.), εὕρηται ἁπλοῦς ἡγούμενος ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Πάτμου.[1]

Ὡσαύτως τοιοῦτος ἁπλοῦς τιτουλάριος ἦν ὁ Λαοδικείας Γρηγόριος, ὅς ι'. τῇ Μαίου 1797 ἐν τῷ ἐν Τζουπαλὶ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου μετὰ τοῦ Λαρίσσης Διονυσίου καὶ τοῦ Σεβαστείας Ἰωσήφ, ἐχειροτόνησεν τὸν διάσημον Μητροπολίτην Σμύρνης Ἄνθιμον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ κώδηκος τοῦ ἐν τῇ ἄνω συνοικίᾳ Σμύρνης ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Καὶ ἤδη ἐπὶ τὰ ἐρειπια.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΙΠΙΑ

Μὴ ζητήσῃς πολλὰ πράγματα, εὐσεβῆ ἀναγνῶστα, ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Λαοδίκειαν, Πλὴν τῶν ἐρειπίων τοῦ Σταδίου, δύο θεάτρων, τοῦ Γυμνασίου καὶ ἑτέρου τινος σωροῦ ἐρειπίων (Φωτ. 6129), ἄλλως μὴ σχετικῶν εἰς τὰς μελέτας ἡμῶν, Χριστια-

1. Οὕτως ἐπὶ ποιμαντικῆς ῥάβδου (Φωτ. 6395) ἐν τῇ Μονῇ Πάτμου ἀναγινώσκομεν ἄνευ χρονολογίας: **«Νικηφόρου Μητροπολίτου Λαοδικείας τῆς Φρυγίας».**

Ὡς δὲ ἐξάγεται ἐκ τῆς θύρας τοῦ ἐν τῷ ναῷ σκευοφυλακείου, ἐφ' ἧς εἰκονίζεται ἡ Ἀποκάλυψις, οὗτος τῷ 1626 ἐχρημάτισε καὶ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Πάτμου.

Ἐξ ἄλλης δὲ ἐπιγραφῆς τῆς Μονῆς ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ σκευοφυλακίου, πληροφορούμεθα ὅτι οὗτος ἦν Κρὴς τὴν πατρίδα, ἰδίοις ἀναλώμασι τὸ οἰκίδιον τοῦτο οἰκοδομήσας, πρὸς ἀποθησαύρισιν ἐν αὐτῷ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων.

νικὸν Ναὸν διασωζόμενον, οὐδένα θὰ εὕρῃς, πλὴν δύο τινων καὶ τούτων μέχρις ἐδάφους κατεστραμμένων.

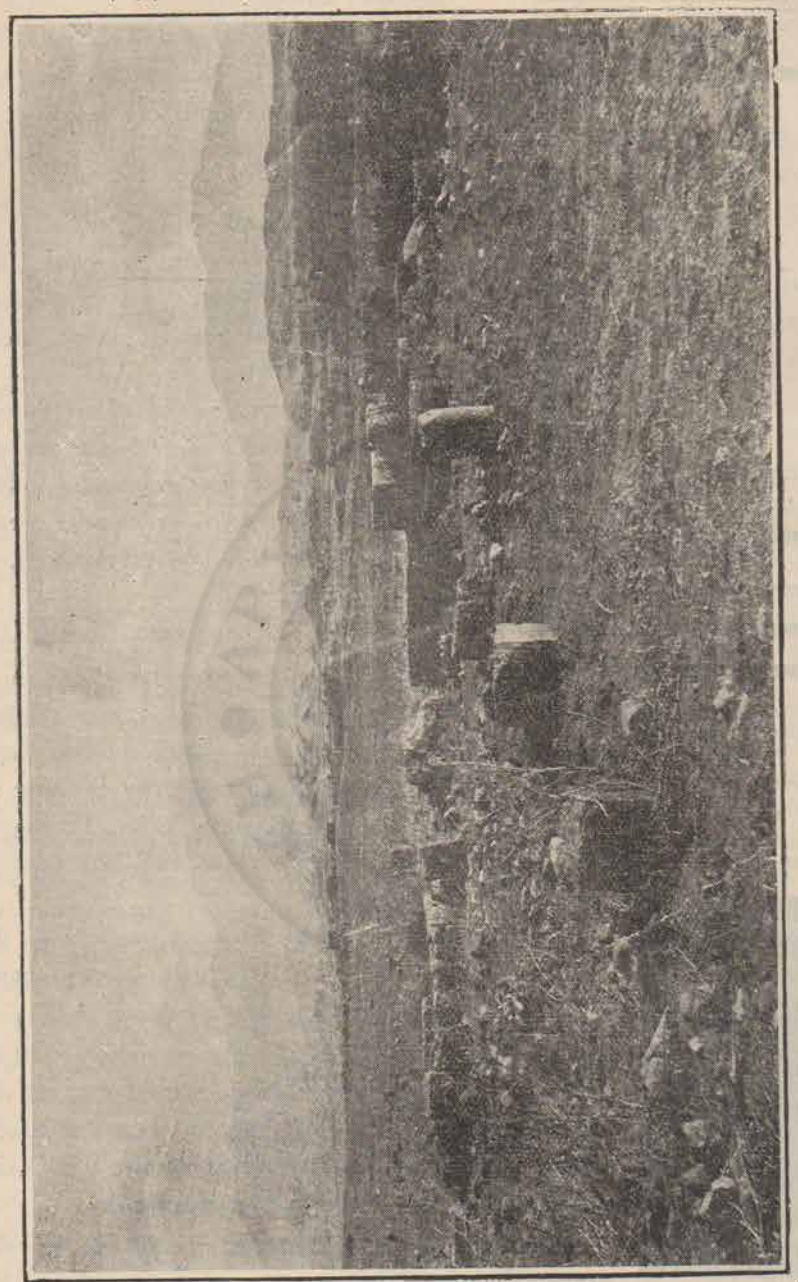

Εἰκ. 234. Περισωθέντα ἐρείπια ἀπὸ τοῦ ἐν Λαοδικείᾳ Ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Τὸ ὀλίγα περισωζόντα λείψανα (Εἰκ. 234), εἶναι τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἔνθα, ἐὰν δεχθῶμεν τὰ κρατοῦντα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, βε-

βαίως ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ, ὡς Μητροπόλει, συνεκροτήθη ἡ περιώνυμος τῶν ἐν Λαοδικείᾳ Πατέρων Σύνοδος.

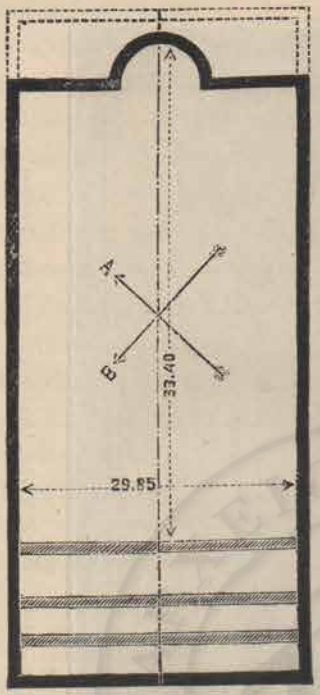

Εἰκ. 235. Ἀρχιτεκτονικὴ κάτοψις τοῦ ἐν Λαοδικείᾳ Ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Γνωστὸν δ' ὅτι πᾶσαι αἱ ἀρχαῖαι Μητροπόλεις τῶν 7 Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν Εὐαγγελιστὴν αὐτῶν καὶ Διδάσκαλον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον.

Κατὰ Προκόπιον τὸν Καισαρέα, ὁ Ἰουστινιανὸς «*ἐν Λαοδικείᾳ, τὸν ἁγίου Ἰωάννου ἀνενέωσε*» ναόν. (Προκοπ. Καισαρ. περὶ Ἰουστιν. κτισμάτων. ἔκδοσ. Βόννης τόμ. III. σ. 328).

Μόλις συνάπτοντες γωνίαν πρὸς γωνίαν, πέτραν πρὸς ὑποτιθεμένην βάσιν, καὶ εἴ τι ἕτερον, κατωρθώσαμεν, ἐκ προχείρων, ἰδίων ἡμῶν καταμετρήσεων, νὰ ἀναςχηματισωμεν τὴν ἐν εἰκ. 235 ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν τοῦ Ναοῦ τούτου.

Ὁ ἄξων τοῦ Ναοῦ ἀποκλίνει τῆς Ἀνατολῆς 48° πρὸς Νότον.

Ἐκ λειψάνων τοιχων, ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος κειμένων, καταδεικνυται ὅτι ὁ Ναός, κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐν Ἀσίᾳ παναρχαίων Χριστιανικῶν Ναῶν, Ἐφέσου, Ἱεραπόλεως κτλ., ἐκατέρωσε τοῦ μύακος, διεφύλαττε τὴν χρῆσιν τοῦ ἱεροῦ παστοφορείου καὶ σκευοφυλακειου.

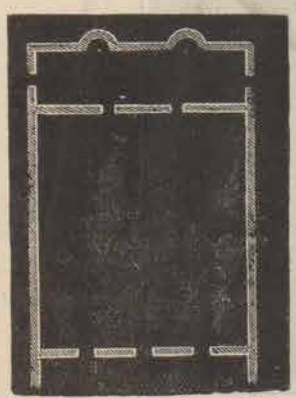

Εἰκ. 236. Δίκογχος Ναός, σημειούμενος ἐν Λαοδικείᾳ ὑπὸ τοῦ Arundell.

Τοῦ κυρίως Ναοῦ, ὃς ἦν τρικλιτος, τὸ μῆκος, ἄνευ τοῦ σκευοφυλακίου, ἦν 39,40×29,85., πάχ. τοιχου 1,37. Τοῦ μύακος διάμετρος ἦν 8, ἀκτὶς δὲ 4.

Τὸ ὅλον δὲ τοῦ Ναοῦ μέγεθος ἦν 54,20×29,85. Ἀμφίβολον δὲ ἂν ὁ Ναὸς εἶχε τὸν τρίτον, ἀπὸ τῆς εἰσόδου νάρθηκα· χρήσιμον ἄλλως τότε διὰ τὰς πηρουμένας πολλὰς τάξεις τῶν Χριστιανῶν, εἰς κατηχουμένους, φωτιζομένους, μετανοοῦντας, γόνυ κλίνοντας κτλ.

Μετὰ τὸν ναὸν τοῦτον, ἐκ παντὸς τρόπου ἐξητάσαμεν τὸν δίκλιτον καὶ δικογχον ναόν (Εἰκ. 236), ὃν ἀναφέρει ὁ Ἄγγλος ἱερεὺς Arundell ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, Discoveries in Asia Minor London 1834, ἐν

τέλει «Plan of Churches· πλὴν ἐσταθη ἀδύνατον νὰ εὕρωμεν τοῦτον.

Ἐὰν τὰ ἐν εἰκόνι 237 ἐρείπια εἰσὶν ἡ ὑπὸ τούτου ἀναφερομένη δικογχος ἐκκλησία ἀγνοῶ. Σήμερον μόνον τὰ ἐρείπια ταῦτα (Εἰκ. 238) εὑρὸν προσομοιάζοντά

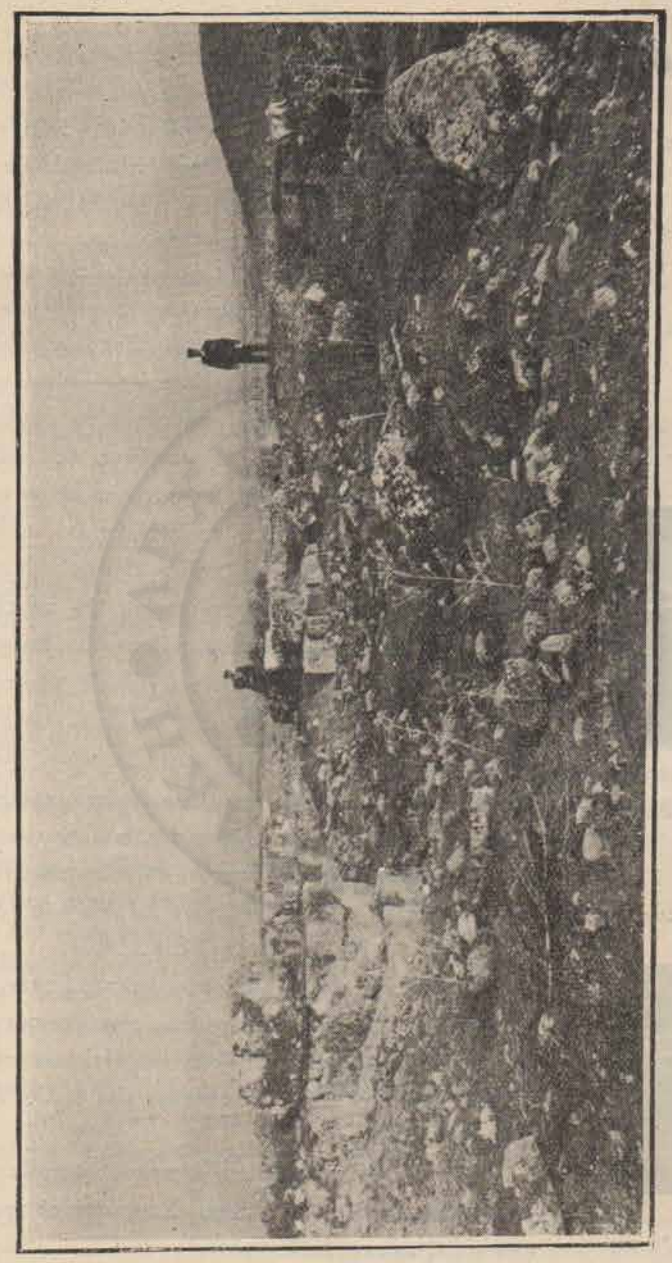

Εἰκ. 237. Πιθανῶς τὰ ὑπὸ τοῦ Arundell ἐν Λαοδικείᾳ σημειούμενα ὡς ἐρείπια Ἐκκλησίας.

πως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Arundell σημειουμένην Ἐκκλησίαν· κατεμέτρησα δὲ τὸν ἀριστερὸν μύακα διάμ. 4.90, ἀκτὶς 2.80, (Εἰκ. 238) κείμενον, ἔνθα ὁ καθήμενος

πολύτιμος ἡμῶν συνοδός κ. Ἀνδρέας Παπαδόπουλος· ἐν τῇ θέσει δὲ τοῦ ἱσταμένου (κ. Ἠλία Ζαχαρίου, ξενοδόχου ἐν Gontseli), ὑποθέτομεν ὅτι ἦν ἡ β΄. τοῦ ναοῦ τούτου κόγχη.

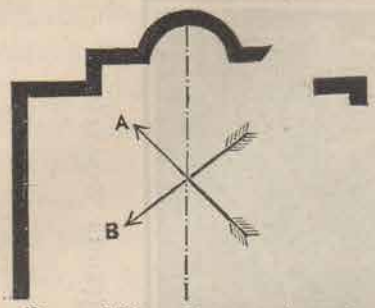

Εἰκ. 238. Ἀριστερὸς μύαξ Ἐκκλησίας ἐν Λαοδικείᾳ.

Ὁ ἄξων τοῦ ναοῦ ἀποκλίνει 45° τῆς Ἀνατολῆς πρὸς νότον.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἀρχικῶς φαίνεται ὅτι ἦν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, εἶτα δὲ μετεβλήθη εἰς Χριστιανικὸν ναόν, ὡς δείκνυσι τοῦτο ἡ κόγχη καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἀσβέστου.

Πλὴν τῶν οἰκοδομημάτων τούτων οὐδὲν ἕτερον ἀντικείμενον ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν Χριστιανικόν· Σταυρὸν οὐδένα, κιονόκρανον σταυροφόρον, οὐδέν, μεσοθύριον, ἢ ἕτερόν τι τέλος ἀντικείμενον, φέρον τοῦ νικητηρίου τροπαίου τὸ σύμβολον, τὸν Τίμιον Σταυρόν· ἐκεῖ ὅπου ἔδρασε τοιαύτη Χριστιανικὴ κοινότης, ἐκεῖ, ἔνθα συνεκροτήθη ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος, ἡς οἱ κανόνες ἐξακολουθοῦσι διοικοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲν πλέον Χριστιανικὸν ἀντικείμενον δεικνῦον ὁπωσοῦν Χριστιανικῆς κοινότητος διάβασιν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἂν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν οὐδὲν ἀρχιτεκτονικὸν σταυροφόρον μάρμαρον, ἐπὶ ὑπερθύρου τινος (2×0,68) κεχωσμένου ἐν τῇ γῇ εὕρομεν μᾶλλον ἐκ τοῦ προχείρου ὑπὸ ἀδεξίου χειρὸς κεχαραγμένον τὸ σχῆμα τοῦτο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. (Εἰκ. 239)· καὶ ὅπερ διὰ κανονικῶν γραμμῶν σχεδιαγραφούμενον, δίδωσιν ἡμῖν τὸν ἐν εἰκόνι 240 τύπον τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὁμοίου σχεδὸν πρὸς τὸν τύπον τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ ἰδίᾳ τῶν Θυατείρων (σ. 320), τῶν Σάρδεων (σ. 364. Εἰκ. 177), καὶ τῆς Φιλαδελφείας (Εἰκ. 225).

Εἰκ. 239. Σταυρός, ὃν μόνον εὕρομεν ἐν Λαοδικείᾳ.

Εἰκ. 240.

Εὐχαριστίας δὲ τῷ Ὑψίστῳ ἀναπέμψαμεν, ὅτι ἔστω καὶ διὰ τοῦ πενιχροτάτου τούτου χαράγματος ἐξημεροῦται καὶ ἐξαγιάζεται εἰς τῶν ἁγιωτάτων τόπων τῆς πολιᾶς Χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, οἷος ὁ Ζ΄. Ἀστὴρ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως.

Ἕτερα ἀντικείμενα μὴ ζητήσατε· μεταβαίνομεν εἰς τὴν παροῦσαν τοῦ ἐγγυτέρου Χριστιανικοῦ χωρίου καὶ τῶν περὶξ καταστασιν.

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΞ ΝΥΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΓΚΟΝΤΣΕΛΙ

Μετὰ 30 Σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς ἀπὸ τῆς Σμύρνης (1. Πούντα. 12. Ἔφεσος. 14. Βαλαντζίκ (=Μελιτοχώριον· σταθμὸς διὰ Μαγνησίαν, Σῶκια, Πριήνην καὶ Μίλητον). 18. Τράλλεις. 24. Ναζλί), φθάνομεν εἰς τὸν τριακοστὸν σταθμὸν *Γκόντσελι*, ἔνθα οὐδὲν ὑπάρχει χωρίον, εἰ μὴ μόνον διὰ τοὺς τὴν Λαοδίκειαν καὶ Ἱεράπολιν ἐπισκεπτομένους Σιδηροδρομικὸς σταθμός, παρ' ὃν καὶ τὸ καθ' ὅλα λαμπρὸν ξενοδοχεῖον τοῦ ὁμογενοῦς κ. Ἠλία Ζαχαρίου.

Τέταρτον ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τούτου φθάνομεν δι' ἰδίας Σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως εἰς τὸ χωρίον *Γκόντσελι*, μεθ' ὃ εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄρος Μπαμπᾶ-Δάγ, τὸν ἀρχαῖον Σαλβάκον (2370. γ. μ.), ὡραίαν κωμόπολιν *Δενιζλί*.

ΔΕΝΙΣΛΙ

Ἡ ἐγγύτατα πρὸς τὴν ἀρχαίαν Λαοδικείαν κωμόπολις, ὥραν περίπου ταύτης ἀπέχουσα, ἐν ᾗ εὕρηται Χριστιανικὴ κοινότης, εἶναι ἡ κωμόπολις *Δενισλί*, ἔχουσα 20 χιλ. κατοίκων, ἐξ ὧν 2,000 Χριστιανοὶ Τουρκόφωνοι καὶ 600 διάφοροι ξένοι (Ὁδηγ. Σμύρν. 1889 σ. 333. Περιοδ. Ξενοφ. Γ'. σ. 238.).

Η ΚΟΙΝΟΤΗΣ

Δυστυχῶς τῆς Χριστιανικῆς ταύτης κοινότητος καὶ τὸ αἴσθημα, καὶ ἡ πίστις εἰσὶ λίαν χλιαρά!

Εἶναι ἀρά γέ τις συνέχεια τῶν ἀρχαίων Λαοδικέων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ ἀπῴκησαν; ἀγνοοῦμεν.

Τοῦτο μόνον μετὰ βαθείας ἡμῶν θλίψεως παρατηροῦμεν, ὅτι ἐνῷ πανταχοῦ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ὀργᾷ πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν μάθησιν, ἔχει δὲ εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς χρυσοῦν σκῆπτρον τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, οἱ Χριστιανοὶ τῆς κωμοπόλεως Δενιζλί, πρῶτον ἀπώλεσαν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὑπολείπονται δὲ πολὺ κατὰ τὸ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος αἴσθημα.

Τοῦτο βαθέως ἔπληξε καὶ πλήττει ἡμᾶς.

Ἐλπίσωμεν ὅτι δεόντως διδασκόμενοι,[1] καὶ πρὸ παντός, εἰς ἐργασίαν τινα, οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες Χριστιανοί, ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν ἐκ Σμύρνης ὁμογενῶν, εἰσαγόμενοί, θέλουσιν ἀπο-

1. Πρβ. Λογοδοσία τῆς Ἑταιρείας πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Σμύρνη. 1879.

τινάξει τὴν ἠθικὴν ταύτην νάρκην, ἐν νῷ θέμενοι οἵων εὐκλεῶν καὶ μεγάλων Προγόνων ἀπόγονοι εἰσίν, καὶ ὅτι οἱ φιλότιμοι Ἕλληνες ἐν οὐδενὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ κατεδέχθησαν νὰ ζῶσιν ὡς ζωόφυτα ἀπρακτοῦντες, καὶ μὴ λαμπρύνοντες τὸ μέγα καὶ ἔνδοξον ὄνομα τοῦ Ἕλληνος !

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Ὁ ἐν Ἀθήναις Μικρασιατικὸς Σύλλογος, οἱονεὶ τὸ λιπόθυμον τῆς κοινότητος ταύτης ζωογονῶν, μετὰ τοὺς τελευταίους σεισμούς, καθ' οὓς πολλὰ ἡ κοινότης ἔπαθε, τὸ δὲ σχολεῖον ἐκρημνίσθη, ἵδρυσε λαμπρὸν καὶ εὐρύχωρον ἀρρεναγωγεῖον, εἰς ὃ 35 περίπου φοιτῶσι μαθηταί, ἐξ ὧν 20 μόνον γνωρίζουσι Ἑλληνικά, εἰς δὲ τὸ Παρθεναγωγεῖον, διευθυνόμενον ὑπὸ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀγάπης ὑπὸ τῆς κ. Φωτεινῆς Σωτηροπούλου, φοιτῶσιν περὶ τὰ 130 κοράσια, ὧν 2 μόνον ὁμιλοῦσιν Ἑλληνικά. Τοιαύτη ἡ καχεκτικὴ τῆς κοινότητος καὶ τῶν σχολείων κατάστασις !

Μετὰ ψυχικοῦ δὲ πόνου, καὶ ἀλγοῦντες, τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην εἴπομεν, πῶς τὸ ταχύτερον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ζωογονήσωμεν τὴν καχεκτικὴν καί, ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, συμπαθῆ ταύτην κοινότητα.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐκκλησίαν ἡ κοινότης ἔχει μίαν (Ναὸς τρίκογχος, καὶ αἱ τρεῖς κόγχαι στρογγύλαι) τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, οὐδὲν λόγου ἄξιον ἢ ἀρχαιοπρεπὲς παρουσιάζουσαν. Ἔξωθεν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς :

1795 | ΔΕ ΣΠΙ | ΝΑ Τω | ΝΑΚΑ |.

ἐπὶ δὲ τῆς βορείου πλευρᾶς ἀναγινώσκομεν τὸ ἔτος **1ω36 (=1836.)**.

Ἐσωτερικῶς : ΙC. ΧC. καὶ ΜΗΡ. ΘΥ ἔργα παλαιᾶς τέχνης, δυστυχῶς βαναυσώτατα ἐπιδιορθωθέντα.

Εἰκὼν τοῦ Προδρόμου. «*Μετανοεῖτε . . . . .*», ὑφ' ἣν : **1864. Αὐγούστου. 10.**

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους :

« 1798. Χειρ Χατζῆ Λαμπρυνοῦ Σμυρναίου.»

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Δημητρίου :

« 1865. Φεβρ. 17. Χειρ Ἰωάννου Μισαὴλ Καισαρέως.»

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

Ἐν Δενιζλὶ ἐφθάσαμεν τὸ πρῶτον 20 Ὀκτωβρ. 1906 τῇ 5 μ.μ.· εὐγενῶς δὲ ἐφιλοξενήθημεν παρὰ τῷ ἐκεῖ ἐκ Σμύρνης μεγαλοβιομηχάνῳ κ. Κίμωνι Πανταζοπούλῳ.

Ἐκφράζομεν δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν τῷ κ. Πανταζοπούλῳ, δι' ἃς ἐπὶ τόπου εὐκολίας παρέσχεν ἡμῖν, καὶ πρὸ παντός, διότι ἀποσπάσας τὸν ἀνάπόσπαστον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ῥέκτην καὶ πεπαιδευμένον Γραμματέα τῶν ἱδρυμάτων αὐτοῦ κ. Ἀνδρέαν Παπαδόπουλον, παρέσχεν ἡμῖν αὐτὸν πολύτιμον καὶ ἀχώριστον συνοδόν,

δι' οὗ ἐπεσκέφθημεν τὰ ἐρείπια τῆς Λαοδικείας, τὴν Ἱεράπολιν, καὶ τὰς Κολοσσάς, τὸ ἱερὸν τοῦτο τοπογραφικὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας[1] τρίγωνον.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἄνευ τοῦ φιλομούσου καὶ γνώστου τῆς Τουρκικῆς κ. Παπαποδοπούλου πολὺ ὀλίγον μόνοι θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν, ἐν μέσῳ ὁμογενῶν μέν, ἀλλὰ Τουρκοφώνων Χριστιανῶν.

Τῷ κ. Παπαδοπούλῳ ἐκφράζομεν ὡσαύτως τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν.

Καὶ δὴ τὴν πρωΐαν 21 Ὀκτωβρ. 1906 τὸ πρῶτον μετ' αὐτοῦ πεζῇ μετέβημεν εἰς Λαοδικειαν, ἡς ἤδη τὰ ἐρείπια ἀνωτέρω περιεγράψαμεν.

ΠΕΡΙ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ

Πλὴν μύλου τινός, ἐκεῖ που ὑπάρχοντος, ὃν ἤδη καὶ ὁ Spon (1675) ἀναφέρει, περὶ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Λαοδικείας εὕρηται καὶ μεμονωμένος τις Ὀθωμανικὸς οἰκίσκος, οὗ τὴν θύραν, εἰς τὸ τῆς Ἀποκ. γ' 20 ἀναφερόμενος, καὶ ἐν χερσὶ τὴν Ν. Δ. κρατῶν, δός δ' εἰπεῖν καὶ ἀγαθὰ εὐαγγελιζόμενος, κρούω, (Εἰκ. 241).

Πρὸ τοῦ οἰκίσκου τούτου, ἐν μέσῳ τοσαύτης ἐρημίας μνημείων καὶ ἀνθρώπων, καθήσαντες, ἐπὶ τοῦ ὁδοιπορικοῦ ἡμῶν γράφομεν.

Λαοδίκεια. 21 Ὀκτωβρίου 1906. Σάββατον 11 π. μ.

Ἴσταμαι ἔξωθεν Τουρκικῆς οἰκίας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Λαοδικείας· βλέπων τὴν φρικώδη ἐρήμωσιν τοῦ Ἰου τούτου ἀστέρος λέγω: ὅτι ἀληθῶς ἐπληρώθευσαν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, ὅτι αὕτη ἐκαυχᾶτο ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ, καὶ δὲν ἔβλεπεν ὅτι ἦτο ἡ τυφλὴ καὶ ἐλεεινὴ καὶ γυμνή!

Ὑπάρχει μείζων γυμνότης τῆς γυμνότητος, εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ ἔνδοξος αὕτη πολις, ἡ ἀπὸ τῆς συζύγου Ἀντιόχου τοῦ Β'. Λαοδίκεια κληθεῖσα;

Ὦ! πόσον ῥέοντα τὰ ἀνθρώπινα!

Ὁ Ἀντίοχος λατρεύων τὴν ὡραίαν αὐτοῦ σύζυγον, τιμᾷ αὐτήν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ὀνομάζων τὴν πόλιν.

Ἡ πόλις περιέρχεται εἰς διαφόρους Δυναστείας, καὶ τέλος ἐκχριστιανίζεται.

Ἐνταῦθα ἦν Ἐπίσκοπος ὁ Ἄρχιππος, πρὸς ὃν ἀπὸ Ρώμης ὁ Ἀπόστολος διαπέμπει τοὺς ἀσπασμοὺς αὐτοῦ, καὶ παραγγέλλει ὅπως εἴπωσιν αὐτῷ τοὺς ὡραίους λόγους Κολοσ. δ'. 17.

Ἐνταῦθα ἦν ὁ Χριστιανὸς Νυμφᾶς, ὃς συνετήρει ἰδίαν κατ' οἶκον Ἐκκλησίαν, ὃς διεδέχθη τὸν Ἄρχιππον, δεύτερος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Λαοδικέων ἐπίσκοπος γενόμενος.

Περὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὡς καὶ περὶ τῆς Ἱεραπόλεως ζῆλον πολὺν εἶχε καὶ μεγάλην ἐπεδείκνυε φροντίδα ὁ ἱερὸς Ἐπαφρᾶς, Ἐπίσκοπος Κολοσσῶν. (Κολ. δ'. 12.).

Ἐνταῦθα ἤκμαζε μεγάλη Χριστιανικὴ κοινότης, ἣν ἀπὸ Ρώμης ἀσπάζεται ὁ θεῖος Παῦλος.

Ἐνταῦθα τῷ 364 συνεκροτήθη ἡ διάσημος ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος ξ'. κανόνας ἐκδοῦσα, οὓς ἐπεκύρωσαν αἱ λοιπαὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀναγνωρίσασαι τὴν Ὀρθοδοξίαν αὐτῶν.

Πλήρης ἁγίου πόθου, καὶ ἁγίου αἰσθήματος πρὸς τὴν Ἱστορίαν, πρὸς τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἀπὸ τοῦ οἰκίσκου τούτου ἀρχόμεθα ἀναβαίνοντες,

---

1. Γνωστὸν τὸ ἐν τῇ Φρυγίᾳ μάρμαρον, *Φρύγιος λίθος*, ἐξαγόμενος παρὰ τὰ Σύναδα, ὃν ὁ Στράβων καὶ Συναδικὸν λίθον καλεῖ, καὶ κατ' αὐτὸν οἱ ἐπιχώριοι *δοκιμήτην ἢ δοκιματὸν λίθον*. (Στράβ. σ. 577.)

καὶ φωτογραφοῦμεν ἀμέσως, ὡς ἐν γενικῇ ἀπόψει μακρόθεν τὸ πρῶτον καταφαίνονται, τὰ ἐρείπια τῆς ἱερᾶς Λαοδικείας (Εἰκ. 233.), μεθ' ὃ ἀρχόμεθα τῆς λεπτομεροῦς σπουδῆς καὶ ἐξετάσεως τούτων.

Καὶ πάλιν δὲ ἐπὶ σωροῦ ἐρειπίων καθήμενοι γράφομεν.

Λαοδίκεια 21 Ὀκτωβρίου Σωκράτους Πρεσβυτέρου, 1906. Μεσημβρία.

Ἀληθῶς μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί μου, βλέποντες, ὅ,τι ἔβλεπεν ὁ μακάριος Παῦλος! καὶ μετ' ὀλίγον ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τοῦ ἐποπτικοῦ θέλω βλέπει τὰς θέσεις, ὡς ἀπὸ τῶν φυλακῶν τῆς Ρώμης διὰ τοῦ ἐποπτικοῦ ὡσαύτως νοῦ ἔβλεπε καὶ ἐφαντάζετο αὐτὰς ὁ θεῖος Παῦλος.

Κάθημαι ἐπὶ ἀρχαίου Ρωμαίου κτιρίου, πιθανῶς Βασιλικῆς· πρὸς Β. ἔχω τὴν Ἱεράπολιν, πρὸς Μ. τὸ Στάδιον καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ λεγόμενον *Ἀνάκτορον*· πρὸς Α. ἐρείπια Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς Δ. τὰ ἐρείπια τοῦ πολυσέπτου ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ὁ θεῖος Παῦλος, ἔβλεπε τὰς πόλεις ταύτας, ἀλλ' αὗται τότε ἦσαν κατῳκημέναι, κατείδωλοι, ἔχουσαι πληθυσμὸν χιλιάδων ἀνθρώπων· βλέπω κἀγὼ ταύτας, ἀλλ' αὗται νῦν εἰσὶν ἔρημοι, γυμναί, ἐρείπια! ῥίκη!

Οὕτω παρέρχεται ἡ δόξα τοῦ κόσμου!

Ὦ! μακάριε Παῦλε! πόσον εἰργάσθης καὶ διὰ τὰς τρεῖς ταύτας πόλεις! πλὴν καὶ αἱ τρεῖς νῦν ἔρημοι, Λαοδίκεια! Ἱεράπολις! Κολοσσαί!

Ὦ! τόποι ἱεροί! ὦ! τόποι ἅγιοι! ὦ! τόποι, εἰς οὓς ἐξήνθησεν ἡ χάρις, ἀνεβλάστησεν ἡ Ἀλήθεια καὶ ἀνέλαμψε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ μου φῶς τὸ ἀληθινόν, φῶς τὸ ἀνέσπερον, φῶς τὸ ἀΐδιον!

Ἀθῆναι! πόλις ὡραία! ὡραιοτέρα ὅμως καθίσταται ὅταν ἀναμιμνησκώμεθα ὅτι ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου Σὲ ἐτίμησεν ὁ θεῖος Παῦλος!

Ὦ! μακάρια πνεύματα, Ἄρχιππε, Νυμφᾶ, Φιλήμον, Ὀνήσιμε, ἐς ἀεὶ ὑπὲρ τὰ ἐρείπια ταῦτα πλανώμενα, δέεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀμήν.

Λαοδίκεια! ἐκτεταμένη ἐρημία! συντρίμματα πέχνης! ἐρείπια μνημείων! ἠρειπωμένα παραλθουσῶν ἀρχαίων γενεῶν οἰκοδομήματα.

Ἰδοὺ τὸ Στάδιον, τὸ ἄνωθεν τούτου Ἀνάκτορον, τὸ Γυμνάσιον, τὰ Θέατρα, τὸ Ὠδεῖον, πάντα ἔρημα, πάντα ἐρείπια, καὶ αὗται ἔτι αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι.

Νόμος τῆς φύσεως! Ἡ ὕλη ἐξέπεσε, τὸ δὲ πνεῦμα τῆς τε ὑράθεν καὶ ἔσω σοφίας ζῇ καὶ ζῇ πάντοτε νεάζον, πάντοτε ἀκμαῖον, ἐν ὅλῳ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ.

Καὶ μόνον τὰ ἐρείπια μᾶς χωρίζουσιν!

Οἱ δύο συνοδεύοντες ἡμᾶς Τοῦρκοι ἱππεῖς τί θέλουσιν βαδίζοντες εἰς τὸν τόπον τοῦτον, τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου;

Τοῦτο γινώσκει μόνον ὁ Θεὸς τοῦ Δικαίου καὶ τοῦ Ἐλέους!

Εἴχομεν ἤδη νυκτώσει ἀνερευνῶντες καὶ ἐξετάζοντες τὰ ἐρείπια, ἔπρεπε δὲ νὰ κοιμηθῶμεν εἰς τὸ παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Γκόντσελι ξενοδοχεῖον, ἐξ οὗ τὴν πρωΐαν ἡ ἀφετηρία ἡμῶν πρὸς Ἱεράπολιν.

Ἦτο ἤδη μεσονύκτιον. Πρὸς στιγμὴν ἐξήλθομεν, τὴν περιζ φύσιν, τὸν σεληνοφόρον καὶ ἀστερόεντα Οὐρανὸν ἀποθαυμάζοντες, μεθ' ὃ εἰσελθόντες, τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς Κύριον ἀνεπέμψαμεν, ὅτι ἠξιώθημεν νὰ περάνωμεν τὰς πολυμόχθους ἡμῶν μελέτας τῶν ἑπτὰ Ἀστέρων τῆς Ἀποκαλύψεως.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ ΗΜΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ

Ὕψιστε Θεέ !

Σὲ εὐγνωμονῶ ἀπὸ καρδίας ὅτι ἠξίωσάς με νὰ ἴδω τὰς 7 Ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ἦτο ὁ ἀπὸ παίδων πόθος μου, ὁ ἀπὸ παίδων μου ἱερὸς Ἔρως !

Τί ἀνταποδώσω Σοι, ἀνθ' ὧν, ἀναξίῳ ὄντι, ἀνταπέδωκάς μοι ;

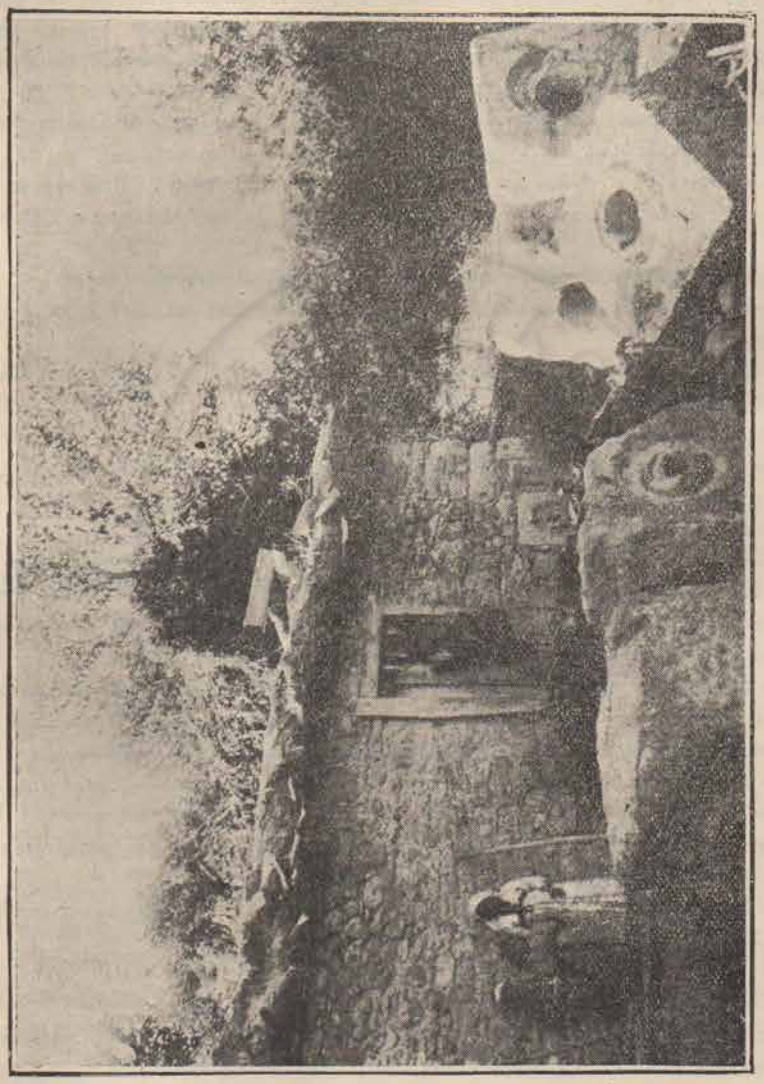

Εἰκ. 241. Ὁ μόνος παρὰ τὴν Λαοδίκειαν ὑπάρχων Τουρκικὸς οἰκίσκος.
Διάτρητοι πέτραι ἐκ τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου τῆς Λαοδικείας.

Ὦ ! θεῖε Παῦλε !

Σὲ ἐγίνωσκον μόνον ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ, ἤδη βλέπω πόσας ἄλλας μακρὰς ὁδοὺς καὶ ἐπικινδύνους διέσχιζες ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου !

Φρίκη ! ὅτε ἀνεχώρουν ἐξ Ἐφέσου καὶ ἐβυθιζόμην εἰς τὰ ἐνδότερα βάθη τῆς Ἀσίας !

Καὶ ἐτήρχεσο, μακάριε Ἄνερ, ταῦτα, ἄνευ ἀτμοῦ, ἄνευ ἁμάξης !

Ἕνα εἶχες ἀτμόν, μίαν εἶχες κινητήριον δύναμιν, τὴν πίστιν, τὴν πίστιν, καὶ μόνον τὴν πίστιν, ἐξ ἧς τόσον ἰσχυρῶς ἐτρώθης, ἐξ Ἱεροσολύμων διώκτης μεταβαίνων εἰς Δαμασκόν!

Εἴθε ἤδη νὰ ἴδω καὶ τὰ μέρη ταῦτα τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Δαμασκοῦ.

Εἶναι ἤδη μεσονύκτιον. Ἡ σελήνη φωτίζει τὴν γῆν! Φωτίζει τὴν *Ἱεράπολιν*, φωτίζει τὴν *Λαοδίκειαν!* Ὀνόματα δοθέντα ἐκ δύο ὡραίων Γυναικῶν, τῆς Βασιλίσσης Λαοδίκης, τῆς τοῦ Ἀντιόχου, καὶ Ἱέρας τῆς τοῦ Τελέφου. Ὦ! θήλειαι Μεγαλειότητες! δὲν σᾶς ἐδόξασαν οἱ *Βασιλεῖς* σύζυγοι τόσον, ὅσον οἱ πτωχοὶ τοῦ Εὐαγγελίου Ἀπόστολοι!

Δὲν διαιώνισαν τὰ ὀνόματά σας οἱ Βασιλεῖς σας, ἀλλ' αἱ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τῆς Ρώμης γραφεῖσαι ἐπιστολαὶ Παύλου τοῦ ἐν Χριστῷ δεσμίου!

Πρὸ ὀλίγων ἤδη ὡρῶν κατῆλθον ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Λαοδικείας, τοῦ 7ου τούτου Ἀστέρος τῆς ἱερᾶς Ἀποκαλύψεως· οἷα ἐρήμωσις! οἷα ἀφάνεια! οἷα γυμνότης!

Εἰς τὰ ἐδάφη ταῦτα συνῆλθεν ἡ περίδοξος Σύνοδος τῆς Λαοδικείας! Ὑπέκυψε καὶ αὕτη εἰς τὸν νόμον τῆς ἀεὶ ῥεούσης ὕλης, ἐνῷ τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς Δύναμις Πνεύματος, ζῇ, καὶ θὰ ζῇ αἰωνίως!

Σὲ εὐχαριστῶ, Κύριε, ὅτι ἠξίωσάς με νὰ ἴδω τὰς 7 Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας.

Σὲ εὐγνωμονῶ, Κύριε, ὅτι ἠξίωσάς με νὰ ἴδω τοὺς 7 Ἀστέρας καὶ τὰς 7 λυχνίας τῆς Ἁγίας Σου Ἀποκαλύψεως!

Πόσον ὅμως ὑπῆρξας Ἀληθινός! πόσον Ἅγιος! πόσον Δίκαιος! πληρώσας, ὅ,τι αὐταῖς ὑπεσχέθης! Ἡ Ἔφεσος, αἱ Σάρδεις καὶ ἡ Λαοδίκεια δὲν ὑπάρχουσιν!

Ἤδη ῥητῶς προεῖπας τοῦτο ἐν τῇ ἱερᾷ Ἀποκαλύψει!

Διὰ τὸν Ἀον Ἀστέρα ῥητῶς εἶπας ὅτι ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὅτι κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς ἐὰν μὴ μετανοήσῃς, καὶ ἰδοὺ ἦλθες ταχύ· μετεκίνησας τὴν λυχνίαν τῆς διοικήσεως καὶ ἡ Ἔφεσος, κεῖται σκοτεινὴ ἐν μέσῳ σωρῶν ἐρειπίων!

Διὰ τὸν Βον Ἀστέρα εἶπας ὅπως μὴ φοβῆται, ὅτι ὀφείλει νὰ μένῃ πιστὸς μέχρι θανάτου καὶ θέλεις δώσει αὐτῷ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς· καὶ ἡ Σμύρνη, ἀπὸ τοῦ Πολυκάρπου μέχρι τοῦ νῦν, μένει πιστὴ πρὸς Σὲ τὸν Κύριον τῆς Δόξης, πρὸς Σὲ τὸν Θεὸν τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ ἀπολαμβάνει τῶν ἀγαθῶν τοῦ στεφάνου τῆς πίστεως καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Εἰς τὸν Γον Ἀστέρα εἶπας ὅτι θὰ ἔλθῃς ταχὺ ἐὰν μὴ μετανοήσῃ· καὶ αὕτη μετανοήσασα μένει πιστὴ πρὸς Σέ, καὶ τρώγει τὸ μάννα τὸ κεκρυμμένον, τὸν ἅγιον Ἄρτον, καὶ φέρει τὸ ὄνομα τὸ καινόν, τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ, ὃ οὐδεὶς γινώσκει εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Εἰς τὸν Δον Ἀστέρα ὑπεσχέθης νὰ δώσῃς τὸν Ἀστέρα τὸν πρωϊνόν, καὶ οὗτος ζῶν καὶ λάμπων ἔδωκε καὶ ἡμῖν ἀντίτυπον τούτου!

Εἰς τὸν Εον εἶπας ὅτι θὰ μεταβῇς ὡς κλέπτης ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ μετέβης· λίθος ἐπὶ λίθου δὲν ἔμεινεν εἰς τὰς Σάρδεις.

Εἰς τὸν ΣΤον εἶπας ὅτι, ἐπειδὴ ἔχει μικρὰν δύναμιν, θέλεις δώσει αὐτῷ τέκνα ἐκ τῆς Συναγωγῆς τοῦ Σατανᾶ καὶ Ἰουδαῖος, οὐδὲ εἷς ἐκεῖ ὑπάρχει!

Εἰς τὸν Ζον εἶπας ὅτι καυχᾶται ἐπὶ πλούτῳ καὶ λέγει ὅτι οὐδενὸς χρείαν ἔχει, ἐνῷ ἀληθῶς εἶναι Ἀστὴρ ταλαίπωρος, ἐλεεινός, πτωχὸς καὶ γυμνός!

Μείζονα ταλαιπωρίαν, πτωχείαν καὶ γυμνότητα δὲν εἶδον ἐπὶ τῆς γῆς! οὐδὲ λίθος ἐπὶ λίθου κἂν ἔμεινεν, ὅπου ποτὲ χιλιάδες αὐλητρίδων, ἠγωνίζοντο μυριάδες νέων, καὶ ἠκροῶντο τῶν θεαμάτων χιλιάδες πολιτῶν!

Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ Αὐτοῦ!

Ὁδήγει ἡμᾶς, Κύριε, εἰς τὸ ἀγαθόν, ὁδήγει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν Σου, ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός Σου, Ἀμήν, Ἀμήν, Ἀμήν.

Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἑτοιμαζόμεθα δι' Ἱεράπολιν.

Γκόντσελι 22 Ὀκτωβρ. Ἀβερκίου Ἱεραπόλεως, 1906. Κυριακῇ 6 1)2 π. μ.

Ἰδοὺ ἀνατέλλει ὁ Ἥλιος, εὐτυχῆς βλέπω τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐξ οὗ ἔβλεπε ταύτην ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ Ἄρχιππος, ὁ Νυμφᾶς, καὶ οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ τῆς Λαοδικείας.

Ἀνατέλλει καὶ φωτίζει τὸ Σύμπαν καὶ τὰς 2 ἀπέναντι πόλεις, αἵτινες ὡς γείτονες πικρῶς θρηνοῦσι τὴν φρικώδη αὐτῶν ἐρήμωσιν! Οἵα ἐρημία! Οἵα γυμνότης!

Μόνον ἡ περιβάλλουσα αὐτὰς αἴγλη εἶναι αἰώνιος, ὅτι εἰς αὐτὰς τὸ πρῶτον ἐκηρύχθησαν αἱ θεῖαι τοῦ Χριστοῦ Ἀλήθειαι.

Ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ εἶδεν ὁ Ἰωάννης τὴν Ἀποκάλυψιν, ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, περάνας κἀγὼ τὴν περιοδείαν τῶν 7 Ἐκκλησιῶν, τυχαίως ἀνοίγω τὴν Ἀποκάλυψιν, καὶ ἀναγινώσκω α'. 20.:

«Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ Ἀστέρων, ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ Ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν εἰσι, καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι, ἃς εἶδας, ἑπτὰ Ἐκκλησίαι εἰσί.»

Ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ καταλληλοτέρα σύμπτωσις Γραφικῆς ἀναγνώσεως!

ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΔΙ' ΙΕΡΑΠΟΛΙΝ. — ΜΕΡΖΑΝ ΚΑΒΕΚ. Η ΠΛΑΤΑΝΟΣ. — Ο ΛΥΚΟΣ.

Καὶ ἀναχωροῦμεν δι' Ἱεράπολιν, προχωροῦμεν, καὶ εἰς τὴν θέσιν Μερζὰν Καβέκ· βλέπομεν μεμονωμένην ἐκεῖ τεραστίαν πλάτανον (διαμ. 11.35 γ. μ.)· εἶναι ἡ θέσις, εἰς ἣν οἱ διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐρχόμενοι ἀναμένουσι τὰ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ παμπτώχου χωρίου Καράκ-Οβὰ ζῶα δι' Ἱεράπολιν· διερχόμεθα σαλευομένην ὑψηλήν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπικίνδυνον ξυλίνην γέφυραν τοῦ Λύκου, καὶ διὰ μέσου αὐχμηρᾶς ἐρήμου, ἣν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στιγματίζουσι μελανὰ σημεῖα, κατραμωμέναι καλύβαι ποιμένων, μετὰ ὥραν ἀπὸ Λαοδικείας φθάνομεν εἰς Ἱεράπολιν.

ΙΕΡΑΠΟΛΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Πάλλευκος μακρόθεν φαινομένη (Εἰκ. 242) ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῆς μεταλλικῶν ἀπολιθώσεων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῆς εἰς τὴν πεδιάδα χυνομένων θερμῶν (33° Κελσ.) μεταλλικῶν ὑδάτων,[1] ἐφ' ᾧ καὶ Παμπούκ-Καλὲ ἢ Κουλασὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καλουμένη (=φρούριον ἢ πύργος βάμβακος).

Ἡ Ἱεράπολις, (ὕψ. 160 μ. ἀπὸ τοῦ Λύκου) ἡ τῷ 190 π. Χ. ὑπὸ Εὐμένους τοῦ Β'., ὡς ἀντίζηλος στρατιωτικὴ πόλις τῆς Λαοδικείας κτισθεῖσα, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ Τελέφου Ἱέρας οὕτω κληθεῖσα (σ. 416).[2]

---

1. Περὶ Ἱεραπόλεως ἰδὲ Στράβ. σ. 629. 437. Παυσ. σ. 241. Πτολ. V. 26. Plin. V. 29. Προκοπ. Καισαρ. ἔκδ. Βόννης III. σ. 179. 236. Νικητ. Χωνιάτης ἔκδ. Βόννης σελ. 539—540 κλ. Vitruv. III. 3. Ulpian. Pandect. L. 43. Spon. I. σ. 357. Pococké. 1755. III. σ. 110. Chandler. 1806. II. σ. 113. 120. Arundell. Discoveries in Asia Minor. 1834. Τομ. II. σ. 200. Allioli. 1844. σ. 542.

2. Κατὰ δὲ τὸν Μελέτιον σ. 456 ἐκλήθη οὕτως ἀπὸ τῶν πολλῶν ἱερῶν. πρβλ. καὶ Pococké. III. σ. 110.

Εἶναι ἀληθῶς ἱερὰ διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἀρχαιότητα πόλις· διότι ἐν ταύτῃ ἐμαρτύρησε σταυρωθεὶς ἐπὶ Νέρωνος ὁ Ἀπόστολος Φιλιππος. (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Γ'. 31. 9.)· μέγαν δὲ ζῆλον ὑπὲρ τῆς ἐν αὐτῇ καὶ ἐν Λαοδικείᾳ κοινότητος ἐδείκνυεν ὁ ἐν Ρώμῃ Ἐπαφρᾶς, συναιχμάλωτος τοῦ Παύλου. (Κολοσ. δ'. 12. 13.).

Ἐνταῦθα ἔζησεν ὁ Ἀπόστολος Βαρθολομαῖος καὶ Μαριάμνη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου.

Ἐνταῦθα ἦν Ἐπίσκοπος ὁ ἱερὸς Παπίας, (; † 156 μ. Χ. Πατρ. Migne. τομ. 5. σ.1251), φίλος τοῦ ἱεροῦ Πολυκάρπου, καὶ ὑπὸ Ἰωάννην τὸν Θεολόγον[1] συμμαθητὴς τούτου. Κατὰ τὸν Εὐσέβιον οὗτος ἦν «*ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος καὶ τῆς Γραφῆς εἰδήμων*» (Ἐκκλ. Ἱστ. Γ'. λε'.)[2] καὶ συγγραφεὺς τῶν πέντε βιβλίων *Λογίων Κυριακῶν ἐξηγήσεις* (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Γ'. λθ'. Ἱερών. De Script. eccl. κεφ. 18. Patrum Apost. Opera. 1900. σ. 70.)

Ὁ Κλαύδιος Ἀπολλινάριος (; † 180 μ. Χ. Πατρ. Migne τομ. 5. σ. 1285) ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, σύγχρονος τοῦ Σάρδεων Μελίτωνος (Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Δ'. κς'.), καὶ Ἀπολογητὴς συγγραφεὺς τοῦ λόγου πρὸς Μάρκον Ἀντωνῖνον, ἔνθα οὗτος ποιεῖται μνείαν τῆς θαυμασίας νίκης, ἣν ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος ἐνίκησε κατὰ τῶν Μαρκομάνων, διὰ τῆς προσευχῆς τῆς Μελιτινῆς καλουμένης λεγεῶνος, τῆς μόνον ὑπὸ Χριστιανῶν συνισταμένης (legio fulminatrix) καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἑτέρων ἔργων (Κοντογ. Πατρ. Α'. 285.).

Ὡσαύτως ἐνταῦθα ἦν Ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὁ ἰσαπόστολος Ἀβέρκιος († 186 μ. Χ.), οὗ τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία τελεῖ Ὀκτωβρίου 22 (Πατρ. Migne. τόμ. 115. σ 1212.) καὶ πολλοὶ ἕτεροι τῶν πολλαχῶς τὴν Ἐκκλησίαν λαμπρυνάντων.

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΙΠΙΑ

Ἐπισκεπτόμενός τις τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα τῆς Ἱεραπόλεως μνημεῖα, καὶ βλέπων (Εἰκ. 243) τὴν φρικώδη, τῆς ποτε εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐρήμωσιν, νομίζει ὅτι ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ : «*Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος*».

Οὕτω, μόλις ἀνήλθομεν, συναντῶμεν μεγαλοπρεπέστατον ἐξ ἰσοδομικῶν ὀγκολίθων τρίκλιτον Χριστιανικὸν Ναὸν (Εἰκ. 244), ἀληθῆ Χριστιανικὸν Παρθενῶνα, ὡς ἐν σελ. 30 ἀναφέρομεν. Ἐπὶ ἐντετοιχισμένου δὲ κιονοκράνου (0,70×0,32. βάσις 0,25.), παρετηρήσαμεν ἀναγεγλυμμένον ἱερὸν τοῦ Ἰησοῦ μονόγραμμα.

Εἶτα ὑψηλότερον εὑρηται ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς Ἐκκλησία, ἐξωτερικῶς μὲν στρογγύλη (διαμ. 30. γ. μ.), ἐσωτερικῶς δὲ δι' 8 πενσῶν ὀκτάγωνος (διάμ. 18. γ. μ.),[3]

1. Ὁ Παπίας κατὰ τὸν Ἱερώνυμον, Ἀναστάσιον Σιναΐτην, Ἱερὸν Μάξιμον, Ἀνδρέαν τὸν Καισαρέα, Οἰκουμένιον κλπ. ἦν μαθητὴς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου· κατὰ δὲ τὸν Εὐσέβιον μαθητὴς Ἰωάννου τινος Πρεσβυτέρου.

2. Ὁ Εἰρηναῖος ὅμως, ἕνεκα τῶν χιλιαστικῶν τοῦ Παπίου ἰδεῶν, καλεῖ αὐτὸν σμικρὸν τὸν νοῦν. Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. Γ'. λθ'.

3. Ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν ταύτης ἰδὲ Strzygowski. Kleinasien. 1903. σ. 93. Abb. 67. πρβλ. καὶ Hübsch. Die Altchristl. Kirchen. Taf. XXXV. 9. 10.

ἐν ᾗ, ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος βλέπομεν ἀναγεγλυμμένα, ἱερὰ

Εἰκ. 242. Ἡ Ἱεράπολις, ἐν γενικῇ ἀπόψει, μακρόθεν ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ λόφου φαινομένη.

τοῦ Κυρίου μονογράμματα συμπεπλεγμένα μετὰ Σταυροῦ, καὶ τοῦ Α καὶ Ω τῆς τῆς Ἀποκαλύψεως.

Ὅπερ δὲ θαυμασιώτατον, ἐστὶν ὁ ἔξω τῆς πύλης τῆς πόλεως ὑψούμενος παμμέγιστος Ναὸς (45,080×27,070.) τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου (Εἰκ. 245),[1] ὅστις οὐδεμίαν καταλείπει ἡμῖν ἀμφιβολίαν, ἀναλογιζομένοις τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὅτι ἠγέρθη ἐπὶ τοῦ ἔξω τῆς πόλεως τόπου, ἐν ᾧ ἐμαρτύρησεν *(Μαρτύριον)* κρεμασθεὶς ἐπὶ ξύλου τὴν κεφαλὴν ἔχων πρὸς τὰ κάτω, ὁ ἱερὸς Ἀπόστολος.

Ὁ Ναὸς οὗτος ἐστὶν μονόκογχος (διάμ. 12,40. ἀκτὶς περίπου 8,80.). Ὄπισθεν τούτου εὑρηται προέκτασις σχετικῶν οἰκοδομημάτων τοῦ Ναοῦ· ἐν αὐτῷ δὲ εὑρηνται ἄνω τινων ἀψίδων, ἀντὶ ἑτέρου ἀρχιτεκτονικοῦ κοσμήματος, τὸ ἱερὸν τοῦ Κυρίου μετὰ τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ μονόγραμμα. ☩

Οἴκοθεν ἐννοεῖ ὁ εὐσεβὴς ἀναγνώστης ὁπόση ἦν ἡ κατέχουσα ἡμᾶς συγκίνησις ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ἐν Φρυγίᾳ Μητροπόλεως τῆς Ἱεραπόλεως, ἐν ᾗ ἐσταυρώθη ὁ Ἀπόστολος Φιλιππος· ὅπερ δὲ ἔτι ἐπηύξανε τὴν συγκίνησιν ἡμῶν ἐστίν, ὅτι ἀναγινώσκοντες ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀποστόλου, ὅτι ἐπὶ τῇ σταυρώσει αὐτοῦ πολλαχῶς διεσχίσθη ἡ γῆ, καὶ πραγματικῶς βλέποντες τὰ βαθύτατα ῥήγματα καὶ τὰς σχισμάδας τῆς γῆς, αἵτινες, ὡς ἱστορικῶς γινώσκομεν καὶ τῷ 17 μ. Χ. συνέβησαν ἐπὶ Τιβερίου καὶ ἐπὶ Νέρωνος 60 μ. Χ.[2] καὶ πολλάκις ἐπανελήφθησαν βραδύτερον, ἐνομίζομεν ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ πάθους τοῦ ἱεροῦ Ἀποστόλου, ὃς πρῶτος τῶν μαθητῶν ἐξεφώνησε τοὺς ὡραίους τοῦ Εὐαγγελίου λόγους : «*Ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται, εὑρήκαμεν Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν*».

Ἐντὸς τοῦ σεβασμιωτάτου καὶ ἱερωτάτου τούτου Ναοῦ, ἐν κατανύξει ἅπαξ δὶς καὶ πολλάκις ἐπανελάβομεν τὸν συντομώτατον, ἀλλὰ καὶ περιεκτικώτατον ὕμνον :

«Ἀπόστολε ἅγιε Φίλιππε πρέσβευε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ,
ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχῃ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν».

Ἐπὶ τῆς βιβλου δὲ ἡμῶν ἐγράψαμεν :

Ταύτην τὴν προσευχὴν ἀπέτεινα σήμερον τὴν πρωΐαν ἀναβὰς ἐπὶ τῆς Ἱεραπόλεως.

Ταύτην ἀποτείνω καὶ νῦν, ἐν μέσῳ τοῦ ἠρειπωμένου Ναοῦ τοῦ σταυρωθέντος Ἀποστόλου εὑρισκόμενος.

Ὄφεις καὶ ἑρπετά ! κάκοσμα φυτὰ καὶ κόπρος ἀγρίων ζώων, εἶναι τὰ μόνα, ἅτινα πληροῦσι τὸν πρωτότυπον τοῦτον ναόν, τὸν κυρίως τοῦτον ναὸν τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν αὐτοῦ θάνατον Φίλιππος ὁ ἱερὸς Ἀπόστολος.

Καὶ ὅμως, ἂν ἐδῶ ἐσίγησεν ἡ ἱερὰ ὑμνῳδία, καὶ ἔπαυσεν ὁ λιβανωτὸς πρὸς τὰ ὕψη ἀναφερόμενος, ποῦ τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου δὲν ἑορτάζεται ἡ 14 Νοεμβρίου ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ Ἀποστόλου ; ἡμέρα μάλιστα, καθ' ἣν παύοντες τὴν κρεοφαγίαν, εἰσερχόμεθα εἰς τὴν σεβασμίαν νηστείαν τῶν Χριστουγέννων ;

---

1. Τὸν Ναὸν τοῦτον ἐφωτογραφήσαμεν καὶ ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἔνθα ἡ ἐπιγραφή:

ΤΟΥΤΟ ΤΟ | ΗΡΩΟΝ | ΣΤΕΦΑΝΟΙ | Η ΕΡΓΑΣΙΑ | ΤΩΝ ΒΑΦΕΩΝ.

ἣν ἀναφέρει καὶ ὁ Μελέτιος ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ αὐτοῦ σελ. 457.

2. Πρβλ. καὶ Γ. Σύγκελος. ἔκδ. Βόννης. τόμ. Ι. σ. 632 καὶ 636.

Ἂν ἡ ὕλη ἔπαθεν, ἡ Ἱστορία ὅμως καὶ τὸ Δόγμα μένουσιν!
Εἶναι δὲ ἀληθῶς ἐκπλήξεως ἄξιον, πῶς αἱ φοβεραὶ ῥωγμαὶ τοῦ ἐδάφους ὑπομι-

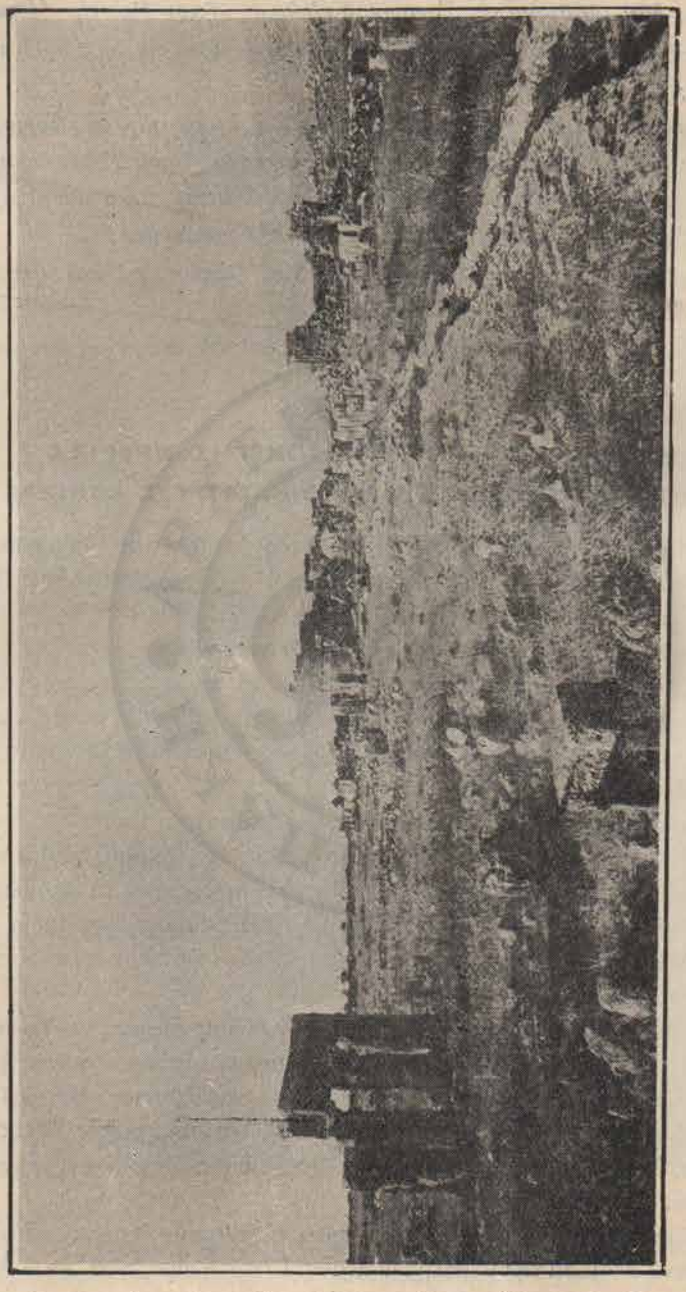

Εἰκ. 243. Γενικὴ ἄποψις τῶν ἐρειπίων τῆς Ἱεραπόλεως.—Δεξιᾷ τῷ ὁρῶντι ῥῆγμα σεισμοῦ. Ἄνωθεν ὁ Ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου.

μνήσκουσι τὰς ῥωγμάς, αἵτινες ἀναφέρονται, ὅτι συνέβησαν ἐν Ἱεραπόλει κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου.

Μόλις δύοντος τοῦ ἡλίου κατήλθομεν τοῦ λόφου τῆς Ἱεραπόλεως. Ἐν ᾧ δὲ οἱ περὶ ἡμᾶς ἡτοιμάζον, ὅπως τροφῆς τινος μετάσχωμεν, ἡμεῖς γράφομεν :

Ὁ Ἥλιος δύει, κάθημαι εἰς Τουρκικοῦ οἰκίσκου κῆπον ὑπὸ τὴν Ἱεράπολιν.

Ποῖαι δοξολογίαι κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἠκούοντο ποτὲ εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας καὶ ποῖαι νῦν ;

Τότε ἐκ μυρίων ἑπτῶν στομάτων ἐξεπέμπετο ἡ ἐπιλύχνιος δοξολογία, νῦν δέ ;

Τότε, ἅμα τῇ ἕω ἀνεπέμπετο ἡ ἑωθινὴ δοξολογία τοῦ ἱεροῦ Τελεσφόρου, νῦν δέ ;

Φαντάζομαι τοὺς μαρτυρικούς Σου πόνους, ἱερὲ Φίλιππε, ἀλλὰ φαντάζομαι ὡσαύτως καὶ τὴν Σὴν ἐν Χριστῷ γενναιότητα καὶ τὴν Σὴν καρτερίαν !

Ἡ καρτερία Σου ἐκείνη Σὲ ἀνεκήρυξε ἄξιον Ἀπόστολον καὶ ἀντιπρόσωπον Ἐκείνου, ὃς σὲ ἀπέστειλεν ἐπὶ τὸ κήρυγμα.

Τὸ θηρίον τῆς Ῥώμης διέταξε τὸν διωγμόν, καὶ Σὺ ἀταράχως καὶ καρτερικῶς ὑπέμεινας τὸν φρικωδέστατον τῶν θανάτων.

ΜΙΑ ΝΥΞ ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ ΤΗΣ ΦΡΥΓΙΑΣ
ΑΠΟ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ ΔΙΑ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΕΙΣ ΔΕΝΙΖΛΙ

Εἶχεν κλείσει ἤδη ἡ ἡμέρα τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1906, κατὰ σύμπτωσιν ἡμέρα τῆς μνήμης Ἀβερκίου Ἱεραπόλεως, Κυριακή, καθ' ἣν ἐπεσκέφθην τὴν Ἱεράπολιν, καὶ διέβαινον ἐπιστρέφων διὰ Λαοδικείας εἰς Δενιζλί.

Εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ ποίησις τῆς νυκτὸς ἐκείνης.

Περὶ τὴν δύσιν ἐκκινοῦμεν.

Τρεῖς κάμηλοι ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τῆς Ἱεραπόλεως, τρώγουσι ὑψηλὰ κλώνους τῶν δένδρων· ὅτε αἴφνης ἄρχονται βλακωδῶς τρέχουσαι· συμμίγνυνται μετὰ ἐρχομένου ποιμνίου καὶ ἡσυχάζουσιν.

Ἦτο ποίμνιον τοῦ κυρίου, εἰς ὃ ἀνῆκον καὶ αἱ κάμηλοι.

Κάμηλοι, Κάμηλοι ! τὰ χρησιμώτατα ταῦτα πλοῖα τῆς ἐρήμου, τὰ διὰ τόσης ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως συνάπτοντα τὰ βάθη τῆς Ἀσίας πρὸς τὰ παράλια !

Προχωροῦμεν καὶ ὁ ἥλιος δύει· ὄπισθέν μου ἡ Ἱεράπολις· ἔμπροσθέν μου, ἀλλὰ μακρὰν ἡ Λαοδίκεια, καὶ ἀριστερά μου, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον μακρὰν αἱ Κολοσσαί, αἱ αὐταὶ καὶ Χῶναι.

Κατὰ τὰς μελαγχολικὰς ταύτας στιγμὰς τῆς κλινούσης ἡμέρας, μοὶ ἐφάνησαν δύο Μεγαλειότητες τῆς Γῆς οὐχὶ πενθοῦσαι, ἀλλὰ κλαίουσαι καὶ ὀλολύζουσαι· ἡ Ἱέρα καὶ ἡ Λαοδίκεια, πικρῶς θρηνοῦσαι τὴν ἐρήμωσιν τοῦ παρελθόντος Μεγαλείου αὐτῶν.

Φρίκη ! εἰς οἵαν κατάστασιν περιέστησαν ! οὔτε ἐρείπια ! σωρὸς ἐρειπίων ! Ἑρπετὰ καὶ χόρτα, δεινὸν ἀπόζοντα, ἄγριαι ἄκανθαι, σκορπιοὶ καὶ ὄφεις εἰσὶν οἱ μόνοι κάτοικοι αὐτῶν.

Προχωροῦμεν, τὸ σκότος γίνεται βαθύτερον, τὰ ποίμνια ἔπαυσαν πλέον νὰ διέρχωνται τὴν ἀχανῆ πεδιάδα τῆς μεγάλης Φρυγίας. Εἶναι ἡ ὥρα, καθ' ἣν ὁ Χριστιανὸς μετὰ τοσαύτης εὐχαριστήσεως, ἐπαναλαμβάνει τοὺς ὡραίους στίχους τοῦ Δαβίδ : «*ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας*».

Οἱ Ποιμένες ἐξηφανίσθησαν εἰς τὰς καλύβας αὐτῶν, καὶ μόνοι ἡμεῖς, ἐν ὡραίᾳ συνοδείᾳ ἐξ ἑπτά, (Ἱππέων Τούρκων στρατιωτῶν, τοῦ πολυτίμου κ. Ἀνδρέου Παπα-

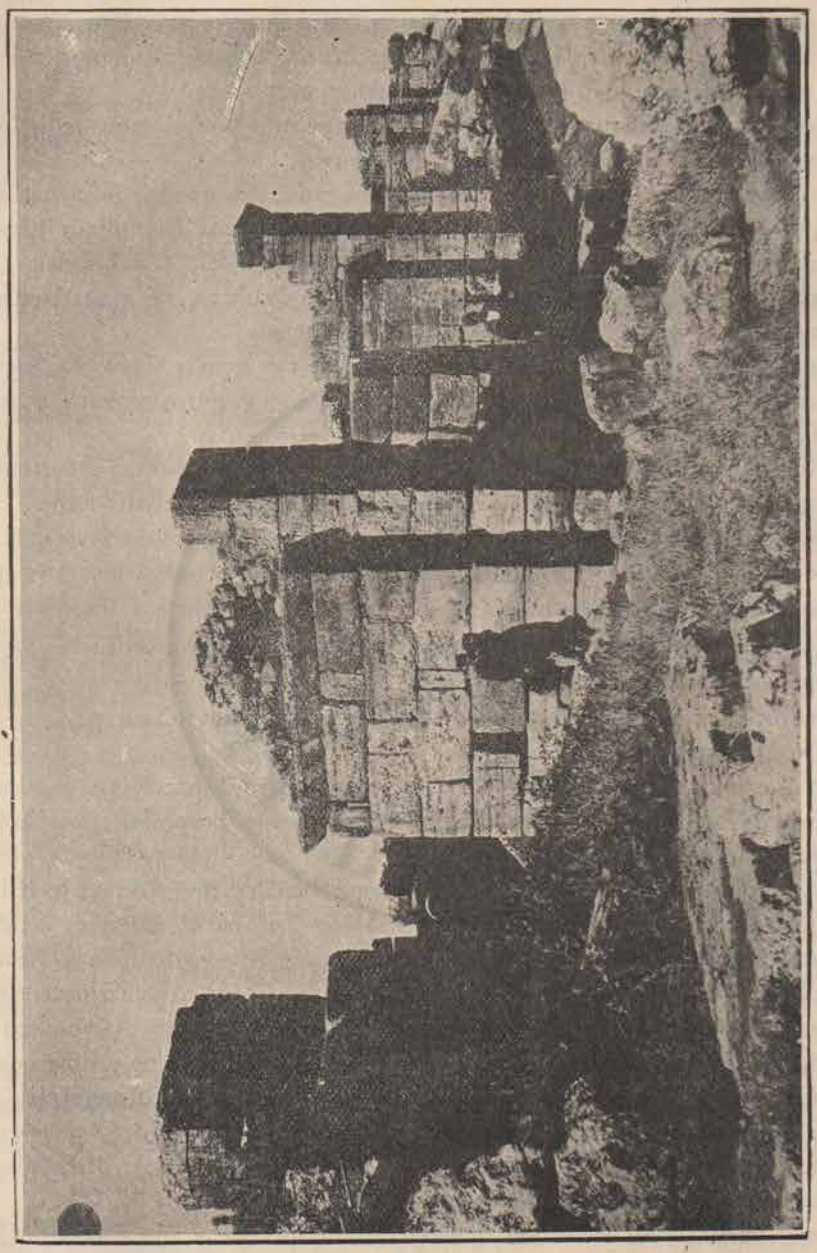

Εἰκ. 244. Ἐρείπια ἰωνδρομικοῦ, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, τρικλίτου Χριστιανικοῦ Ναοῦ.

δοπούλου, τοῦ ἐν Γόντσελι ξενοδόχου κ. Ἠλία Ζαχαρίου καὶ δύο Τούρκων ὑπηρετῶν τοῦ κ. Παπαδοπούλου), διερχόμεθα τὴν ἀχανῆ πεδιάδα.

Ἐπέρανα σήμερον τὴν μελέτην τῶν 7 Ἐκκλησιῶν, καὶ κατὰ σύμπτωσιν 7 ἐτύγχανον τὸ τελευταῖον οἱ καλοὶ συνοδοί μου.

Βλέπω τὰ πέριξ, οὐδὲν πλέον διακρίνω, σκότος βαθύ· τὸ φῶς, ἠκολούθησε τὸν Ἥλιον. Τὰ δένδρα μαυρίζοντα, τὸ ἕν ἐξαφανίζεται κατόπιν τοῦ ἄλλου, χωρὶς νὰ δίδωσιν ἡμῖν τοὺς ὡραίους χρωματισμοὺς τῆς δύσεως καὶ τῆς ποιήσεως.

Ἐζήτουν ἐνασχόλησιν καὶ ἐρρίφθην εἰς ῥεμβασμούς.

Ἐρρίφθην εἰς ῥεμβασμούς, καὶ οὗτοι ἔφεραν τὸν νοῦν μου εἰς τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐν Φρυγίᾳ Χριστιανούς.

Ἐφανταζόμην τὸν Παῦλον δέσμιον γράφοντα πρὸς Κολοσσάς, γράφοντα πρὸς τὸν Φιλήμονα καὶ ἀσπαζόμενον Ἀπφίαν, τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ καὶ Ἱεραπόλει ἀδελφούς.

Ἐφανταζόμην τὴν ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδον, τὰς συζητήσεις τῶν Πατέρων, τὰς ὡραίας αὐτῶν μορφάς, τὸν ἐν Ἱεραπόλει θάνατον τοῦ Φιλίππου, τό ποτε Μεγαλεῖον τῶν πόλεων τούτων καὶ νῦν τὴν φρικώδη αὐτῶν ἐρήμωσιν!

Οἱ ῥεμβασμοὶ ἔπαυσαν, καὶ φέρω εἰς τὰ χείλη μου τὴν μικρὰν εἰκόνα τῆς Μητρός μου, ἣν πάντοτε ἔχω μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐκράτουν αὐτὴν σφιγκτὰ σφιγκτὰ εἰς τὰ χείλη μου.

Ὡραῖαι στιγμαὶ λατρείας υἱοῦ πρὸς Μητέρα ἁγίαν, καὶ θείας ἐπικοινωνίας Μητρὸς πρὸς υἱόν, ἀκολουθήσαντα ἐπιστήμην τῇ Μητρικῇ ἐμπνεύσει αὐτῆς!

Αἴρω τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τοὺς Οὐρανούς, οὐδένα ἀστερισμὸν ἐννοῶ, εἰ μὴ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου σχεδὸν τὴν Κασσιόπην καὶ τὸν βόρειον στέφανον, ὅστις μετ' ὀλίγον καὶ δύει. Ἀναμιμνήσκομαι τοῦ Ἰώβ: «*ὁ ποιῶν Πλειάδα καὶ Ἕσπερον καὶ Ἄρκτουρον, καὶ ταμεῖα νότου*»· «*ὅτε ἐγεννήθη ἄστρα ᾔνεσάν με ἐν φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοί μου*».

Τὸ σκότος γίνεται ἤδη πολὺ βαθύ, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιτέλλει ἡ Σελήνη!

Ἀλλ' ἡ Σελήνη ἐν Φρυγίᾳ!

Πόση διαφορὰ τῆς φεγγοβόλου Σελήνης τοῦ Ὑμηττοῦ! ἥτις ἀφοῦ περιλούσῃ δι' ἀφθόνου ἀργυροῦ φωτὸς τὴν τρισένδοξον θάλασσαν τῆς Σαλαμῖνος, δύει ὑπὸ τὰ πρὸς Δυσμὰς τῶν Ἀθηνῶν ὄρη.

Ἐν Ἀθήναις, ἡ θεὰ αὕτη τῆς νυκτὸς χαρίεσσα φωτίζει τὴν Ἀθάνατον Πόλιν, τὸν γηραιὸν Παρθενῶνα, καὶ τὰ ὑγρὰ τοῦ ἐνδόξου Σαρωνικοῦ κέλευθα, ἐνταῦθα ἀγνοῶ διά τι μέ τινα μελαγχολίαν, διὰ μέσου πνιγηρᾶς ἀτμοσφαίρας ὡς δι' ἐπιπροσθοῦντος ξένου σώματος, μελαγχολικῶς διαυγάζει τὰ πέριξ τῆς Λαοδικείας ἐρείπια· μακρὰν πολὺ μακρὰν ὑποδεικνύει τὸν ὑψηλὸν Κάδμον, ὑφ' ὃν αἱ Χῶναι, καὶ αἱ Κολοσσαί, καὶ τέλος ὑπὸ τὸ φῶς ταύτης, μετὰ τετράωρον ὁδοιπορίαν εὐτυχεῖς εἰσερχόμεθα εἰς Δενιζλί, εἰς τὸν φιλοξενοῦντα ἡμᾶς οἶκον τοῦ κ. Πανταζοπούλου.

Εἶναι ἤδη μεσονύκτιον· τὰ πάντα περὶ ἡμᾶς ἠρεμοῦσιν, καὶ μόνον ὁ νοῦς ἡμῶν ἵπταται διὰ μέσου τοῦ ἱεροῦ τοπογραφικοῦ τριγώνου τῆς Λαοδικείας, Ἱεραπόλεως, Κολοσσῶν, ἐξ ὧν αἱ τελευταῖαι μόνον ἔμειναν πρὸς ἐξέτασιν.

Ἀποσυρόμεθα εἰς τὸ δωμάτιον ἡμῶν. Προσευχόμεθα τὴν προσευχὴν τοῦ Χριστιανοῦ ἐπιστήμονος, διατρέχει ὁ νοῦς ἡμῶν ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ ἄπειρον τῶν

αἰώνων, ἀναπολοῦμεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὰ διὰ τῶν αἰώνων διελθόντα γένη, τὸ δεσπόζον καὶ δεσποζόμενον, ἐπικαλούμεθα τὸ θεῖον ἔλεος, καὶ προετοιμάζομεν τὰ

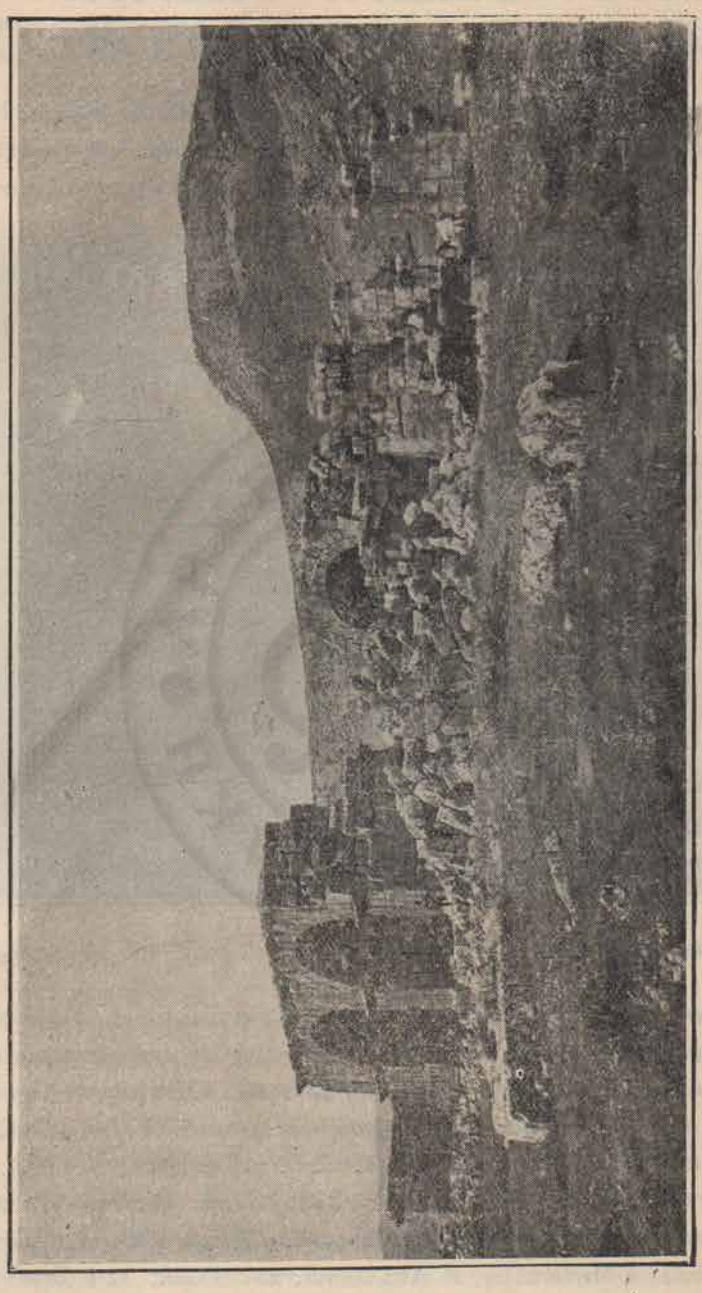

Εἰκ. 245. Ὁ ἐν Ἱεραπόλει παμμέγιστος Ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου.

δέοντα ὅπως ἅμα τῇ ἕῳ, εἰ Θεῷ φίλον, ἀρξώμεθα τῆς εἰς Κολοσσὰς νέας ἡμῶν ὁδοιπορίας.

ΚΟΛΟΣΣΑΙ - ΧΩΝΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἀναχωρήσαντες 10 π.μ. ἐκ Δενισλί, 2 μ.μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὰς ἀρχαίας Κολοσσάς.

Αἱ *Κολοσσαὶ* καὶ βραδύτερον κατὰ παραφθορὰν *Κολασσαί*, κειμένη ἐπὶ τοῦ Λύκου, ὑπὸ τὸν Κάδμον (Χωνὰζ—δάγ. 2500 γ. μ.) (Εἰκ. 246), ἦν ἐκ τῶν μεγάλων

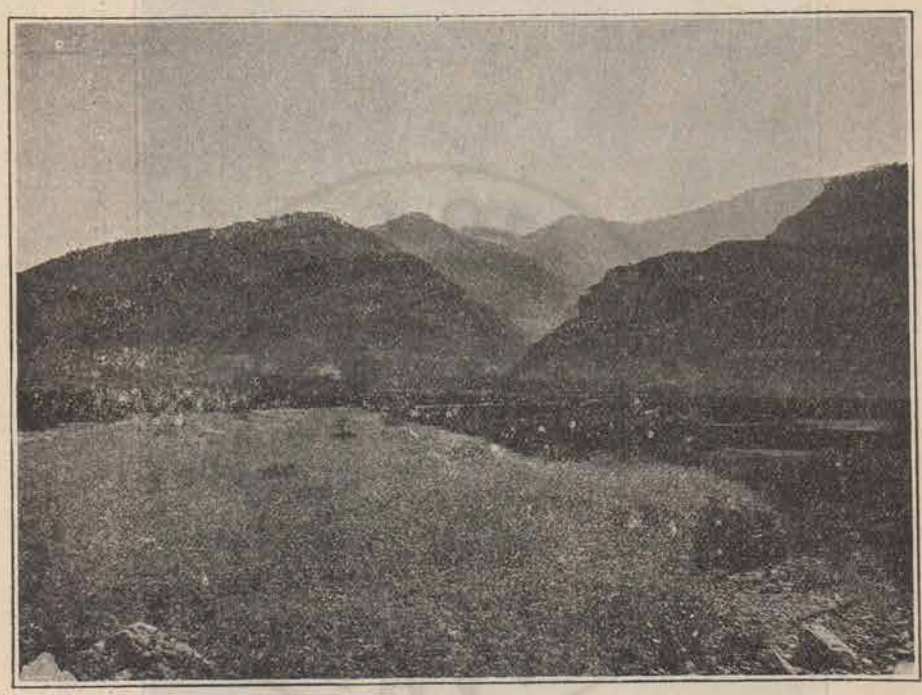

Εἰκ. 246. Γενικὴ ἄποψις τῆς θέσεως τῶν Κολοσσῶν ὑπὸ τὸν Κάδμον.

καὶ εὐδαιμόνων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος, ὡς ἤδη ἀναφέρουσιν ὁ Ἡρόδοτος («*ἀπίκετο ὁ Ξέρξης εἰς Κολοσσὰς πόλιν μεγάλην Φρυγίας ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς εἰς χάσμα γῆς εἰσβάλλων ἀφανίζεται*» Ζ΄. 30.) καὶ ὁ Ξενοφῶν («*Μαίανδρον Κῦρος διαβάς, ἐξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἕνα, παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσὰς πόλιν οἰκουμένην, εὐδαίμονα καὶ μεγάλην*» Ἀναβ. Α. 2. 6. πρβλ. Plin. V. 49.).

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Στράβωνος (σ. 576.) ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῆς Ἀπαμείας, Λαοδικείας καὶ Ἱεραπόλεως, αἱ Κολοσσαὶ ἦν δευτερεύουσα τῆς Φρυγίας πόλις ὡς ἡ Ἀφροδισιὰς, ἡ Μητρόπολις, ἡ Ἀπολλωνιὰς καὶ ἄλλαι, ἃς ὁ Στράβων καλεῖ πολίσματα (σ. 576).[1]

1. Περὶ Κολοσσῶν ἰδὲ Ἡροδ. Ζ΄. 30. Ξενοφ. Ἀνάβ. Α. 2. 6. Στράβων. 576. Plin. V.

Τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Κοινότητα, ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνικῶν συνισταμένην ἐθεμελίωσεν ὁ Ἐπαφρᾶς (Κολοσ. α΄. 7. δ΄. 12.), μαθητὴς τοῦ Παύλου.

Πρὸς ταύτην δὲ περὶ τὸ 62 μ. Χ. δέσμιος ἐκ Ρώμης ὁ Παῦλος διὰ τοῦ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου γράφει τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολήν.

Ἐν Κολοσσαῖς, ἃς ἤδη ἐπεσκέφθη ὁ Παῦλος (δ΄. 1.) ὑπῆρχον ποικίλαι φιλοσοφικαὶ αἱρέσεις, θρησκευτικαὶ δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις, κεκραμμέναι μετὰ Ἰουδαϊκῶν καὶ Ἐθνικῶν προλήψεων, ὡς ἡ *θρησκεία τῶν Ἀγγέλων* (Κολ. β΄. 18.) τὰ *μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς* κλ. (β΄. 21.). διδασκαλίαι, ἃς οἱ Χριστιανοὶ συμμιγνύοντες μετὰ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, παραπαίοντες, ὑπετίμων τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Κυρίου, ἐφ' ᾧ γράφει πρὸς αὐτούς :

«*Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.*» (β΄. 8.). «*μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινάτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων.*» (β΄. 16.).

Ἐπειδὴ δέ, οἱ μέν, διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, οἱ δέ, διὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ ἄλλοι, ἄλλως διέκρινον προνομιούχους τάξεις καὶ διήρουν τοὺς Χριστιανούς, ὁ Παῦλος ἀναπετάννυσι τὴν μεγάλην σημαίαν τῆς ἐν Χριστῷ ἑνότητος πάντων τῶν Ἐθνῶν λέγων :

«*Οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.*» (γ΄. 11.).

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ δίδωσι τὴν σχέσιν τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων, τῶν δούλων καὶ ἐν γένει τῶν δεσμῶν τῆς κοινωνίας (γ΄. δ΄.)· καταρρίπτων δὲ πᾶσαν ἄλλην πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀντικειμένην διδασκαλίαν, ἀνακηρύττει τὴν ὑπέρογον ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ δογματικὴν Διδασκαλίαν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα καὶ αὐτὸς ἐστὶ πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ ΠΑΝ ΤΟ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΣΩΜΑΤΙΚΩΣ. (δ΄. 9. α΄. 16—17. Πρβλ. καὶ Ἰω. α΄. ὅρα καὶ σελ. 50.).

Ἐν Κολοσσαῖς ἔζη ὡσαύτως ὁ Χριστιανὸς Φιλήμων (22 Νοεμβρ.), ὃς συνῆγεν ἰδίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ Ἐκκλησίαν. Πρὸς τοῦτον διὰ τῶν αὐτῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἔγραψε τὴν πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολήν, ἐν ᾗ παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως συγχωρήσῃ τὸν ἀδικήσαντα αὐτὸν Ὀνήσιμον (Φιλημ. 18), ὃν ὀνομάζει σπλάγχνα αὐτοῦ (Φιλημ. 12), τέκνον αὐτοῦ, ὃν ἐγέννησε ἐν τοῖς δεσμοῖς αὐτοῦ (Φιλημ. 10.), ὅπερ σημαίνει ὅτι ἐν τῇ ἐν Ρώμῃ φυλακῇ ὁ Παῦλος κατήχησεν αὐτὸν εἰς Χριστόν.

Ὡσαύτως ἐν Κολοσσαῖς ἔζη ὁ ἀνωτέρω Ὀνήσιμος καὶ ὁ Ἄρχιππος (Φιλημ. 2. 11. 12.) καὶ ἡ Ἀπφία, ἣν ὁ Ἀπόστολος προσαγορεύει *ἀγαπητήν*, καὶ ἣν τινὲς θεω-

---

49. Spon I. σ. 346. Pococke III. σ. 115. Chandler II. σ. 137. Γεωγρ. Μελ. ἐκδ. 1728. σ. 457. Allioli. ἐκδ. 1844. σ. 542.

ροῦσιν ὡς σύζυγον τοῦ Φιλήμονος, (Οἰκουμενίου. Ἔκδ. Φαρμακιδ. Ε'. σελ. 541. Ζυγαδ. Ἔκδ. Καλογερᾶ Β'. σ. 334.).

Κατὰ τὰς Ἀποστολικὰς δὲ Διαταγὰς (Ζ'. 46.), ὁ μὲν Φιλήμων ἐγένετο Ἐπίσκοπος Κολοσσῶν, μαρτυρήσας ἐπὶ Νέρωνος (22 Νοεμβρ.), ὁ δὲ Ὀνήσιμος Βερροίας (22 Νοεμβρ. καὶ 15 Νοεμβρ.).

Εἰς τὰς ὑπογραφὰς τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου (451) ἀναφέρεται ἔτι τὸ ὄνομα τῶν Κολοσσῶν (πρβλ. καὶ Wetzer Encykl. ἐν λεξει Kolossä).

Βραδύτερον αἱ Κολοσσαὶ μετωνομάσθησαν *Χῶναι*, (Κωνστ. Πορφυρ. Περὶ θεμ. Α'. 3. Οἰκουμενίου ἔκδ. Φαρμακιδου Τόμ. Ε'. σ. 255. Δαμ. Εἰσαγ. σ. 410). ἐν δὲ τῇ Ζ'. Οἰκουμ. Συνόδῳ (778) ὁ Ἐπίσκοπος Κολοσσῶν ὑπογράφεται «*Ἐπίσκοπος Χωνῶν ἤτοι Κολοσσῶν*», (Oriens Christ. Le Quien πρβλ. καὶ Chandler II. σ. 270.).

Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι ἐν Κολοσσαῖς ἦν μεγάλως διαδεδομένη ἡ πρὸς τοὺς Ἀγγέλους τιμὴ (Ἀγγελοθρησκεια, Κολοσσ. β'. 18.). Ἕνεκα δὲ τούτου καὶ μέγας ἐν *Χώναις* ἱδρύθη Ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, εἰς ὃν ἀναφέρεται τὸ θαῦμα τῆς ἑορτῆς 6 Σεπτεμβρίου.

Τὸν Ναὸν τοῦτον Νικήτας ὁ Χωνιάτης ὀνομάζει «*μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον ὄντα καὶ θαυμασίας χειρὸς ἅπαντα ἔργον*». (Ἔκδ. Βόννης σ. 230)· ὅπερ δὲ σπουδαιότατον ἐστὶν ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος ἦν διὰ «*ψηφίδων ποικιλοχρόων*» κεκοσμημένος. (Χωνιάτ. ἔκδ. Βόννης σ. 552—553.).

Κατὰ δὲ τὸν ιϐ'. αἰῶνα ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς (1143—1180) ἐν Κολοσσαῖς προσηυχήθη ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ. (Χωνιάτ. ἔκδ. Βόννης. σ. 284).

Ἐὰν δὲ πρόκειται καὶ τοπογραφικῶς νὰ ζητηθῇ τὸ πλῆγμα τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐπὶ τῆς πέτρας (Μην. 6 Σεπτεμβρ.), δι' οὗ ἐδόθη στροφὴ τοῦ ρεύματος, οὐδεμία ἄλλη θέσις ἐν τῷ ποταμῷ δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ ταύτην, εἰ μὴ ἡ θέσις, ἣν ἡμεῖς τῇ 24 Ὀκτωβρ. 1906 ἐσπουδάσαμεν καὶ ἐφωτογραφήσαμεν. (Εἰκ. 247).

Προσοχῆς ἄξιον ὅτι ἤδη ὁ Ἡρόδοτος, ὡς ἀνωτέρω ἐν σ. 448 εἴδομεν, ἀναφέρει ὅτι ὁ Λύκος «*εἰς χάσμα γῆς εἰσβάλλων ἀφανίζεται*». (Ζ'. 30.), ὅπερ ἐνέχει σχέσιν καὶ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς 6 Σεπτεμβρ. γραφόμενα καὶ πρὸς τὸ ὄνομα *Χῶναι* καὶ *Χώνη*, ὡς ἀναφέρει ὁ Μελέτιος (Γεωγρ. σ. 457.) καὶ τὸ Συναξάριον (Σεπτ. 6), ὅτι ἀπὸ τοῦ θαύματος τούτου ἡ θέσις αὕτη *Χώνη* ὀνομάζεται.[1]

Ἐκ τῶν Χωνῶν ἦσαν οἱ Ἀδελφοὶ Νικήτας καὶ Μιχαὴλ, οἱ Χωνιᾶται (τὸ γένος Ἀκομινᾶτοι), ὧν ὁ Μιχαὴλ περὶ τὸ 1180 ἐγένετο Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, καὶ ἐφ' ὧν, κατὰ τὸν Νικήταν, ἡ πόλις τῶν Κολοσσῶν εὑρίσκετο εἰς ἀκμαίαν κατάστασιν.

---

1. Ἐν Μοσχονησίοις, ὄπισθεν παμπαλαίας εἰκόνος τῆς Θεοτόκου (Φωτ. 6036) ἐν τῇ Μονῇ Προδρόμου, ἀπεικονίζεται τὸ ἐν Χώναις θαῦμα τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ «*ὁ ἄρχων Μιχαὴλ ὁ ἐν ταῖς Χώναις*» καὶ κάτω γέρων ὁ Ἄρχιππος «*ὁ ὅσιος Ἄρχιππος*», ἔργον τέχνης ἀναξίας λόγου.

Ὁ αὐτὸς δὲ Νικήτας περιγράφει καὶ τὸν μεταξὺ Κολοσσῶν καὶ Λαοδικείας ἐπι-

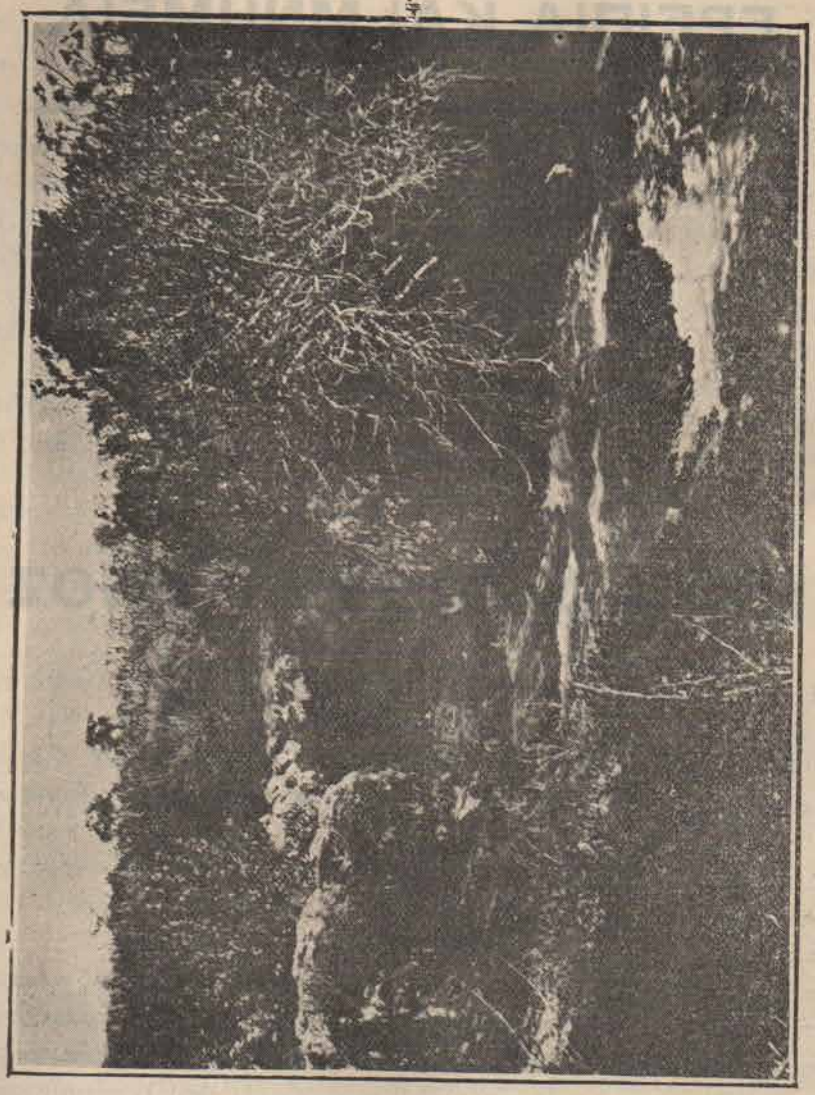

Εἰκ. 247. Ἡ θέσις τοῦ ποταμοῦ Λύκου, ἐν ᾗ τὸ πλῆγμα τῆς πέτρας ὑπὸ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς 6 Σεπτεμβρίου.

συμβάντα πανικὸν εἰς τὸ ὑπὸ Ἀνδρόνικον καὶ Μανουὴλ τὸν Καντακουζηνὸν στράτευμα τοῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. (Χωνιάτου ἔκδ. Βόνν. σ. 255—256.).

ΕΡΕΙΠΙΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

Δυστυχῶς καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων Κολοσσῶν, τῶν μετὰ ταῦτα καὶ Χωνῶν, οὐδὲν ἀπολύτως οἰκοδόμημα διεσώθη, εἰ μὴ πληθὺς πηλίνων καὶ λιθίνων συντριμμάτων, κιονίσκων κτλ.· καὶ παρὰ μὲν τῷ Λύκῳ, ὅπου τίθεται ἡ θέσις τοῦ Ναοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, εἰς θέσιν Μπογὰζ-Κεσὲν διεσώθη εἷς ὀγκόλιθος (1,15×0,45 καὶ ὕψους 0,80), παρ' ὃν, ὄπισθεν, καὶ ἑτέρα πέτρα, δύο σπιθαμὰς τῆς πρώτης ἀπέχουσα, ἐφ' ὧν, ὑπὸ σκηνήν, τῇ 6 Σεπτεμβρίου ἡ κοινότης τελεῖ τὴν θείαν λειτουργίαν.

Περὶ δὲ τὰ 10' λεπτὰ ὑπὸ θέσιν σύνδενδρον διεσώθησαν τὰ ἐρείπια ναΐσκου, (9,15×4,05) ια'.—ιβ'. αἰῶνος, τῶν ἁγίων Θεοδώρων καὶ πλέον οὔ.

Εἰς Τουρκικὸν δ' ἐκεῖ Νεκροταφεῖον εὕρομεν μάρμαρον παραστάδος Χριστιανικοῦ Ναοῦ καὶ μεσοθύριον, ὅπερ πρὸς τὰ ἄνω ἄλλοτε εἶχε Ἑλληνικὴν ἐπιγραφήν, ἧς διεσώθησαν τὰ γράμματα : Ο . . . Η | . . . Α . . . Α

ΝΥΝ ΚΟΛΟΣΣΑΙ - ΧΩΝΟΣ

Ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν τῶν ἀρχαίων Κολοσσῶν τῶν καὶ Χωνῶν, εὕρηται μικρὸν καὶ ἄσημον χωρίον ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Κάδμου, σύνδενδρον (Φωτ. 6139), ἔχον 600 Ὀθωμανικὰς οἰκίας καὶ 100 Χριστιανικάς, εἰς ὃ διεσώθη ἡ τελευταία Χριστιανικὴ κοινότης τῶν Κολοσσῶν, τοῦτο σήμερον *Κολοσσαὶ* καὶ *Χωνὸς* καλούμενον.[1]

Τὸ πρῶτον, 23 Ὀκτωβρίου 1906, 3 μ. μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο χωρίον, οὗ οἱ κάτοικοι ἐτιμήθησαν διὰ δύο ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ποία ἄλλη μεγάλη πόλις τοῦ Κόσμου ἔχει τὴν τιμὴν ταύτην ;

Καὶ ὅμως, ἐν ᾧ ὁ θεῖος Παῦλος ἔγραφε εἰς τὴν θείαν τῶν γλωσσῶν, εἰς δὲ τὸ δ'. κεφ. στίχ. 10 τῆς πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολῆς, δέσμιος ἐκ Ῥώμης ἔγραφεν αὐτοῖς : «*ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος*», οἱ νῦν κάτοικοι δὲν γνωρίζουσι διόλου τὴν Ἑλληνικήν, ἐγὼ δὲ αὐτὸς μετέβην κομίζων ἐκ Δενιζλὶ γράμμα συστατικόν, γεγραμμένον Τουρκιστί, δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων !

Αὐτὸ δὲ τὸ θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐννοοῦσι μόνον Τουρκιστὶ δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον.

---

1. Πρὸ δύο αἰώνων ὁ Picinini εὗρε περὶ τὰς 40 μόνον Χριστιανικὰς οἰκογενείας ὑπὸ Κύπριον ἱερέα. Chandler. II. σ. 138. Βεβαίως δὲ σφάλλεται νομίζων ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ ὡμίλουν Τουρκιστί, ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Τούρκων : («de la même race que les Turcs»).

Ἐνταῦθα ἔζησαν ἄνδρες εἰδήμονες τῆς τε Ἰουδαϊκῆς καὶ Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ἄνδρες κάτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ αἱ Κολοσσαί, ἦν ἑστία ἐθνικῶν φιλοσοφικῶν, καὶ Ἰουδαϊκῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων· ἐν Κολοσσαῖς ἔζη καὶ ἔδρασεν ὁ Ἐπαφρᾶς, μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἰουδαίων ἱδρύσας τὴν πρώτην Χριστιανικὴν κοινότητα. Ἐνταῦθα ἔζη ὁ Φιλήμων, ὁ Ὀνήσιμος, ὁ Ἄρχιππος, Ἀπφία ἡ ἀγαπητή, ἐνταῦθα ὁ θεῖος Παῦλος ἔπεμψεν τὰς δύο θαυμασίας αὐτοῦ ἐπιστολάς.

Καὶ τώρα ; παρουσιάζεται ἡμῖν εἷς ἱερεύς, ἐκ Φιλαδελφείας, ἔγγαμος, Παπᾶ-Χαράλαμπος, ἐνάρετος καθ' ὅλα, λαμπρός, ζηλωτὴς τῶν πατρίων καὶ ἄγρυπνος τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ φύλαξ, μόλις ὅμως δύναται νὰ ὁμιλῇ Ἑλληνικά· αὐτὸ τὸ ἐπιθετόν του ὁ ἴδιος ἀγνοεῖ, ἢ μᾶλλον δὲν θέλει νὰ ἔχῃ ἄλλο, ἀπὸ τὸν ἔντιμον τίτλον, ὃν δίδει εἰς αὐτὸν ἡ ἱερωσύνη *Παπα-Χαράλαμπος*· καὶ ὅμως οὗτος εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ θείου Παύλου, τοῦ Ἀρχίππου, τοῦ Ἐπαφρᾶ, τοῦ Φιλήμονος !

Ὡσαύτως ὁ πτωχὸς νεανίας γραμματοδιδάσκαλος, τρία ἤδη ἔτη, ὡς μοι εἶπεν, τυραννεῖται ὅπως ἐκ τῶν 20—30 παιδῶν, τῶν φοιτώντων εἰς τὸ σχολεῖον, 2—3 μαθωσι νὰ συλλαβίζωσιν !

Ἐπείσθην ἐγὼ ὁ ἴδιος περὶ τούτου, διότι ἐρώναξα τὰ παιδία εἰς τὸ σχολεῖον, τὰ ἐξήτασα μόνος, τὰ ἐδιάβασα, τοῖς εἶπον, ὅ,τι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐννοήσωσιν.

Ἐκλαυσα μόνος, ἐθρήνησα, εἰς οἵαν κατάστασιν περιῆλθον αἱ Ἑλληνικαὶ Κολοσσαί, ἃς ὁ Ξενοφῶν ὀνομάζει Πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ὁ δὲ θεῖος Παῦλος γράφει πρὸς ταύτας ἐν τόσῳ ἀνθηρᾷ γλώσσῃ τοῦ Ἕλληνος λόγου.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐκκλησία ὑπάρχει μία, τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου. (Εἰκ. 248).

Ἐν τῇ αὐλῇ ταύτης εὑρηνται ποικίλα συντρίμματα Ἑλληνικῆς καὶ Χριστιανικῆς τέχνης, κιονόκρανον δὲ Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ χρησιμεύει ὡς στυλοβάτης κίονος τοῦ ἔξω νάρθηκος. (Εἰκ. 249).

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἑλληνικωτάτων Κολοσσῶν, πρὸς ὧν τοὺς κατοικους ὁ Παῦλος, ὡς εἴπομεν, γράφει ἐν τόσῳ ἀνθηρᾷ γλώσσῃ τοῦ Ἕλληνος λόγου καὶ τὸ : «*ὁ λόγος Ὑμῶν ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος*» ἀναγινώσκομεν :

«1833 Ἀπριλίου ἡ 1269). Ποῦ Ἄξιζ Ἐκκλησία Ἱσπαδὲτ Χανὲ Σεπτεμβρίου 8 Γέννησις Βαλιδεδουλλαχ Παναγιανὴν μεθλούτ ὀλδουγοῦ. Φαζιλετλου Φιλαδελφείας Ἰωαννίκιος ἐφένδη ζεμανηνδα πασλανούπ Χωνες μουτεμεκιουνλερινδεν Χανε τανη καδιμλερινδὲν Σαπουνηζοῦ ζαδὲ χαζδὴ Ἰωαννινιν καῖρετρελὶ ἰλὲν ὀλούτ ὄζούμλε Ὀρθόδοξος χρηστιαν δικκατλαρι ιλεν που Ἄξιζ Ἐκκλησιαγὴ μεῖτανε κετιρούπ σεπεπ ολανλαρα ραχμὲτ ὀκουσουλάρ».

(=1853 Ἀπριλίου 5 (1269). Αὕτη ἡ Ἁγία Ἐκκλησία προσκυνήσεως τόπος. Σεπτεμβρίου 8 Γέννησις τῆς Παναγίας. Ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερέως Ἁγίου Φιλαδελφείας Ἰωαννικίου καὶ τοῦ Χ'' Ἰωαν. Σαπουντζόγλου ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος ὑπὲρ τῶν ὁποίων καὶ παίδων τῶν ὀρθοδόξων εὐχόμεθα ἀνάπαυσιν ψυχῆς».

Ἐσωτερικῶς (Εἰκ. 250). Ὑπὸ τὴν εἰκόνα :

ΙC. ΧC. Ο ΒΑCΙΛΕΥC ΤΗC ΔΟΞΗC ΚΑΙ ΜΕΓΑC ΑΡΧΙΕΡΕΥC

«1812 διὰ χειρὸς Δημητρίου Εὐριππίου».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα ΜΗΡ. Θϒ: **«αωιβ χειρ Δημητρίου Εὐριππίου».**

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου :

«1856 χειρ Θεοδώρου Σμυρναίου».

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου, παρὰ τὴν Πρόθεσιν :

«Τὸ γεγονὸς θαῦμα ἐν Χῶνες παρὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ 1813».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, καλῆς Βυζαντινῆς τέχνης :

«1 ; Ζ ; Μαρτίου δ'. χειρ Χ'' Λαμπρινοῦ».

Ἐπὶ τοῦ ἀργυρενδύτου Εὐαγγελίου τὸ ὄνομα ΚΑΗΜΕΝΤΟC.

Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀντιμηνσίου :

«Μελέτιος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλεως νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης . . . αωμε κατὰ μῆνα Αὔγουστον».

Εἰκὼν ἁγίου Ἰωάννου «*Μετανοεῖτε . . .*»

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου : **«1813 χειρ Δημητρίου Εὐριππίου».**

Εἶτα ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, συνήθους τέχνης.

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Δημητρίου :

«Διὰ χειρὸς Ἰωάννου Μισαὴλ προσκυνητοῦ Καισαρέως. Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Δημητρίου προσκυνητοῦ Σαπιντζόγλου Χόνασλη 1863 Μαρτίου 15».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν ἁγίων Θεοδώρων Τήρωνος καὶ Στρατηλάτου, κακῆς τέχνης:

«Δέησις τοῦ δούλου σου Δημητρίου προσκυνητοῦ Σαπιντζόγλου Χόνασλη διὰ χειρὸς Συμεὼν Ἰορδάνου Καισαρέως 1663 Μαρτίου 15».

Ἐπὶ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου ΙC. ΧC., ἔργον συγχρόνου τέχνης, ἀναξίας λόγου.

Παρὰ τὸν σολέαν εὑρηται ἀρχαία Ἑλληνικὴ ἐπιγραφή· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους διάφορα ἐξ ἀρχαιοτέρων Χριστ. Ναῶν συντρίμματα, ἀπὸ τοῦ ς'.-θ'. αἰῶνος (Εἰκ.251).

Εἰς τὴν γυναικωνῖτιδα, ἐπὶ μικρᾶς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, συνήθους τέχνης, περίπου τοῦ 1850 : **«Χειρ Γεωργίου τοῦ ἐκ Σπάρθις».**

ΘΕΣΕΙΣ ΦΕΡΟΥΣΑΙ ΟΝΟΜΑΤΑ ΑΓΙΩΝ

Πλὴν τοῦ ἠρειπωμένου ναιδίου τῶν ἁγίων Θεοδώρων, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴπομεν, θέσεις περὶ τὰς Κολοσσὰς φέρουσαι ὀνόματα ἁγίων εἰσιν :

1. **Ὁ ἅγιος Γεώργιος,**
2. **Ὁ ἅγιος Παντελεήμων,**
3. **Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου** καὶ
4. **Τὸ θαῦμα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ** παρὰ τὸν Λύκον.

ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟΝ

Τὸ Νότιον μέρος τῆς αὐλῆς τοῦ Ναοῦ χρησιμεύει καὶ ὡς Νεκροταφεῖον (Εἰκ.248).

Πρὸ δὲ τῆς εἰσόδου τοῦ Ναοῦ, ἐπὶ τάφου, εὑρηται πλὰξ ἱεροῦ κοσμήτου (1,92 ×0,55 πάχ. 0,17.), ἔργον θ'. αἰῶνος, ἐφ' οὗ ἀναγινώσκομεν :

«1853 8)βρίου 28

Κουλλου δουνγιὰ φανιγιὲ ἐγλιϰ ϰαλὴρ πακιὲ ϫουμϫουρ βαδὲ ποῦ τακιϰε ϰϫορενλὲρ ραχμὲτ ὁκουγιά που μεζαρά δεφν ὁλουνμοὺς ραχμετλοῦ Χ'' 'Ιωάννης Σαπουντζόγλου.

Φανη δουνγια τεπδιλ ὁλδοὺ τενίμ ἐριδὶ τοπρὰϰ ὁλτου ἐγλιϰ φαζλὲτ πακὶ ϰαλτὴ ἰδζατ ἐτὲν ραχμετ ἁληρ ναζὰρ ἐδεν ραχμετ ὁκουγιὰ χὰϰ γιανηνδα σὰζ ὁλὰ 1892 φεβρουαρίου 25 'Ιωάννης Σαπουντζόγλου.

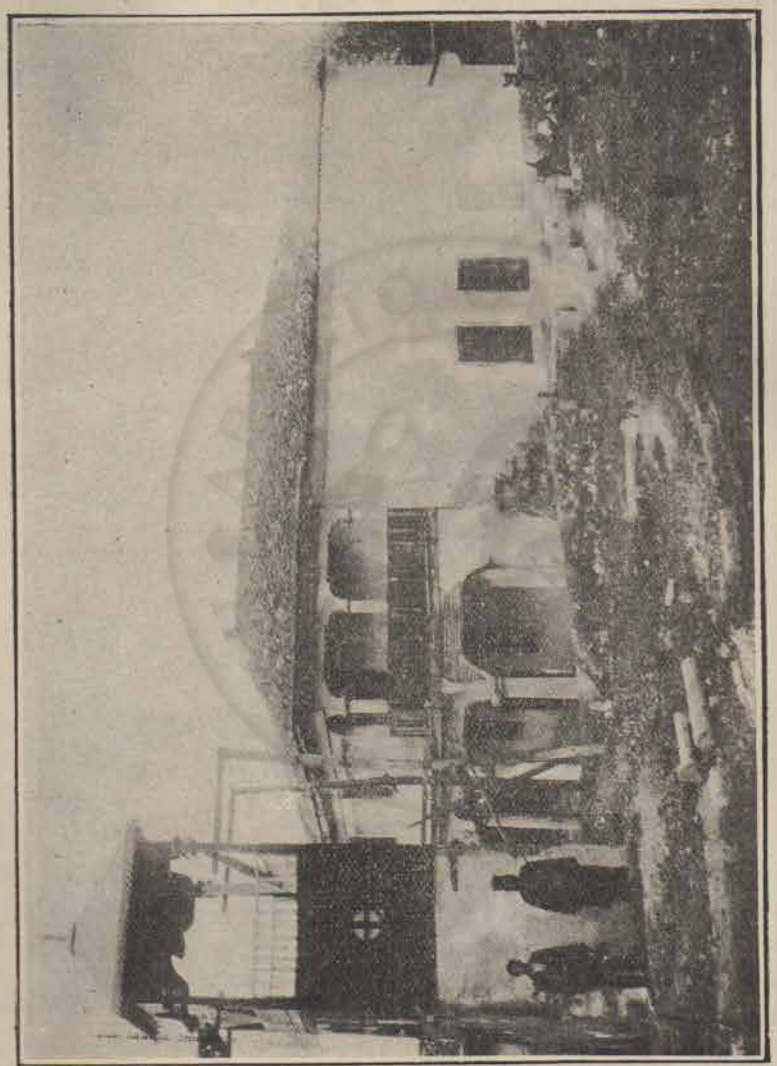

Εἰϰ. 248. Ἡ Ἐϰϰλησία τῶν Κολοσάων. Παρὰ τὸ ϰωδωνοστάσιον ὁ Ἱερεὺς τῆς Κοινότητος Παπᾶ Χαράλαμπος ϰαὶ ὁ Διδάσϰαλος.

(=1853 'Οϰτωβρίου 28.

Εἰς τὸν ἀποδημοῦντα τοῦ προσϰαίρου ϰόσμου μένει ἡ ἀγαθοεργία εἰς τὸν ἐναπομείναντα ἡ ζωή· ὦ ἐπισϰέπται, εὐχηθῆτε ὑπὲρ τοῦ Χ'' 'Ιωάννου Σαπουντζόγλου.

'Ο πρόσϰαιρος ϰόσμος μετεβλήθη, τὸ σῶμα μου χοῦς ἐγένετο, ἡ ἀγαθοεργία ϰαὶ ϰαλωσύνη

ἔμειναν διὰ παντός, ὁ διανοούμενος αὐτὰ λαμβάνει εὐλογίας· ὁ βλέπων ὡς ἀναπέμπη εὐλογίας καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀγάλλεται. 1892 Φεβρουαρίου 25 Ἰωάννης Σαπουντζόγλους).

Ἐν μέσῳ τῶν τάφων εὑρηνται κατεσπαρμένοι ποικιλοι κιονισκοι, μεσοθύρια, καὶ ἄλλα λείψανα Χριστιανικῶν Ναῶν διαφόρων ἐποχῶν (Εἰκ. 248).

Εἰκ. 249. Τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κολοσσῶν.
Ἀριστερὰ τῷ ὁρῶντι ὁ οἶκος Χ. Βουδουργλου, παρ' ᾧ ἐφιλοξενήθημεν.

Ἐπὶ πολὺ σιωπηλοὶ ἐμείναμεν μεταξὺ τῶν νεκρῶν κατοίκων τῶν Κολοσσῶν, καὶ ἀπὸ τάφου εἰς τάφον μεταβαίνοντες, προσωμιλοῦμεν πρὸς τὰ μακάρια πνεύματα τῶν εὐσεβῶν τούτων Χριστιανῶν, μιᾶς τῶν πρωτογόνων Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστιανικοῦ Κόσμου, μακαριζοντες τούτων τοὺς ἐν Κυρίῳ τὸ πνεῦμα παραθέντας.

ΤΟ ΔΕΙΠΝΟΝ

Ἐν Κολοσσαῖς εὐγενῶς ἐφιλοξενήθημεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Χ΄΄ Καραλάμπους

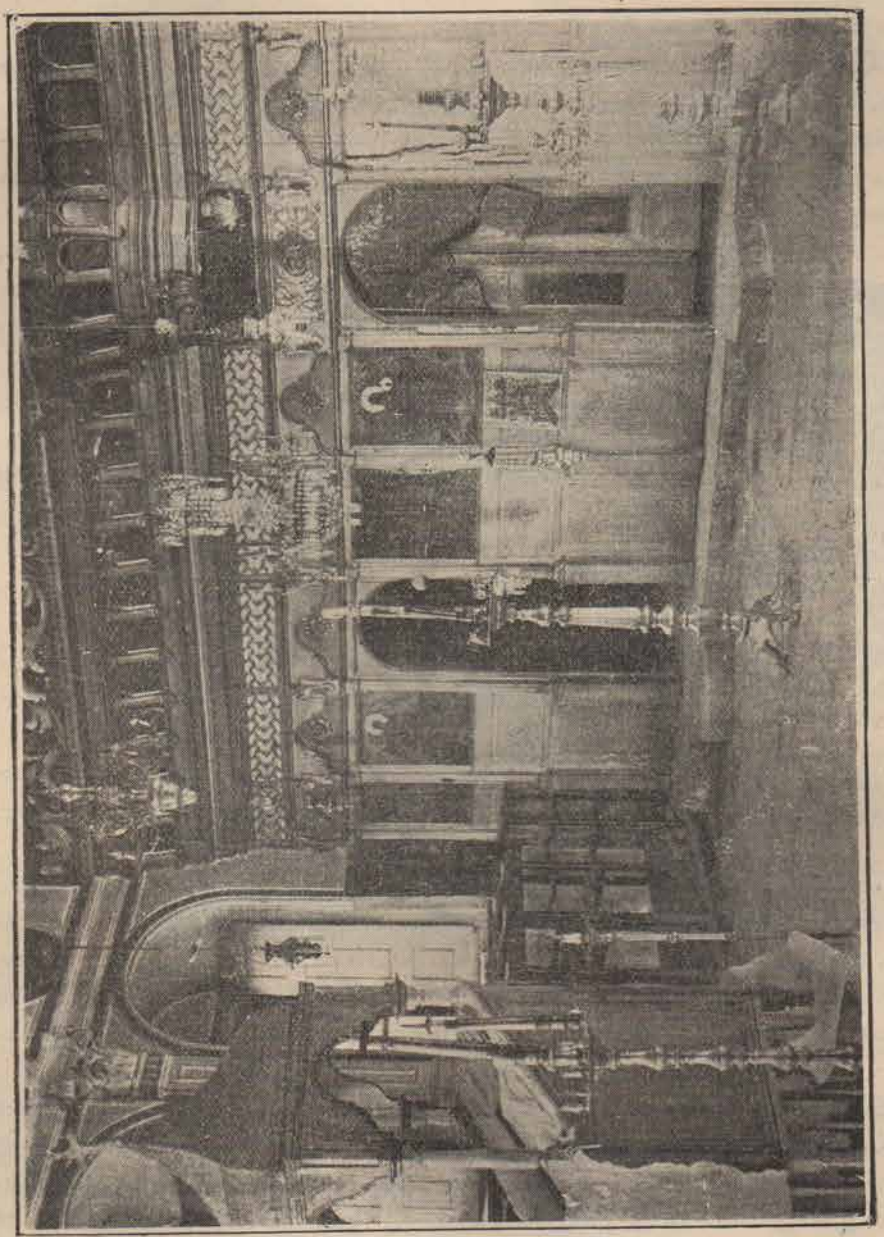

Εἰκ. 250. Τὸ εἰκονοστάσιον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κολοσσῶν.

Βουδούρογλου. Τὸ ἑσπέρας παρετέθη δεῖπνον, εἰς ὃ, καὶ μεθ' ὃ, παρεκάθησαν καὶ προσῆλθον πολλοί.

Δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποτὲ ὅτι, εἰς τὸν καθαρὸν καὶ εὔπορον Τουρκόφωνον οἶκον

τοῦτον, παρετέθησαν ἡμῖν ἐπὶ τῆς τραπέζης πετσέται χονδραί, κιτρινωποῦ χρώματος, ἔχουσαι μαῦρα στίγματα, ὡς νὰ ἦσαν κεκαυμέναι ἀπὸ *ἀποτσίγαρα*.

Αἱ πετσέται ὑπὸ τῶν συνδαιτυμόνων ἐτέθησαν ὑπὸ τὸν τράχηλον, ἄρτος οὐδαμοῦ· ὁ ἱερεὺς ηὐλόγησε καὶ ἤρξατο τὸ φαγητόν.

Ἐζήτησα ἄρτον, καὶ ἔκθαμβοι ὅλοι μοι ἔδειξαν τὴν πετσέταν μου· ἦσαν ἄζυμα ῥύλλα, ἅτινα ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἰδία ὑπηρεσία, ἔξω εἰς τὴν αὐλήν, προητοίμαζεν, ἡ δὲ οἰκοδέσποινα τοῦτο εἶχε κύριον καθῆκον, νὰ βλέπῃ τίς δὲν ἔχει ἄρτον (=*μπεζερμέ*, ὁ ἐγκρυφίας τῶν ἀρχαίων), ἐνόσῳ δὲ ἔτρωγέ τις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον συνέτρωγε καὶ τὴν ὑπὸ τράχηλον πετσέταν του (=τὸν μπεζερμέν του!)

Εἰκ. 231. Σύντριμμα θωρακίου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κολοσσῶν μετ' ἐπαλλασσόντων κοσμημάτων.

Τότε ἐσκέφθην ὅτι ἰδοὺ ὁ λόγος, καθαρῶς ἠθογραφικός, καὶ οὐχὶ δογματικός δι' ὃν οἱ Ἀρμένιοι μεταχειρίζονται τοιοῦτον ἐγκρυφίαν ἄρτον ἐν τῷ μυστηρίῳ τῆς Θ. Εὐχαριστίας.

Ὁ λόγος περιεστράφη περὶ πολλῶν. Ὁ ἱερεύς, ὁ διδάσκαλος, ὁ κ. Παπαδόπουλος καὶ εἴ τις ἕτερος, ἦσαν μόνοι γνῶσται τῆς Ἑλληνικῆς. Ἡ οἰκοδέσποινα, αἱ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ οἱ προσελθόντες, πάντες ὡμίλουν Τουρκιστί.

Ματαίως μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν ἐζητήσαμεν ὀνόματα, ἀναμιμνήσκοντα τοὺς ἀρχαίους Χριστιανοὺς τοὺς καὶ συνεργοὺς τοῦ Παύλου! Ἐπαφρᾶς, Φιλήμων, Ὀνήσιμος, Ἄρχιππος, Ἄπρια, ἦσαν ὀνόματα ἄγνωστα!

Καὶ ἔτι πλέον! οἱ κατοικοι ἠγνόουν, ὅτι πρὸς αὐτοὺς ὁ Παῦλος ἔγραψε δύο ἐπιστολάς, τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς καὶ Φιλήμονα!

Τότε ἐκεῖ κατὰ τὸ δεῖπνον ἐποιήσαμεν ἔργον εὐαγγελιστοῦ καὶ διδασκάλου, ἀκουράστως τοῦ ἡμετέρου συνοδοῦ κ. Παπαδοπούλου μεταφράζοντος. Τότε ἀνεπτύξαμεν αὐτοῖς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων καὶ Χριστιανικῶν Κολοσσῶν, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου, καὶ ὁ ἱερεὺς ἀμέσως καὶ ἄλλοι, ἔφερον Εὐαγγέλια γεγραμμένα εἰς Τουρκικὴν γλῶσσαν δι' Ἑλληνικῶν χαρακτήρων, ὅπως παρακολουθήσωσι τὴν διδασκαλίαν, ἣν ὁ Παῦλος ἔγραφε ποτε πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ Μητρικῇ αὐτῶν γλώσσῃ.

Ἐκεῖ, ἐν τῇ τραπέζῃ ἱκετεύσαμεν καὶ παρεκαλέσαμεν, ὅπως βαπτίζωσι τὰ νήπια τῶν Κολοσσῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα Χριστιανικὰ ὀνόματα, ὧν ἐδώκαμεν κατάλογον εἰς τὸν εὐσεβέστατον καὶ καθ' ὅλα λαμπρότατον ἱερέα, ἐζητήσαμεν δὲ ἐὰν ὑπάρχῃ ἄρρεν ἢ θῆλυ βρέφος, ὅπως ἡμεῖς βαπτίσωμεν τοῦτο, ὅπερ καὶ ἐπράξαμεν ἀμέσως τῇ ἐπιούσῃ.

Η ΒΑΠΤΙΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΠΦΙΑΣ

Τοῦτο ἦτο θῆλυ τέκνον, ὅπερ τὴν πρωΐαν ἐβαπτίσαμεν ἐν συρροῇ πλήθους ἐν τῷ Ναῷ εἰς τὸ ὄνομα Ἀπφίας τῆς ἀγαπητῆς (Εἰκ. 252).

Εἰκ.252. Ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἐκκλησίας Κολοσσῶν, μετὰ τὴν βάπτισιν τῆς Ἀπφίας.

Μετὰ δὲ τὴν βάπτισιν, ἐν λιτανείᾳ ψαλλούσῃ, ὡδηγήσαμεν τὸ τέκνον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἔνθα ἐπὶ τοῦ βιβλίου ἡμῶν ἐσημειώσαμεν :

«Τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1906 ἐβάπτισα εἰς τὰς Κολοσσὰς τὴν Ἀπφίαν, βρέφος 22 ἡμερῶν. Οἱ Γονεῖς ὀνομάζονται Ἀναστάσιος Χρυσόγλους, Μαριγὼ Πάλα». ὑπέγραψε δὲ κατ' αἴτησιν ἡμῶν ἰδιοχείρως ὁ ἱερεύς.

«Ο Βαπτήσας ἱερεὺς Παπα Χαράλαμπος».

Κατὰ τὴν βάπτισιν δὲ ταύτην, ἠκούσαμεν μνημονευομένου τὸ πρῶτον τοῦ ὀνόματος τοῦ νέου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Προκοπίου, (πρώην Δυρραχίου), ἀντὶ τοῦ μετατεθέντος Λεοντίου. (σ. 36.).

ΤΟ ΒΑΡΥ ΗΜΩΝ ΠΕΝΘΟΣ

Οὐδέποτε εἰς τὸν βίον μου ἠσθάνθην μεγαλειτέραν βαρυθυμίαν καὶ πένθος, ὅσον κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐν Κολοσσαῖς ἐν τῇ τελετῇ τοῦ θείου βαπτίσματος.

Ὅλη σχεδὸν ἡ κοινότης ἦλθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· τὰ πάντα φαιδρά, τὰ πάντα χαροποιά, τέκνον τῶν Ἀθηνῶν, εἰς ὑφηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τόσους αἰῶνας ἐπανέφερεν εἰς τὰς Κολοσσὰς τὸ ὄνομα Ἀπφίας τῆς ἀγαπητῆς.

Ὅλοι συνωθοῦντο περὶ τὴν ἱερὰν Κολυμβήθραν· ἤρχοντο οἱ ὡραῖοι ἐξορκισμοὶ ἐν τῇ θεσπεσίᾳ ἡμῶν γλώσσῃ : «*ἀπόστησον ἀπ' αὐτῆς τὴν παλαιὰν ἐκείνην πλάνην καὶ ἔμπλησον αὐτὴν τῆς εἰς σὲ πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης*» · «*ἐξέλασον ἀπ' αὐτῆς πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα κεκρυμμένον καὶ ἐμφωλεῦον αὐτῆς ἐν τῇ καρδίᾳ...ποίησον αὐτὴν πρόβατον λογικόν, μέλος τίμιον τῆς Ἐκκλησίας σου, σκεῦος ἡγιασμένον, υἱὸν φωτός*» κτλ., καὶ ὅμως ! οὐδεὶς ἀπολύτως ἠννόει τι, οὔτε ὁ ἱερεύς, οὔτε ὁ διδάσκαλος, ὅστις χρησιμεύει καὶ ὡς ψάλτης τῆς Ἐκκλησίας· εὐλογεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ ἔλαιον, καὶ ἐπαλείφω τὴν βαπτιζομένην διὰ τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν δακρύων μου !

Τὸ ἔλαιον ἦτο τοῦ μυστηρίου, τὰ δάκρυα τοῦ συναισθήματος, ὅτι βαπτίζω Χριστιανὴν εἰς τὴν πρωτόγονον Ἐκκλησίαν τῶν Κολοσσῶν, καὶ οὐδεὶς ἐννοεῖ τὴν θείαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἰς ἣν Ἑλληνὶς Χριστιανὴ βαπτίζεται !

Εἷς Τοῦρκος στρατιώτης ἱστάμενος εἰς τὴν θύραν καὶ ἐπιβλέπων τὰς κινήσεις τῶν Χριστιανῶν καὶ τοῦ ἱερέως, ἐκάπνιζε διηνεκῶς μετ' ἀδιαφορίας.

Ἐσκέφθην νὰ τῷ κάμω παρατήρησιν, ἀλλ' ἐσκέφθην συγχρόνως ὅτι ἦτο ὁ κρατῶν!

Μοὶ ἤρχετο νὰ ἐξέλθω τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ὑπάγω ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ νὰ κλαύσω τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους τὴν κατάπτωσιν !

ΣΚΕΨΕΙΣ

Περὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 23 ἡ Σελήνη ἐρώτιζε τὸν Κάδμον καὶ τὴν ἀπέναντι τῶν Κολοσσῶν ἀχανῆ πεδιάδα τῶν ἀρχαίων Κολοσσῶν, ἐν ᾗ ὡς ἀργυροῦς ὄφις περιεστρέφετο κυλινδούμενος ὁ Λύκος, μόνοι σιωπηλοὶ ἀνὰ τὴν ἄκραν τοῦ χωρίου βαδίζοντες, καὶ τὰς διὰ τῶν αἰώνων περιπετείας τῶν Κολοσσῶν ἐν νῷ ἐπισκοποῦντες γράφομεν :

Ἐν Κολοσσαῖς 23 Ὀκτωβρίου 1906.

Ὦ! ὡραία μου Σελήνη, φωτίζεις τὰς Κολοσσάς, ἀλλ' αἱ Κολοσσαὶ δὲν σὲ ὀνομάζουν πλέον Σελήνην, αἱ Κολοσσαὶ ἀπώλεσαν τὴν Μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν!

Φωτίζεις τὴν πόλιν, ἣν ἁπλέτῳ φωτὶ ἀπὸ τῆς σκοτίας τῆς φυλακῆς ἐφώτισεν ὁ Παῦλος, καὶ ὅμως ἡ πόλις εἶναι βεβυθισμένη εἰς τὸ σκότος !

Δὲν ἐννοοῦσι, θεῖέ μου Παῦλε, ὄχι πλέον τὴν ὑψηλὴν καὶ ὡραίαν σου γλῶσσαν, ἀλλ' οὔτε τὴν κοινὴν Ἑλληνικήν, οὔτε κἂν λέξεις αὐτῆς !

Πρωΐα 24 Ὀκτωβρίου 1909.

Καὶ ἰδοὺ ἀνέτειλεν ὁ Ἥλιος!

Σὲ δοξάζω Κύριε, ὅτι μὲ ἠξίωσας νὰ πατήσω τὰ μεγάλα καὶ ἱστορικὰ ταῦτα ἐδάφη, ἀλλὰ ταῦτα ἀντὶ νὰ φωτίζουν, σκοτίζουν ὡς ἔχουσι, καὶ λυποῦσι τὴν διάνοιαν!

Εἶναι ἀνέκφραστος ἡ μεταβολή, ἡ γυμνότης καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν· οἱ Ἕλληνες Χριστιανοὶ ἀγνοοῦσι τὴν Ἑλληνικήν!

Ναὶ λάμπει τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ὑπεράνω τῆς Χριστιανικῆς κοινότητος, ἀλλὰ λάμπει χωρὶς νὰ θερμαίνῃ, χωρὶς νὰ φωτίζῃ, χωρὶς νὰ διδάσκῃ, ἀφοῦ οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἐννοῦσι τὴν θείαν αὐτῶν γλῶσσαν!

Καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ἡ σκοτία αὕτη;

Ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ καὶ ἁγίᾳ στιγμῇ τῆς βαθείας μου κατανύξεως, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱερωτάτου τούτου τόπου, ἐφ' οὗ ἔζησαν καὶ περιεπάτησαν οἱ ἅγιοι ἄνδρες τῆς Πρωτογόνου Ἐκκλησίας τῶν Κολοσσῶν Σὲ ἱκετεύω Κύριε.

Ὡς ἀνέτειλες σήμερον τὸν Ἥλιόν Σου, ἀνάτειλε καὶ πάλιν μετ' αὐτοῦ τὸν Νοητὸν Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης Σου, λάμψον τὸ Φῶς τῆς Ἀληθείας Σου, τὸ Φῶς τῆς Ζωῆς Σου, διότι Φῶς καὶ Ζωὴ τὰ προστάγματά Σου ἐπὶ τῆς γῆς, Φῶς καὶ Ζωὴ αἱ ὁδοί Σου, Φῶς καὶ Ζωή, Σὺ ὦ Ἰησοῦ, ΟΣ διὰ τοῦ νικητηρίου Σου τροπαίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Σου ἀνεβίβασες ἡμᾶς εἰς τὰ ἰδεώδη ὕψη τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος.

Εὐδόκησον ὅπως ἀναλάμψῃ καὶ πάλιν τὸ Φῶς Σου τὸ ἀΐδιον εἰς τοὺς ἐξασθενήσαντας, ἢ ἐντελῶς σβεσθέντας Ἀστέρας τῆς Σῆς Ἀποκαλύψεως, εὐδόκησον ὅπως αἱ 7 πόλεις γίνωσι καὶ πάλιν 7 θεῖαι ἑστίαι τῆς διαδόσεως τῶν θείων Ἀληθειῶν, διὰ τοῦ πρὸς τοῦτο, κατ' ἐξοχὴν προορισθέντος καὶ εὐλογηθέντος Γένους τῶν Ἑλλήνων, δι' οὗ ἀληθῶς ἐδοξάσθη καὶ πάλιν δοξασθήσεται ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.

Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ Σέ!

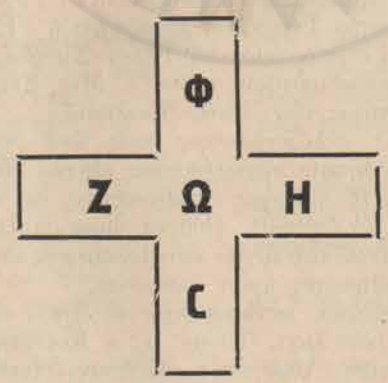

ΑΙ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΗΜΩΝ

Οὕτω σὺν Θεῷ, ἀρξάμενοι τῆς περιοδείας ἡμῶν ταύτης, κατὰ τὸ 1906, ἐπεράναμεν ταύτην τὸ 1907, ἤτοι ἐν δυσὶν ἔτεσιν.

Νυκτὸς δὲ καὶ ἡμέρας ἔκτοτε 4 ἔτη ἐργαζομενοι, ἠξιώθημεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ταπεινὴν συγγραφὴν ἡμῶν ταύτην.

Θὰ προέλθῃ ἄρα γε ἐκ ταύτης ποιά τις ὠφέλεια εἰς τὴν Χριστιανικὴν ὁμογένειαν; Τοῦτο ἐλπίζομεν, τοῦτο πιστεύομεν καὶ ἐπὶ τοῦτο θαῤῥοῦντες εἰς τὸ ἐπίπονον καὶ πολυδάπανον τῆς συγγραφῆς ταύτης **ὅλως ἐξ ἰδίων** προέβημεν.

Πᾶν, ὅ,τι αἱ ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις ἐπέτρεπον ὅπως πράξωμεν, ἐπράξαμεν, ἴσως δὲ καὶ πολὺ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἐπράξαμεν, οὐδενὸς κόπου ἢ δαπάνης φεισθέντες, οὐδὲ νυσταγμὸν τοῖς βλεφάροις ἡμῶν δόντες. Ἱκετεύομεν τὸν Οὐράνιον Πατέρα ὅπως ἐπομβρήσῃ τὸν θεῖον αὐτοῦ Ὑετὸν καὶ πλήρης ζωῆς ἀναβλαστήσῃ ὁ εἰς τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν σπαρεὶς θεῖος σπόρος, ὅπως καταπέμψῃ τὸν ὄμβρον τῆς ἑαυτοῦ ἀγαθότητος καὶ μεθύσῃ τοὺς νῦν καθυβρισμένους αὔλακας τῆς ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας, πρὸς δόξαν τοῦ Ἁγίου Αὐτοῦ ὀνόματος. Ἀμήν.

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

Εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς συγγραφῆς ἡμῶν ταύτης καταντήσαντες, ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν :

α΄.) Εἰς τὴν Α. Μ. τὴν Σεπτὴν ἡμῶν Ἄνασσαν Ὄλγαν, χορηγήσασαν ἡμῖν τὴν ἄδειαν τῆς περιοδείας ταύτης, εὐμενῶς δὲ μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Βασιλόπαιδος Γεωργίου ἀκροασθεῖσαν (3 Μαρτίου 1908) ἐν τῷ Παρνασσῷ τῶν ἐκ ταύτης ἀνακοινώσεων ἡμῶν.

β΄.) Εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας Ἀρχάς, τῇ Πνευματικῇ καὶ Ἁγιωτάτῃ Κορυφῇ τῆς Ἐκκλησίας Ἰωακείμ, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, τῷ Ἁγίῳ Ἐφέσου, τῷ Ἁγίῳ Σμύρνης μετὰ τοῦ παρ' αὐτῷ Ἁγίου Χριστουπόλεως, τῷ Ἁγίῳ Φιλαδελφείας, τῇ Μονῇ Πάτμου καὶ ἐν γένει τῷ Κλήρῳ τῶν Ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας, δι' ἃς παρέσχον ἡμῖν συστάσεις καὶ εὐκολίας.

γ΄.) Εἰς τὰς Πολιτικὰς καὶ Στρατιωτικὰς Ἀρχὰς τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν κατὰ τὸ 1906 Διοικητὴν Σμύρνης Κιαμὴλ Πασᾶν, δι' ἃς πανταχοῦ παρέσχον ἡμῖν εὐγενεῖς δεξιώσεις καὶ εὐκολίας.

δ΄.) Εἰς τὸν τὸ Γεν. Προξενεῖον Σμύρνης, κατὰ τὸ 1906 διευθύνοντα κ. Βοῦρον.

ε΄.) Εἰς τὸν ἐν Βυζαντίῳ Τύπον, οὗ προεξάρχει ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», (Ἔτος 1907 σ. 486), καὶ εἰς τὸν ὁμογενῆ Τύπον Σμύρνης, οὗ προεξάρχει ἡ καλὴ «Ἁρμονία» τοῦ ἡμετέρου συμπαθοῦς φίλου κ. Μιλ. Σεϊζάνη.

στ΄.) Εἰς τὰς Κοινότητας τῶν Ἑπτὰ Ἐκκλησιῶν.

ζ΄.) Εἰς τοὺς εὐγενῶς φιλοξενήσαντας ἡμᾶς ἀνὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν περιοδείαν, καὶ εἰς τοὺς ὁπωσδήποτε συντελέσαντας εἰς τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν.

Ἔργα τοιαῦτα, οἷον τὸ ἡμέτερον ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον ἰδιώτου ὅσον πλούσιος οὗτος καὶ ἂν ὑποτεθῇ. Οὐδένα ὅμως ἀπολύτως νὰ ἐνοχλήσωμεν θέλοντες ἅπασαν τὴν δαπάνην τοῦ ἔργου κατεβάλομεν ἐξ ἰδίων, εἰς τὸν ἔσω πλοῦτον τῆς καρδίας καὶ τοῦ αἰσθήματος ἡμῶν ὑπείκοντες.

Μόνοι δὲ οἱ αὐθορμήτως συνδραμόντες τὸ ἔργον εἰσίν : ὁ ἐκ Θυατείρων κ. Ἀντ. Τσιμέρης, προσενεγκὼν λίρας Τουρκ. 5., ἡ Κοινότης Περγάμου 85 φράγκ., ἡ ἐν Περγάμῳ Θρησκευτικὴ Ἀδελφότης «ὁ Ἅγιος Ἀντίπας» 34 φράγκ., καὶ ὁ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Διευθυντὴς τῆς «Ἀτλαντίδος» κ. Σόλων Βλαστός, ἀναλαβὼν τὴν ἐν Ἀμερικῇ εἰς τέλειον ἐργοστάσιον ἐκτέλεσιν 50 εἰκόνων, οὓς καὶ εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς προθέσεως αὐτῶν.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ

Οἱ πλεῖστοι τῶν συνδρομητῶν τοῦ ἔργου ἐγένοντο τῇ προντίδι τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερομονάχου κ. Δωροθέου Ἀμπούσελαμ. ἐφημερίου τοῦ ἐν Σμύρνῃ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ὅστις μέγαι ἐπεδείξατο ζῆλον ἀποβλέπων, οὐχὶ εἰς ὑλικὸν συμφέρον, ἀλλ' εἰς τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν πνευματικὴν τοῦ Γένους ἐπωφέλειαν.

Ἄγκυρα *

Ὁ Ἀγκύρας Σωφρόνιος
Οἰκονόμος Γεράσιμος Σακελλαρίδης
Γεώργιος Στ. Ἀναστασόπουλος

Ἀδραμύττιον

Πρωτοσ. Ἀλέξανδρος Δηλανᾶς
Οἰκονόμος Παρασκευᾶς Κεραμεὺς
Ἱεροδιάκ. Ἱερόθεος Φιλίδης
Κωνσταντῖνος Ἀναγνώστου
Κωνσταντῖνος Ἐμμανουὴλ
Νικόλαος Ε. Μενάγιαν
Εὐριπίδης Ζ. Παιδονόμος
Παναγιώτης Παπασταῦρος
Ἀριστ. Λαμπρόπουλος
Εὐστρ. Μαρκουλῆς

Ἀζιζιὲ

Φιλήμων Δ. Γιαλούρης
Δημ. Στάης
Θεοδ. Ζαννικόπουλος
Ἰωάν. Ζαννικόπουλος
Λεωνίδας Κοντόπουλος
Χ. Παπαδόπουλος
Δημήτριος Μασράκης
Παν. Ἐμμ. Στεφανίδης
Δημήτριος Γεωργιάδης (Βοιγιουκλῆ)
Σταῦρος Σταυρινίδης
Σταῦρος Δ. Ψινάκης

Ἀλάτσατα (Ἐπαρχία Κρήνης)

Ὁ Κρήνης Θεόκλητος σώμ. 2
Ἱερομνήμων Νεόφυτος Ρενέτης
Ἱερεὺς Δημήτριος Βιργίνας
Κωνσταντῖνος Α. Βλάμος
Μιχαὴλ Ξ. Ψωμαδάκης
Γ. Μαϊστράλης
Χαράλ. Ψυράκης
Πρωτοσύγκελος Νικόδημος Κολικᾶς
Πρωϊερεὺς Δημήτριος Μαρινάκης
Ἀρχιμανδρίτης Καλλινικος

Ἀλεξάνδρεια (Αἰγύπτου)

Σταμάτιος Μουζάκης
Ἀναστάσιος Μουζάκης
Στέφανος Ταμβάκης
Μιχαὴλ Καλλιγᾶς
Μιχ. Σκιουρίδης

Βαϊνδήριον

Γρηγόριος Ἀρχιμανδρίτης
Συμεὼν Οἰκονόμος
Δημήτριος Χατζῆ Ψαλτάκης ἱεροδ.
Βασίλειος Η. Βακαλάκης

Βάλια Καραϊδὶν (Μαδεν)

Τῇ εὐγενεῖ προντίδι Εὐριπίδου Μ. Σερετέλλη.

Εὐριπίδης Μ. Σερετέλλης
Ἐκκλησιαστ. Ἐπιτρ. Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας
Λέσχη τῶν Μεταλλείων Βάλλιας
Ἀλέξανδρος Καλλιπολίτης
Γρηγόριος Κυριακίδης
Βασίλειος Βέλιος
Εὐθύμιος Κωνσταντίνου
Ξενοφῶν Γ. Παναγιώτογλου
Ἰωάννης Γ. Κουρουβᾶς
Νικόλαος Λαζάρου

Βουζᾶ

Ἀδαμάντιος Ι. Μαλταΐζος
Ἰωάννης Ἀν. Βουγιούκας
Κωνσταντ. Δημητρακόπουλος
Ἀναστ. Στυλιανοῦ
Ἐσθὴρ Σαββερίου
Δημ. Γρέκας
Παντελῆς Γαλερίδης
Γεώργ. Κόντης
Στυλ. Μεναιμενλῆς

Βουρνόβα

Ἀρ. Δοκτορίδης
Ἀδελφοὶ Καλλιγέρη
Δημήτριος Ἀθανασιάδης

Δράμα

Γ. Κ. Πασχάλης σώμ. 10.

Ἐδιμβοῦργον

Rev. James B. Fowler

(*) Τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων τίθενται κατ' Ἀλφαβητικὴν τάξιν.

Ἐσκὶ Σεχὶρ

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι Μιχ. Κοϊμτζόγλου.

Προϊστάμενος Ἀρχιμανδρίτης Πανάρετος
Μιχαὴλ Κοϊμτζόγλου
Λεωνίδας Χ" Χαραλαμπίδης
Νεοκλῆς Ι. Χ" Παύλου
Θωμᾶς Ματθαιάδης
Χρ. Σαββαΐδης, πρόεδρος Δημογεροντίας
Α. Καρακτόπουλος
Γρηγόριος Παπᾶ Γεωργίου
Βασίλειος Μποσταντζόγλους
Ἰορδάνης Δ. Καραγιάννης
Ἰωάννης Παπαδόπουλος, δημαρχ. ἰατρὸς
Ζήσης Φωτιάδης, ἰατρὸς
Γρηγόριος Ν. Βαρβάκης Σινωπεὺς
Θεολόγος Ἰ. Σολόγους
Νικόλαος Παντελεημονίδης
Δημήτριος Λ. Λεοντίου
Α. Δεσύλλα
Σ. Λ. Ἀραπίδης
Μισαηλίδης

Ἐφέσου Κορδελλιό

Ὁ Ἐφέσου Ἰωακεὶμ σώμ. 5.
Ὁ Εἰρηνοπόλεως Ἀρσένιος
Ἰωακεὶμ Δ. Γούναρης Ἀρχιδιάκονος

Ἐφέσου Ἀγιασουλοῦκ

Σταμάτιος Πατεράκης
Θεοδόσιος Παπαβασιλείου
Ν. Α. Κεραμιδᾶς
Ἀλέξ. Πανταζῆς
Χαράλαμπος Τρεχαντζάκης
Γ. Σ. Ναλπάντογλους
Στυλιανὸς Νικολ. Γεώργιογλους
Κωνστ. Δ. Χ" Γεώργιογλους
Νικόλ. Κωνσταντίνου
Χρῆστος Α. Ἀγγελίδης
Ἰωάννης Βαφέας
Ἐμμανουὴλ Τερμιλίκης
Χ" Μιχαὴλ Χ" Ἠλία
Χρῆστος Ἀδαμίδης
Ἐμμ. Βασ. Καλδῆς
Γαβριὴλ Τριαντ. Καλιπολίτης
Χ" Νικόλαος Εὐσταθόπουλος
Ἰωάννης Ἀναγνώστου Σάμιος
Γεώργ. Χρήστ. Δούκας
Παναγ. Δ. Καπετανάκης
Ν. Παπαμιχαηλώφ
Μιχαὴλ Ἐμ. Λαϊκόγλου
Θεόδωρος Θεοδωρίδης
Ἰωάννης Γεωρ. Τσιφτορώγλου
Ἀριστείδης Γ. Μουσκέτας σώμ. 2
Θεμιστοκλ. Χ" Ἀναγνώστης
Εὐστάθιος Ἀργυρίου
Δημήτριος Χ" Στράτογλους
Ἐμμαν. Π. Κουλαρᾶ

Θεσσαλονίκη

Ὁ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ Παρθένιος σώμ. 2
Μ. Λιόντας
Ν. Γεωργιάδης
Ν. Θ. Λιόντας
Χρ. Φιλίππου
Γ. Γκίνης

Θυάτειρα (Ἀξάριον)

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι Ὀδυσσέως Ἡλιοῦ

Ε. Μαυρομμάτης
Δημ. Στάμου
Πέτρος Γαλανόπουλος
Εὐάγγ. Ι. Κοτσαπάσογλου
Γρηγ. Παρασκευαΐδης
Σ. Κασάπογλους
Ι. Κ. Σταμάτογλου
Κ. Ι. Στάμου
Ν. Χ. Κουβελίδης
Ι. Ἀθανασίου
Ἰωάννης Διαμαντίδης
Ἀθαν. Ἰωαννίδης
Α. Ε. Τσιμέρης
Ν. Χαλάτζης
Γ. Διαμαντίδης
Π. Γ. Εὐστρατιάδης
Ἀντ. Γ. Τσάμης
Μ. Χοβαρτᾶς

Ἱεροσόλυμα

Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολ. Δαμιανὸς σώμ. 20
Ὁ Ἰορδάνου Ἐπιφάνιος σώμ. 2
Ὁ Τιβεριάδος Μελέτιος
Ὁ Κυριακοπόλεως Μελέτιος
Ὁ Διοκαισαρείας Νικόδημος
Ὁ Φιλαδελφείας Σωφρόνιος σώμ. 2
Ὁ Σκευοφύλαξ Ἀρχ. Εὐθύμιος σώμ. 5
Ὁ Καμαράσης Ἀρχ. Παρθένιος
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχ. Μελέτιος
Ἀρχιμανδρίτης Ἰωσὴφ
Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Ἀποστολᾶτος
Ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος
Ἀρχιμανδρ. Χρυσοστ. Παπαδόπουλος σώμ. 3
Ἀρχιμανδρίτης Κάλλιστος
Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Μαραγκουδάκης

Διάκονος Ἱππόλυτος
Γεώργιος Σφακιανάκης

Ἰσμαηλία

Ἀγγελῆς Φερεντῖνος
Σταῦρος Πετρῆς
Δημήτριος Πετράντης
Ἰωάννης Μπάστας
Ἰάκωβος Μπάστας
Κωνσταντῖνος Κρικρῆς
Προκόπιος Κλεούδης
Γεράσιμος Βάλβης
Ἀντώνιος Πουλίτζης

Καλλιθέα

Καλλίνικος Ἱερομόναχος

Καραβουνάρη

Θωμᾶς Χ" Πέτρου
Μηνᾶς Φ. Καβαγλέου
Ἀντώνιος Κιρεντσόγλους
Ἱερεὺς Γαβριὴλ Δημητρακόπουλος
Ἰγνάτιος Παπακυριακόπουλος

Καστελλόριζον

Θεοδόσιος Κ. Σιμωνίδης Σακελλάριος
Ἀρχιερατ. Ἐπίτροποι Καστελλορίζου
Δημογεροντία Ὀρθ. Κοιν. Καστελλορίζου
Ἐφορεία Ἱερ. Ναῶν καὶ Σχολείων
Ἰωάννης Χαρ. Πηγάκης

Κέλεμπος

Ἀρχιμανδρίτης Ἀνέστης Ἴμβριος
Σταῦρος Σ. Βαφόπουλος ἱερεὺς
Δημήτριος Τσακύρογλους
Γεώργιος Παρασκευᾶ
Ἀπόστολος Γ. Ἀποστολίδης
Συμεὼν Ἰωάννου
Δημήτριος Γ. Γρηγοριάδης
Θ. Ζανῆ
Λεωνίδας Θ. Ἀσλανίδης σωρ. 2
Νεοκλῆς Γ. Ἀποστολίδης
Ἠλίας Γ. Δημητριάδης, Μάγνης

Κουκλουτζᾶ

Νικόλαος Κατσαντώνης
Φιλομουσία Κουκλουτζᾶ

Κυδωνίαι

Ἀρχιμανδρίτης Δανιὴλ Σπαθάρης
Ἱεροδιάκονος Εὐγένιος Λαλακιώτης
Γρηγόριος Βλάχος Ἱερομόναχος
Εὐάγγελος Μαγείρου
Ε. Σαλιάρης
Παπαπαναγιώτης Σέρολης
Βασίλ. Κουπαράνης
Προηγ. Ἀθανάσιος Ἰβηρίτης
Δ. Κατιρζιαν. Οὐράνιος
Κωνσταντῖνος Ἰορδανίδης
Δημήτριος Καρτσακλῆς
Ι. Παρταλίδης
Γ. Ε. Χατζαποστόλης
Μιχ. Ν. Τζούγας ἰατρὸς
Ζ. Π. Ζαφειρέλης
Δημήτρ. Ἀγγελάρας
Κ. Δ. Λεοντούδης
Δημήτρ. Ν. Διμπαμπῆς
Ε. Α. Καλδῆς
Ἰωάννης Δ. Μητρῆς
Ἰωάννης Καραμπλιᾶς
Κ. Δ. Ξενάκης
Κ. Χαρ. Βουγιούκας
Στυλ. Ε. Χ" Ἀντωνίου

Κιρκιντζῆς

Τῇ φιλομούσῳ φροντίδι τοῦ Ἰατροῦ κ. Γ. Φ. Σακελλαρίδου.

Γεώργιος Φ. Σακελλαρίδης, ἰατρὸς
Χ" Ἐμμανουὴλ Νικολάου, ἀρχιερατ. ἐπίτροπος
Νικόλαος Χ". Σάββας ἔφορος τῶν Σχολῶν
Γεώργιος Δάβασλης, ἔφορος τῶν Σχολῶν
Ἰωάννης Κατράτσης
Χρῆστος Καραχρῆστος
Χ" Δημήτριος Χ" Ἐμμ. Μπαϊράμογλου
Δημήτριος Χαρόβας
Γεώργιος Ἰω. Ζάμπιογλους
Μιχαὴλ Ν. Πανάγου
Παπᾶ Ἰωακεὶμ Μ. Παλλάδης
Παπᾶ Ἀλέξιος Ἀσθενείδης
Σωτήριος Π. Τζαννῆς
Στέλιος Ν. Βασιλάκογλους
Γεώργιος Χ. Δημήτζογλους
Χ. Νικόλαος Χ" Ἐμμ. Πανάγογλους
Νικόλαος Ἐμμ. Καλαϊτζόγλους
Μιχαὴλ Στυλιανοῦ
Δημήτριος Χ" Παναγιώτογλου
Μιχαὴλ Πασματζῆς
Χ" Δημήτριος Χ" Ἐμμ. Πανάγου
Ησαΐας Οἰκονομίδης, Σχολάρχης
Ἄγγελος Βασσάκος, διδάσκαλος
Χ" Μιχαὴλ Χ" Ἠλία, διδάσκαλος
Ἀναστάσιος Νικογιανίδης, διδάσκαλος
Πέτρος Ἀναγνωστόπουλος, Ἱεροψάλτης
Κωνσταντῖνος Χ" Ἀντώνογλους, Ἱεροψάλτης

Κων)πολις (Φανάριον)

Ὁ Βάρνης Νεόφυτος

Ὁ Δρυϊνουπόλεως Λουκᾶς
Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Κωνστάντιος
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχ. Ἀθανάσιος (νῦν Μητροπολίτης Σερρῶν)
Ὁ Μ. Ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος
Ὁ Λέρου καὶ Καλύμνου Γερμανὸς
Ὁ Στρωμνίτης νῦν δὲ Κυδωνιῶν Γρηγόριος
Α. Ἰωαννίδης

Λονδῖνον

Ὁ Μέγ. Ἀρχιμανδρίτης Παγώνης σώμ. 5 **Lynedale. Elgin Roal Croydon**
S. H. Keene, C. E.

Μαγνησία

Ὁ Ἐρυθρῶν Ἰωακεὶμ
Ὀρθόδοξος Κοινότης Μαγνησίας
Πρωτοσύγκελος Μελέτιος
Οἰκονόμος Χαραλάμπης
Σύγκελος Ἀθανάσιος
Ἱεροδιάκονος Ἰωάσαφ Ψαλτόπουλος
Ἰωάννης Βεζύρογλους

Μαινεμένη

Ἀρχιμανδρ. Νεόφυτος Βαρδαλάχος Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπος ἐν Μαινεμένῃ
Καλλίνικος Παντελίδης Ἱερομόν.
Νικόλαος Μ. Σαραφίδης
Ἠλίας Πυλαρινὸς ἰατρὸς
Νικόλαος Βακαλάκης
Ι. Δ. Ἀφεντούλης
Ὀρέστης Βουβούλης
Σταῦρος Στεφανίδης
Δημήτριος Λάσκαρης
Ἠλίας Ἀντωνίου
Ἀπόστολος Θεοφίλου
Ἀλέξανδρος Ἀλακιοζλῆς
Παναγ. Δ. Κονταξῆς
Κωνσταντῖνος Βακιρτζῆς
Γεώργιος Λαπιώτης
Ἰωάννης Κύτσος
Ἀλέξανδρος Ἀλεξίου
Νικόλαος Α. Σαραντίδης
Μιχαὴλ Χ" Γεωργίου
Δημήτριος Σκαπερδόπουλος, ῥάπτης
Ἀπόστολος Χ" Μιχαὴλ
Βασίλειος Κασάκος
Ἠλίας Ι. Ἠλιάδης
Νικόλαος Γ. Ἀμπατσῶ.
Γεώργιός Κ. Βαρδαξόγλου
Σακελ. Δημητρ. Μισαηλίδης ἐφημ. ἐν Σερέκιοϊ
Ἐπαμ. Ι. Σπύρου
Γεώργιος Καραμίτσος
Τάσσος Πυλαρινὸς
Βασίλειος Ἐλευθερίου.
Νικόλαος Βασιλειάδης
Γεώργιος Γαβριηλίδης
Γεώργιος Ἀτζακιδάκης
Κωνσταντῖνος Χ" Γεωργίου

Μασσαλία

Ἀ. Ι. Σκυριανός

Μοσχονήσια

Τῇ εὐγενεῖ ἐπιστασίᾳ Δ. Βαφειάδου

Μοσχονησίων Νικόδημος
Πρωτοσύγγελος Κύριλλος Κοκκίνης
Ἀρχιμανδρίτης Γερμανὸς Παλαιολόγος
Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Χαρβαλιᾶς
Ἱερεὺς Δημήτριος Γιαγλῆς
Ἱερεὺς Δημήτριος Φραντσεσκάκης
Ἱερεὺς Φραντσέσκος
Ἡγούμενος Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ
Δ. Ι. Βαφειάδης δήμαρχος Μοσχονησίων
Δ. Βογαζιανὸς
Κάρολος Ι. Κοκκίνης
Ἀριστείδης Κ. Καρακιτζέλης
Χαράλαμπος Ζαφειρίου
Δημήτριος Ν. Μανδάνης
Εὐάγγελος Τζάννου Μουρουγιάννης
Ν. Σ. Μουτάφης
Ἰωάννης Γ. Δουλδουρέλης
Γεώργιος Χρ. Ἀγγελίδης
Νικόλαος Κυριακ. Σάμιος
Εὐάγγελος Ἀλ. Κοκκίνης

Τῇ εὐγενεῖ ἐπιστασίᾳ Παρασκευᾶ Ἀθηναίου

Παρασκευᾶς Ι. Ἀθηναῖος δημοδιδάσκαλος
Ἀριστομένης Α. Βαφειάδης
Κωνσταντῖνος Ὀρφανὸς
Παναγῆς Α. Καρνιαοῦρος
Ἀδαμάντιος Χ" Διαμαντῆς
Κυριαζῆς Δ. Βαφειάδης
Κωνσταντῖνος Σ. Μουτάφης
Ἰωάννης Ἐμμ. Βουδούρης
Παναγῆς Ι. Καυλακώνης
Γεώργιος Κ. Παραμυθᾶς

Μούγλα

Σταῦρος Κ. Βαρουτσῆς
Θεμιστοκλῆς Μ. Γιαννικάκης
Κοσμᾶς Ν. Κοσμανίδης
Ἀντωνιος Ἀθανασιάδης
Μ. Π. Κατσαρώνας (δικηγόρος)
Μ. Γ. Τσιακύρογλους

Γεωργάκη ἐφένδης Κασάπογλους
Ἀντώνιος Σαβαΐδης
Τηλέμαχος Σαββαΐδης
Ἀβραὰμ Σαββαΐδης
Βασίλειος Κλήμεντος
Νικόλαος Α. Παυλίδης
Κωνσταντῖνος Παναῆς
Χ" Γιάνκος Σκλαβιάδης
Κωνσταντῖνος Ἀποστολίδης

Νέα Ἔφεσος

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ν. Ι. Βιζήλου.
Ἰωάννης Αλεξάκης
Ἀλέξανδρος Μιχαλόπουλος
Δημ. Γ. Λέων
Ν. Σαρηγιάννης
Στυλιανὸς Χ" Κωνσταντίνου
Ιωάννης Βαλαβάνης
Απόστολος Αϊναλῆς
Παῦλος Ιωάννου
Ιωάννης Φραγκιάδης
Ἡρακλῆς Γ. Μανουσάκης
Ἐμμ. Ν. Τρεμουλάκης
Θεοχ. Σακελλαρίδης
Νῖκος Ι. Βιζῆλος
Ζαχ. Ἕλλην
Σωκράτης Δαπόντε
Ηλίας Χ". Στυλλιανοῦ
Γ. Τσιλιγκίρογλους
Σύγγελος Παρθένιος
Γεώργιος Μανίδης
Γεώργιος Ηλ. Ανδρεάδης
Δ. Καραμπασιάδης
Βασ. Πετρόχειλος
Λεων. Κ. Ψωμόπουλος
Νικόλαος Παντελόγλους
Φώτιος Σωκιαλίδης
Σταῦρος Δ. Χ". Γεωργίου
Ιεροδιάκονος Γερμανὸς
Δ. Επιτροπιάδης
Γ. Σαρουκιάδης
Κ. Τσιχλάκης.
Γεώργιος Βουρλιώτης
Εμμανουὴλ Μ. Μιχαηλίδης
Γ. Ασημακόπουλος
Χαρ. Μ. Λαμπρίδης
Ιωάννης Χ". Αριστείδου
Θεμ. Ν. Ζαμβουνόγλου
Εμμ. Λ. Σκουλουδάκης
Εμμ. Γ. Γιαννουλάκης
Δ Παντελίδης
Ἄγγελος Μ. Ἀμπατζῆς

Νύμφαιον

Σύγκελος Ἰάκωβος Σοροκάκης
Θεόδωρος Δημόπουλος
Ν. Κεχαγιαδάκης
Χρ. Γ. Δημόπουλος
Ἀντώνιος Μ. Τσοτράκης

Πάτμος

Ἱερὰ Μονὴ Ἰωάννου Θεολόγου σώμ. 31
Καθηγούμενος Νεκτάριος
Προηγούμενος Ἀγαθάγγελος
Ἐκκλησιάρχης Θεόκλητος
Ἀβέρκιος Ἱερομ. Γέννης
Θεοδώρητος Ἱερομ. Πολυχρονιάδης
Ἰεζεκιὴλ Ἰατρόπουλος
Ἱλαρίων Ψανουδάκης
Ἀρχιμανδρ. Κύριλλος Βοΐνης
Ἀρσένιος Ἱερομ. Βέλης
Εὐθύμιος Σκοπελίδης
Ἱερόθεος Μαρκάκης
Ἀρχιμανδρ. Γρηγόριος Πτάρης
Κελάρης Ἀρχιμανδρ. Δανιὴλ Γάζος
Μελέτιος Ἱερομ. Ζερλέντης
Ἀρχιμανδρ. Παρθένιος Κολώνης
Νεόφυτος Ἀλεξιάδης Ἱεροδιάκονος
Γεράσιμος Σχοινᾶς Ἱεροδιάκονος
Ἀμφιλόχιος Μακρῆς Μοναχὸς
Χριστόδουλος Καζιλιέρης Μοναχὸς
Δημ. Ξενάκης
Σταμ.Μουζάκης
Μ. Μ. Μαλανδράκης
Ἀγγελῆς Δόριζας
Γεώργιος Κοκκινάκης σώμ. 21
Νικόλαος Κοκκινάκης
Ἰωάννης Χ" Γεωργίου

Πέργαμος

Ἀριστόδημος Σοφιανὸς
Ἀπ. Κ. Σουγαντζῆς
Ἐμμ. Κ. Χατζηγεωργίου
Ὁ Ἀρχιερ. Ἐπίτρ. Ἀρχιμ. Ι. Αὐγερινὸς
Ἱερεὺς Ἰγνάτιος Α. Γουναρόπουλος
Γεώργιος Κ. Χονδρονίκης
Νικόλαος Β. Γκούλης
Νικόλαος Δ. Μισεγιάννης
Πανανὸς Ν. Μωϋσόγλους, φαρμακοποιός
Γεώργιος Ἀποστολίδης
Γαληνὸς Πακιρτζῆς
Δημήτριος Χ" Μικὲς

Ἰωάννης Καψάλης
Γεώργιος Ν. Κανέλλης
Ἀλκιβιάδης Παλαιολόγος
Σταμάτιος Χρήστου
Σταῦρος Α. Μαϊάκης
Κωνσταντ. Φριλίγγος, διδάσκ. Ὀρθοδ. Θεολογίας καὶ διευθυντὴς τῆς σχολῆς
Σταῦρος Λεοβηρέτης

Σαλιχλῆ

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ Πανοσ. κ. Χρυσοστ. Καραγιαννοπούλου Ἀρχιμανδρ.

Ἱερομόναχ. Χρυσόστομ. Καραγιαννόπουλος
Κωνσταγιανὸς Μαβιάδης
Παράσχος Ἰωαννίδης
Νικόλαος Σ. Ἀντωνιάδης
Ἀνδρέας Γιαννέλος
Ἰωάννης Χ" Ὠνάσην
Ἀναστάσιος Δημητριάδης
Ἰωάννης Σεραφειμίδης
Ἀντώνιος Ἰωάννου
Ἰωάννης Γ. Κογιουμτζόγλου
Ι. Δ. Παπαδημητρίου
Μ. Ἀθανασιάδου
Βασίλειος Χρ. Μούρτζιου
Μιχαὴλ Χαλάτζης
Εὐθύμιος Παπᾶ Γεωργίου
Στέλιος Ἐμμ. Χαλβατζῆς

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ἐμμ. Μ. Σπανούδη

Ἐμμ. Μ. Σπανούδης, διευθ. Ἀρρεν. Κοινότ.
Δημοσθ. Δημόπουλος, διευθ. Μονοπ. καπνοῦ.
Κωνσταντῖνος Σαρατσόπουλος, κουρεὺς
Ὄθων Τσακύρογλους, ἔμπορος
Νικόλαος Ἀνδρικίδης, καφεπώλης
Σπῦρος Περτσελῆς, παντοπώλης
Γεώργιος Πανταζίδης, ἀρτοποιὸς
Πανταλέων Καντάρογλους, ὑφασμ.
Γεώργιος Νικηφόρος, ζωέμπορος
Χρῆστος Παπαγιάννης, παντοπώλης
Ἰωάννης Ἀϊδινλῆς, ἀρτοποιὸς
Θεόδωρος Ἀγτζόγλους, ἐμποροϋπάλληλος
Ἰωάννης Καλαϊτζόγλους
Ἰωάννης Θεοδοσόπουλος
Γεράσιμος Χ" Βασιλείου, ὑποδηματοπ.
Παναγιώτης Χριστόπουλος, λεπτουργ.
Νικόλαος Μ. Ἀρώνης, καφεπ.
Μιχαὴλ Φώτογλους, μεαίτ.
Ἀμύρσα Εὐαγγελινοῦ, διευθ. Παρθεναγ.
Ἀναστάσιος Γεωργιάδης, καφεπ.
Ἰωακεὶμ Δημητριάδης
Παναγιώτης Ν. Καμπουράκης

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Παντ. Κοκκίνου ἰατροῦ

Πανταλέων Ν. Κόκκινος, ἰατρὸς
Δημήτριος Ν. Σούνιος, ἰατρὸς
Β. Ἀξαρλῆς, ἰατρὸς
Θεόδωρος Σ. Λασκαρίδης, φαρμακοποιὸς
Κοσμᾶς Β. Τοκμόγλους
Ἠλίας Ἐμμανουὴλ
Σπῦρος Κουγιουμτζόγλους
Ἀριστοτέλης Ἀναγνωστόπουλος
Ἰορδάνης Χ" Μωϋσέως
Λεωνίδας Ἀντωνιάδης
Εὐστάθιος Γρηγορίου
Μιχαὴλ Συμεώνογλους
Β. Μεϊμάρογλους
Ἀργύριος Γεωργιάδης
Θεόδωρος Μανιάτης
Μιχαὴλ Γεωργίου, κρεοπώλης
Ι. Κοκρανίδης

Σάμου (Νέον Καρλοβάσιον)

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Δημ. Παπᾶ Ἰωάν.

Δημήτριος Παπᾶ Ἰωάννου, ἱερεὺς
Νικόλαος Γ. Συκεώνης, ἱερεὺς
Ἰωάννης Μ. Κωνσταντίνου
Ἀναστάσιος Ἀθανασίου
Γεώργιος Κ. Ὀρφανὸς
Δημήτριος Πανέρας
Νικόλαος Σαράντου
Δημήτριος Ἱερ. Φέδας
Ν. Γιαντούρας
Σ. Καραμαρούδης
Διονύσιος Χρ. Τανης
Ἀλέξανδρος Παπᾶ Κυριακοῦ
Κωνσταντῖνος Ζ. Παναγιωτίδης
Ἀλέξανδρος Σ. Κεντούρης
Γ. Αἰγενίτης
Δ. Κ. Χατζηδάκης

Σάμου (Ἱεροδιδασκαλεῖον)

Ἰωάννης Κουκούλης
Διονύσιος Ζομπουλίδης
Σπυρίδων Ζουμπρινίδης
Δημήτριος Ἀραπάκης
Ἀλέξανδρος Κωστόγλου
Ἰωάννης Χ" Ἰωσσαὶ
Κυριακὸς Παπαδημητρίου
Γεώργιος Θεοχάρους
Ἐμμανουὴλ Λυσιμάχου
Σωκράτης Γ. Βασιλειάδης

Ἀναστάσιος Ἰορδάνου
Γεώργιος Πολίτης
Ἐμμανουὴλ Μ. Παπαδόπουλος
Κωνσταντῖνος Χ" Δημητρίου
Σπυρίδων Παπαχρήστου
Εὐστράτιος Ἀλεπίδης
Ἐμμανουὴλ Θραβάλου
Παρασκευᾶς Ἀγ. Παρασκευᾶς
Πελοπίδας Βασιλειάδης
Κωνσταντῖνος Ἀθανασιάδης
Παῦλος Παπαδόπουλος
Παῦλος Χ" Ἀντώνογλους
Γεώργιος Εὐγενίδης
Σταῦρος Καψαλάκης
Ἰωάννης Ἀκακιάδης
Χρῆστος Σακελλαρίδης
Νικόλαος Μωραΐτης
Μιλτιάδης Νικολαΐδης

Σμύρνη

Ἡ Α. Σ. ὁ Μητρ. Σμύρνης Κ. Βασίλειος σώμ. 5
Ἰάκ. Ἀρχιδιάκονος νῦν Χριστουπόλεως σώμ. 3
Ἀρχιμ. Νικόδημος Ἀντιπρ. τοῦ ὅρ. Σινᾶ
Νεῖλος ἱερομόναχος Τσουμπάνης
Μητροπολιτικὸς ναὸς Ἁγ. Φωτεινῆς σώμ. 2
Ἱερὸς ναὸς Ἁγίας Αἰκατερίνης σώμ. 7
Ἱερὸς ναὸς Ἁγίου Δημητρίου σώμ. 3
Ἱερὸς ναὸς Ἁγίου Κωνσταντίνου σώμ. 2
Ναὸς Ἁγίου Νικολάου
Ἱερὸς ναὸς τῶν Γενεθλίων τῆς Θεοτ. σώμ. 3
Ἱερὸς ναὸς Ἁγίου Γεωργίου σώμ. 10
Ἡ ἐφορεία Ι. Νεκροταφείου σώμ. 3
Παναγιώτης Πανταλέων σώμ. 10
Ὁμήρειον Παρθεναγωγεῖον
Δ. Μαρκόπουλος
Κ. Ἀδαμίδης
Ἰορδαν. Ζαχαριάγλους
Β. Μυρσιλίδης
Ἠλίας Π. Κόντος
Ι. Γιαλουσάκης πρωτοψάλτης Ἁγ. Φωτεινῆς
Ἀμβρόσιος Ἀρχ. Προϊστ. Ἑλλ. Κοινότητος Θεοδοσίας
Ἀνώνυμος (Ὁμήρειον) σώμ. 4
Ἀρχ. Γρηγόριος Ὀλύμπιος
Ἀρχ. Γρηγόριος Δ. Κωνσταντινίδης
Ἀρχ. Παρθένιος Ἰορδάνης
Ἀρχ. Δωρόθεος ἱερομόναχος
Ἱερόθεος Μαρκάκης ἱεροδιάκονος
Ἀγαθάγγελος Χρηστάκης
Ἱερομνήμων Σεραφεὶμ Δημητροκάλλης
Παρθένιος Βενέρης ἱερομόναχος
Ἄνθιμος Κυδωνόπουλος ἱεροδιάκονος
Παπᾶ Μιχαὴλ Μανωλακάκης
Ἀγάπιος Καραγεωργάκης ἱεροδιάκονος
Παπᾶ Μάρκος Παυλάκης
Σωτήριος Καργαρῶτος
Κύριλλος ἱερομόναχος
Χαράλαμπος Ἀθ. Ἀγγελίδης
Ἐφορεῖον Ἁγίου Τρύφωνος
Παπᾶ Ἀντώνιος Κωφ. Μακεδών
Μελέτιος Γεωργούδης ἱεροδιάκονος
Οἰκονόμος ἱερεὺς Ἰωάννης Θ. Ἀνδρέου
Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης ἱεροδιάκονος
Μοναχὸς Ἐμμανουὴλ Χ" Γιαννακίδης
Ἀγαθάγγελος Πατουτσιδάκης
Κώστας Μ. Τσαγκρίδης
Σόλων Ν. Οἰκονόμου
Α, Δ. Βορρέας
Ἀδ. Σ. Νικολαΐδου
Πέτρος Δημ. Παπάζογλου
Π. Τριανταφύλλου
Παῦλος Εὐθυμίου
Παναγιώτης Κατσαρώνας
Ἰωάννης Ἀράβογλους
Σ. Β. Σταμπαδόπουλος
Κ. Κ. Ἀντωνόπουλος
Σ. Χωραφᾶς
Ἰωάννης Μιχαηλίδης
Αἰμίλιος Λώρενς
Ἐδ. Μπαλτατζῆς
Α. Ι. Ἀθηνογένης
Χρ. Κ. Βαρουτζῆς
Γεώργ. Μ. Στράδης
Π. Ταρλαζῆς
Α. Πετρίδης
Θ. Ἐξάρχου
Κ. Χ" Ἀποστόλου
Ἐμμανουὴλ Ν. Λουντζόπουλος, μοναχὸς
Ἑλένη Ν. Βιτσέντσου
Ἐπαμεινώνδας Καλιγέρης
Οὐρανία Δούκα, διευθ. Κεν. Παρθεναγωγείου
Μαρία Εὐέλπίδος
Ὄλγα Βοντόζη
Ἰάκωβος Λ. Ζερλέντης
Κώστας Τσιλβώνης
Ἰωακεὶμ Ν. Ἰωακειμίδης
Ἀναστάσιος Α. Χαρανίδης
Εὐθύμιος Κ. Δαλανβέλας
Σταμάτιος Ροῦσσος

Θεόφιλος Χαραλαμπίδης
Ἀθανάσιος Ἀναστασιάδης
Ἰωάννης Βασιλειάδης
Ἐπαμεινώνδας Δημητριάδης
Βασίλειος Μαυρομάτης
Ἀθανάσιος Ν. Βλαντῆς
Κωνσταντῖνος Εὐστρ. Καϊλατζιδάκης
Ἀναστάσιος Π. Καστρίτσης
Λωρέντσος Κατσαούνης
Ἀναστάσιος Α. Καστρίτσης
Ἀθανάσιος Γ. Βαρθολομαῖος
Γεώργιος Ἀθ. Δαλακάκης
Παναγιώτης Ι. Μαυριδόγλους
Ἰωάννης Χρ. Παπαδόπουλος
Δημήτριος Συμιτζέκολος
Νικόλαος Γ. Μαγονέζου
Νικόλαος Μεραμσελιώτης
Δημητριος Σύψωμας
Μενέλαος Τούντας
Κωνσταντῖνος Γρυπιώτης
Θεόδωρος Γεωργιάδης
Γεώργιος Ποτήρης
Νικόλαος Σ. Λουράντος
Ξενοφῶν Γιαγιτζόγλους
Νικόλαος Μ. Διαμαντίδης
Βασίλειος Τελατινίδης
Λεωνίδας Στρούτζας
Φιλάρετος Χ. Κορωναῖος
Μάρκος Παπαδόπουλος
Βασίλειος Ἡλιάνογλους
Νικόλαος Παπαδίπουλος
Παντελῆς Σ. Πάγκαλος
Ἰωάννης Λ. Χριστιανάκης
Δημήτριος Α. Λεοντσίνης
Γεώργιος Α. Σάμιος
Θεόδωρος Μ. Ποτήρης
Ἀγαμέμνων Παναγόπουλος
Βασίλειος Δ. Δημητριάδης
Ἐμμανουὴλ Ἀνδρικόπουλος
Δημήτριος Κασάπογλους
Ἐμμανουὴλ Ι. Σκλάβος
Μιχαὴλ Ν. Καμπουρόπουλος
Σόλων Α. Φωτιάδης
Ἠλίας Λ. Στυλιανοῦ
Ἀναστάσιος Κ. Βοριᾶς
Ἰωάννης Μ. Κουρμούτζης
Πέτρος Μ. Μάριας
Θεόδωρος Ἀναστασιάδης
Δημήτριος Κ. Μουργόπουλος
Ἀθανάσιος Πρωτοψάλτης

Ὀδυσσεὺς Γ. Μαυρομμάτης
Ἰωάννης Γεωργίου Βατίδης
Γεώργιος Α. Παπακυριάκου
Χρῆστος Τσαγκαράκης
G. Weber professeur
Σωτήριος Γ. Τσακίρης
Ἀριστοτέλης Μελαγχροινός
Νικόλαος Κοτέτσης
Παράσχος Κωνσταντίνου
Β. Γ. Παπαγεωργίου
Φώτιος Προβελέγγιος
Παναγιώτης Κουμπῆς
Μίμης Χ" Στεγιανοῦ
Γεώργιος Χ" Ἐμμανουὴλ
Ἰωάννης Ι. Παστός
Πέτρος Ξύδης
Ἀλέξανδρος Πικόπουλος
Κωνσταντῖνος Πατσούλης
Ἰγνάτιος Ἀποστολίδης
Ἰωάννης Α. Βατίδης
Μιχαὴλ Μακρῆς
Μιλτιάδης Δεσίπρης
Λεωνίδας Γ. Μισιρλῆς
Εὐριπίδης Στελετάριος
Ἀθ. Ἀμπουσσελάμ
Νικόλαος Σκορδέλης
Ἐμμανουὴλ Δ. Παπαδόπουλος
Κωνσταντῖνος Κοτσαμανίδης
Παντελῆς Κ. Ἐλευθεριάδης
Ἰωάννης Κ. Βουτσαδόπουλος
Παναγιώτης Μιναδάκης
Ἀντώνιος Κατσαρὸς (Πιλῶτος)
Ἀλέξανδρος Καλούτσης
Μιχαὴλ Καλούτσης
Παν. Παναγιωτόπουλος
Ἰωάννης Κόντος
Κωνσταντῖνος Π. Κούριας
Ἠλίας Π. Τσιμπιδαῖος
Δημήτριος Γ. Πυρομάλης
Σάββας Σαρηγιαννάκης
Ἀρ. Σταματίου
Γεώργιος Καλλιγᾶς
Ἀντώνιος Πλυτᾶς
Στ. Τσιμέρης
Δ. Κερεστετζόπουλος
Ἀρ. Κονταζόπουλος
Ἀντώνιος Γ. Καρᾶς
Χαράλαμπος Τσιμέρης
Νικόλαος Σικουτρῆς
Ἀρτέμιος Ἰ.

Ἀντώνιος Π. Σκουριᾶς
Ἀρχόντιος Ἀθ. Ζαφειράκης
Κωνσταντῖνος Μυλωνᾶς
Α. Ν. Χαλικόπουλος
Ἐμμανουὴλ Β. Μυλωνᾶς
Θεολόγος Νεολιχανίδης.
Γεώργιος Ζάγκαλης
Γεώργιος Α. Μιλάνος
Ν. Βλαχόπουλος
Παναγὸς Σάμιος
Κ. Γιαννόπουλος
Ἀθανάσιος Ἀλεξίου
Γεώργιος Μακρόγλου
Κωνσταντῖνος Πανάρετος
Σταῦρος Φοίρας
Κωνσταντῖνος Σάνσων
Νικόλαος Ζαΐμης
Δημήτριος Γερακίτης
Γεώργιος Σβόλος
Κωνσταντῖνος Σύσκος
Κομνηνὸς Εὐστρατίου
Χρυσόστομος Κ. Φούρκας
Στέφανος Ἀλεξάνδρου
Ἀπόστολος Δ. Γιόσης
Στυλιανὸς Στρατόπουλος
Γεώργιος Μαυρομμάτης
Ἀναστάσιος Βάλβης
Μηνᾶς Μαρκάκης
Ἀλέξανδρος Ι. Γιαλλούρης
Γεώργιος Σαρίκας
Στυλιανὸς Κοκκαλᾶς
Ἰωάννης Πάντζαρης
Παναγιώτης Ἀποστολίδης
Ε. Γαρουφαλίδης, καθ. Εὐαγ. Σχολῆς
Νικόλαος Μαντακάκης
Πέτρος Σακελλάριος
Ἰωάννης Ξενάκης
Νικόλαος Χ" Μιμήκου
Κ. Κούρτογλους
Χρ. Ἐλ. Παυλιόγλου
Μιχαὴλ Θωμᾶ
Δημήτριος Τριανταφυλλίδης
Υἱοὶ Α. Ἰωαννίδου
Δημήτριος Γιμουγιάννης
Δρόσος Ζαχαρίου
Δημήτριος Α. Μαυρομμάτης
Γ. Κ. Φραγκάκης
Μιχαὴλ Παρασκευαΐδης
Δημήτριος Κομνηνὸς
Κίμων Μαρκόπουλος
Μενέλαος Π. Γλύκας
Γεώργιος Χεκίμογλους
Σωκράτης Κίτροβας
Γεώργιος Μεγαλοκονόμος
Ἀριστείδης Βουτόπουλος
Ἰωάννης Β. Καραγιαννάκης
Ἰγνάτιος Ε. Βουρβούλια
Μιχαὴλ Μαρσέλος
Α. Ἰωαννίδης
Παναγιώτης Καπνᾶς
Στέλιος Π. Καλόγερος
Θεόδωρος Δ. Φίσας
Δημήτριος Δεληγιάννης
Τριαντάφυλλος Καραγιάννης
Δ. Ψαροπούλου
Ἀλέξανδρος Γενναῖος
Ἀριστοτέλης Σ. Γαμβρέλλης
Θεόδωρος Εὐσταθόπουλος
Φυρνάνδος Μυρὰτ
Δημήτριος Τσακύρης
Κοσμᾶς Παπαδόπουλος
Νικόλαος Κοζαντίνος
Ἀλέξανδρος Δροσινός
Θεόδωρος Μπενάκης
Ἰωάννης Π. Δημητριάδης
Νικόλαος Ἀ. Βλιάμος
Κωνσταντῖνος Ἰ. Λουκούμης
Μάρκος Π. Κρητικός
Παναγιώτης Ζερβὸς
Πέτρος Πυρίκης
Νικόλαος Μπάγος
Ν. Σκοῦρος
Σόλων Πετεινάτος.
Γεώργιος Χ. Γεωργάκης
Ἰ. Γ. Τραβερσάριος
Ἰ. Θ. Νικολαΐδης
Δ. Καρατζᾶς
Ἠλίας Συλλαΐδης
Εὐστράτιος Θ. Βλαχόπουλος
Ἰωάννης Καπετανάκης
Μάρκος Μηλιὸς
Θεόδωρος Μετζάκης
Ν. Τζιτσεκλῆς
Παναγ. Α. Βέλλης
Ἐμμ. Μ. Κασσόλης
Ἀποστολ. Γαλατζῆς
Ἡρακλ. Βοσταντζόγλους
Ἀλέξανδρ. Β. Σεραφετινίδης
Εὐριδίκη Φ. Στεφανίδου
Ξένος Μπαλῆς

Εὐάγγελος Παλαιολόγος.
Κ. Ραϊμόνδος
Γεώργιος Τσακύρογλους
Ἀρίστος Παππακωνσταντινίδης
Δημήτριος Δρακούλης
Σπῦρος Κοντὸς
Γρηγόριος Μανδαμᾶς
Παναγ. Χ. Γεωργίου
Δημήτριος Κασούλης

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι κ. Παντ. Παπαδοπούλου

Ναὸς Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου
Ἰωάννης Γ. Ὀλύμπιος ἱερεύς
Οἰκονόμος Ἀνδρέας
Σωκράτης Παπαδόπουλος ἱερεύς
Εὐάγγελος ἱεροδιάκονος
Σπῦρος Κουτούβαλης
Καλλιόπη Εὐστρατιάδου
Βασίλειος Ἐλευθερίου
Μιλτιάδος Δ. Φρύσσας
Γεώργιος Ματθαίου
Γεώργιος Γιαννοῦσος
Ἀναστάσιος Βουγιατζῆς
Περικλῆς Χ" Ἰωάννου
Κωνσταντῖνος Γ. Τσαμόπουλος
Ἐμμ. Ἰ. Καρακώστας
Παυλῆς Παπαδάπουλος
Παντελῆς Παπαδόπουλος
Ἀντώνιος Γ. Δρέκ
Ἰωάννης Δ. Ἰωαννίδης
Γεώργιος Γουμόπουλος
Μενέλαος Τούντας
Μιχαὴλ Κ. Τσουκάτος
Ι. Δ. Παπαδιᾶς
Σαράντης Ασλόγλους
Ἰωάννης Β. Σαμάρας
Ἰωάννης Α. Καπρόπουλος
Γεώργιος Θ. Βαϊνδηρλῆς
Νικόλαος Α. Ταλλιάνης
Παῦλος Ἀθ. Δαλιάκος
Σπυρίδων Ζαναβάρης
Δημήτριος Δημητριάδης
Μιχαὴλ Α. Καλλιπολίτης

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ι. Νοσοκομείου κ. Μ. Ἡσαΐου

Μιχαὴλ Ἡσαΐας
Νικόλαος Παγανέλης, ἱερεὺς
Μελέτιος Καράδης, ἱεροδ. τοῦ Ι. Νοσοκομείου
Δημήτριος Γ. Καστρισιάδης
Στυλιανὸς Μηλιόπουλος
Ἀλέξανδρος Παπᾶ Σωτηρόπουλος
Ἀνδρέας Τσαγκάρης Ι. Ν.
Χαρίτων Θεοδωρίδης Ἀρχιμαν. Νοσοκομ.

Τῇ εὐγενεῖ ἐπιστασίᾳ Γεωργ. κ. Μεϊμαρογλου

Γεώργιος Μεϊμάρογλους
Μάρκος Ἰωακειμίδης
Αντ. Δραγώνας
Ἰωάννης Τζακόγλου
Ἰωάννης Ι. Σολωμονίδης
Σταῦρος Δ. Καραγιαννόπουλος
Σωκράτης Κρητικὸς
Νικόλαος Ι. Νικολαΐδης
Μόσχος Πελτέκης
Ανδρέας Οκουμούσουγλους
Παναγιώτης Βογιατζόπουλος
Νικόλαος Κουζινόπουλος
Πολ. Σ. Τσικόλης

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι Ν. Ποταμιάνου

Ἀνδρέας Λαζαρίδης
Νικόλαος Ποταμιάνος
Βασίλειος Ζοῦμπος
Π. Ι. Χ" Παναγιώτου Σκλάβος
Βοσίλειος Ν. Παπαδόπουλος
Αριστείδης Ν. Χριστοδούλου
Γεώργιος Λουλάκης
Ιορδάνης Αβραμίδης
Κωνσταντῖνος Τσουλίδης
Γεώργιος Χουρβαδᾶς
Νικόλαος Σταυρίδης
Λάζαρος Π. Κωνσταντόγλου
Βασίλειος Πανανὸς
Εμμανουὴλ Καζανίδης

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ ἱερ. Ἰωάννου Ἐφημερίου Φασουλᾶ.

Παππᾶ Ἰωάννης Καμπανόπουλος
Ἀνδρόνικος Ἱερομόναχος Κρὴς
Βασίλειος Λεοντζίνης
Δημήτριος Γεωργαλᾶς
Θεόδωρος Φουσκίδης
Πέτρος Μανέας ἱεροψάλτης
Γεώργιος Στομαχόπουλος Β.
Κοσμᾶς Σαβ. ἱερομ. Ζωγράφος
Ἱεροδ. Παρθένιος Παπ. Ἰωάννου
Ἰωάννης Σ. Γαβριηλάτος
Παῦλος Χάχας
Ἀναστάσιος Ἀθανασίου
Ἐμμανουὴλ Θ. Ἀντωνιάδης
Βασίλειος Ι. Δεμίρης

Τράλλεις (Αἰδίνιον)

Δημήτριος Χ" Δήμου
Στυλιανὸς Μέρμηγκας

Γράλλειε (Αἰδίνιον)

Μιχ. Βατούσης
Ἀχιλ. Χ" Σταύρου
Ε. Ζαχαρίου
Ν. Καρίπης
Ἀλκ. Σπανουδάκης
Γ. Σγουρίτσας
Μ. Ἰωαννίδης
Στελ. Μαγνήσαλης
Γ. Νικητιάδης
Ἰ. Παπαδάκης
Μιχ. Φιλιππίδης

Φιλαδέλφεια

Ὁ Σ. Μητροπολ. Φιλαδ. Προκόπιος σώμ. 2
Ἰωάννης Καραμανίδης
Πρωθ. Γεώργιος Σωτηριάδης
Γεώργιος Σαραντίδης
Παῦλος Ἠρ. Παύλου
Γεώργιος Διαμαντόπουλος
Μιλτιάδης Κυριακίδης
Ἀλέξανδρος Ἀθανασούλας
Παντ. Ν. Τουρτόγλου, ἰατρὸς
Ἰγνάτιος Δ. Παπακωνσταντινίδης, ἰατρὸς
Ἀθαν. Δ. Παπακωνσταντινίδης
Ἐμμ. Π. Χειζάνογλου
Θεολόγος Κιλέσογλου
Φώτιος Ἀράπογλου
Μιχαὴλ Ἀράπογλου
Ἠ. Βλάττας φαρμακοποιός

Φῶκαι Νέαι

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ἰωάννου Γκρέτζιου
Ἀρχιμανδρίτης Σίλβεστρος Κοσμαδέλλης
Σύγκελος Θεόκλητος Καρεφύλλογλου
Ἠλίας Β. Ἠλιάδης
Γρηγόριος Χ. Ἀναστασιάδης
Χ" Νικόλαος Χ" Δημητρίου
Ν. Βρετός
Θ. Μανώλας
Εὔδοξος Γρηγορίου
Ἰωάννης Σ. Παπαμακαρίου
Παναγιώτης Ἀντ. Χόμπογλου

Χάλκης Θεολογικὴ Σχολή

Κλεόπας ἱεροδιάκονος
Ἱεροδιάκονος Ἰωάννης Κοκκινάκης
Δημήτριος Ἠ. Μαλαχίας
Σταῦρος Νικολαΐδης
Παντελεήμων Κοτόκος
Θωμᾶς Σαββόπουλος
Δημήτριος Λαφνουλέλης
Ἰωάγνης Γ. Καλφόπουλος
Παντελεήμων Χ. Βαλιούλης
Νικόλαος Δημητριάδης
Σάββας Π. Ἰωακειμίδης
Ἐμμανουὴλ Μ. Μαρκάκης
Ἰωάννης Παπαθεοδώρου
Νεδέλκος Πιπέρκοβιτς

Χαμηδιέ

Νικόλαος Χ" Ἀντ. Καγιαλόγλους
Γ. Ε. Ἀναγνωστόπουλος
Νικόλαος Ι. Ψάλτογλους
Ἀνδρέας Ν. Ξενάκης
Εὐάγγελος Τσαούσογλους
Σωκρ. Ἰ. Ἀντωνίου
Γεώργιος Γ. Καρανδρέου

Χίος

Ν. Παντελίδης

Τυπουμένου τοῦ Καταλόγου τῶν Συνδρομητῶν ἀπεστάλησαν ἡμῖν καὶ οἱ ἑξῆς:

Ἄκτσε

Παῦλος Ἰωαννίδης
Ἰωάννης Οἰκονομίδης
Ἀλέξ. Μυλωθρόπουλος
Διαμ. Χ" Παντελῆς
Θεοφ. Ἐμμανουὴλ
Κωνσταντῖνος Γεωργίου
Δημήτριος Κωνσταντίνου
Χαράλαμπος Παπάζογλους
Σταῦρος Κ. Λαδόπουλος
Δ. Θεολόγου
Μ. Μαγνήσαλης
Χρυσάνθη Γεωργοπούλου

Βαϊνδήριον

Κ. Πανταζόπουλος

Γενὴ Παζάρ

Γεώργιος Δ. Σφέτσος
Γ. Ν. Καρμιρόπουλος

Δενιζλῆ

Π. Στυλιανίδης
Δημήτριος Γεωργιάδης
Ἀδελφοὶ Ξενάκη
Ἀνδρέας Παπαδόπουλος
Κίμων Πανταζόπουλος
Ἀθανάσιος Πανταζόπουλος
Ἰωάννης Δζολόζογλους

Ἀθανάσιος Ἀθανασιάδης
Πέτρος Διαμαντόπουλος

Δερμεντζίκ

Κωνσταντῖνος Παυλίδος
Μιχαὴλ Φιτσουρίκας
Κυριακὸς Φλῶρος
Κωνσταντῖνος Κατούσης
Ἰωάννης Ζαγοριαννίδης
Ζήσης Δούβλης
Μιχαὴλ Ν. Πασσᾶς

Θεῖρα

Ἠλίας Μ. Ἠλιοῦ
Ζαχαρίας Θεοδωρίδης
Γεώργιος Α. Μάγνης
Ἀριστείδης Σωτηράκης
Α. Χ" Κωγσταντίνου
Ἰωάννης Δ. Τσιμόπουλος
Ἀλέξιος Νικολαΐδης
Ἰορδάνης Χαραλάμπους

Καραβουνάρ

Νικόλαος Χαϊτόπουλος
Ἀντώνιος Θεοφάνους
Πέτρος Ἰωάννου
Δημήτριος Μελᾶς
Γεώργιος Τσικιλῆς

Κασαμπᾶ

Ἠλ. Ξανθόπουλος

Μαγνησία

Νικόλαος Μαξούρης
Leon O. Dedeyan
Νικόλαος Τερτιρόπουλος
Ἰωάννης Δέσποτας
Π. Δημητριάδης
Μιχαὴλ Ζωγράφος-Ἀχμετλῆ
Δ. Ζάκας
Ἰ. Βεζίρογλους
Μ. Ἀργυρόπουλος
Γεώργιος Εὐαγγελινός

Μυσχονήσια

Ἰωάννης Ε. Χατζαποστόλης
Ἀπόστολος Δούκας
Παναγῆς Καραγατσιανός
Κωνσταντῖνος Ἰακ. Ἀγγελάρα

Ναζλῆ

Ἀναστάσιος Γεωργιάδης σώμ. 2.
Π. Καραμαούνας σώμ. 2.
Θεόδωρος Τζιμόπουλος σώμ. 2.
Δ. Σανίκος
Δημ. Γεωργιάδης
Στέλιος Σαλβιάκης
Δημ. Σερβετόπουλος
Παντ. Εὐστρατιάδης,
Ε. Σωτηρόπουλος ἱερεύς
Γρηγόριος Ἀντωνιάδης, ἱερομόναχος
Νικόλαος Βαρβακίδης, διδάσκαλος
Ἀχιλλεὺς Βάντσιος
Β. Βαλαβάνης
Ἰάκωβος Καλούδης, μοναχός
Μιλτιάδης Ξεκιδάκης

Ν. Ἔφεσος

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ν. Βιζήλου

Λυμπέρης Μ. Λυμπέρης
Ν. Α. Σαρρῆς
Κωνσταντῖνος Καρτάλης
Ἐμμανουὴλ Τόλιος
Ἀντώνιος Παπαδάκης
Ἰωάννης Μ. Καρασέλος
Γεώργιος Α. Βακιρτζῆς
Ἀνδρέας Καριστάκης
Σταῦρος Σωτηράκης
Σωκράτης Γ. Παναγιωτόπουλος
Μιχαὴλ Κοντοῦ
Ἀντώνιος Σαραντίδης
Α. Πονηρίδης

Ὀδεμήσιον

Τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Ἀνδρέου Παπαδοπούλου.

Ν. Βουφίδης
Φ. Νικολαΐδης
Ἀρ. Σελμπέσης
Ἰωάννης Χ" Μαραβέλιας
Ἠλίας Χ" Σταυράκου
Πολ. Α. Τσαλίκης
Θεμ. Α. Σελμπέσης

Σαλβανσάρ

Θωμᾶς Ν. Βρασίδης

Σαράκιοϊ

Ἀπόστολος Σιάρκας, ἰατρός
Ἀδελφοὶ Γ. Ἀνθοπούλου
Ἀδελφοὶ Π. Βασίλογλου
Θεόφιλος Χ" Μιχαλάκης
Χαράλαμπος Νικολαΐδης
Ἠλίας Ματζάρης
Louis Pignot
Γεώργιος Βασίλογλους
Νικ. Ζαφειριάδης
Θεόδωρ. Βογιατζόγλους
Ἀθαν. Ν. Σπυρίδης

Ἀρχιμανδρ. Ἄνθιμος Μαρῖνος
Στέφ. Ἀνθόπουλος

Σῶμα

Ε. Λευσάκης

Σῶκια

Λ. Ε. Βεϊνόγλους
Ἀριστείδης Τόνος
Γεώργιος Μακρόπουλος
Ἀ. Στυλίδης
Ἀ. Καμαρώτης
Β. Λ. Ἰωαννίδης
Κ. Βεϊνόγλους

Ἀθῆναι

Ὁ Πρόεδρος τῆς Χριστ. Ἀρχαιολ. Ἑταιρ.
κ. Ἀριστείδης Παππούδωφ σωμ. 2
Ἡ κ. Ἀλεξανδρινὴ Παππούδωφ

Βόλος

Ὁ Δημητριάδος Γερμανός
Παπᾶ Ἰωάννης Ἀτέσης Οἰκονόμος, Γεν. Ἐπίτροπος Δημητριάδος
Παπᾶ Δημήτριος Διανελλῆκονς Οἰκόμος
Παπᾶ Θεόδωρος Λῆμας
Νικόλαος Σταυρίδης
Παρίσης Ν. Μέμος, ἱεροδιάκονος

Κυπαρισσία

Οἰκονόμος, Εὐστάθιος Κ. Φλῶρος

Λάρισσα

Χρ. Πέρβελη
Ἐμ. Παπασταύρου
Φωφὼ Ἰατρίδου
Εὐφημ. Πιπινοπούλου
Ἑλένη Λογιωτάτου
Ἀριάδνη Σκόδρα
Κατίνα Χ. Νικολιτσοπούλου
Ἀμαλία Ἀλέκου

Σύρος

Παῦσιος Γιαννόπουλος (πρωτοσύγκελος)

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ. 90. Πρὸς τῷ καρκινικῷ στίχῳ ΝΙΨΟΝ κλπ., προσθετέος καὶ ὁ καρκινικὸς στίχος : ΝΟCωCΥΟCΗΙΑΜΑΙΗCΟΥCωCΟΝ
οὗ ὡσαύτως ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ.

Σελ. 109. Τοῦ ὡραίου δοξαστικοῦ «*Τῶν ἁγίων Πατέρων ὁ χορὸς κτλ.*», γνωστὸν ὅτι, συγγραφεύς ἐστι ὁ Γεώργιος Νικομηδείας (+ 860).

Σελ. 169. Εἰς τοὺς Νεομάρτυρας Σμύρνης προσθετέος καὶ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Κρὴς (+ 1643 Μαΐου 14).

Σελ. 373. Εἰς τοὺς Νεομάρτυρας Φιλαδελφείας προσθετέος καὶ ὁ Νεομάρτυς Παχώμιος παρὰ τὸ Οὐσάκιον τῆς Φιλαδελφείας μαρτυρήσας (+ 1730 Μαΐου 21).

Σελ. 399. Ὡσαύτως ἐν Φιλαδελφείᾳ, τοῦ ἁγίου Φιλαδελφείας κ. Λεοντίου χοροστατοῦντος, ὡμιλήσαμεν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1906, περὶ τῆς ἀξίας καὶ σημασίας τοῦ Ζ'. τούτου Ἀστέρος τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ τῆς σημασίας, ἣν ἐξασκεῖ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπὶ τοῦ ἤθους τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῆς Πρωτοτύπου Μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης διδασκομένων τὰς θείας ἀληθείας.

Σελ. 39. Στίχ. 1. ἀντὶ 1970 γραπτέον 1907.

Σελ. 205. » 8. » ЄΝΙ ЄΒΡΙCΚΟΝΤЄ γραπτέον ЄΝΙ ΠΡΟЄΒΡΙCΚΟΝΤЄ

Σελ. 304. » 23. Τῆς λέξεως Ἄρτεμις αἱ συλλαβαὶ τεμις μετετέθησαν εἰς στίχ. 26.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΗΛΩΣΙΣ

Τὴν κοινὴν τοῦ Γένους ἐπιθυμοῦντες ἐπωφέλειαν, εἴχομεν ὁρίσει τὴν τιμὴν τοῦ βιβλίου ἡμῶν τούτου εἰς φράγκα χρυσᾶ πέντε, ὑπολογίζοντες, ὅτι ἤθελον γίνει περὶ τὰ 15—20 τυπογραφικὰ φύλλα συνήθους σχήματος 8ου, καὶ θὰ περιελαμβάνοντο ἐν αὐτῷ περὶ τὰς 100 εἰκόνας, ὡς ἐν τῇ ἀγγελίᾳ ἡμῶν ἐδημοσιεύσαμεν. Ἀντὶ τούτου ὅμως ἐγένοντο ὑπὲρ τὰ 30 τυπογραφικὰ φύλλα, σχήματος 8ου μεγάλου, μετὰ στοιχείων μικρῶν τῶν 11 στιγμῶν, καὶ πολλαχοῦ ἔτι μικροτέρων, τῶν 9 στιγμῶν μετὰ περιθωρίου σμικροῦ.

Οὕτως τὰ μὲν 30 καὶ πλέον τυπογρ. φύλλα ἀντιπροσωπεύουσι 60 καὶ πλέον τυπογρ. φύλλα συνήθους σχήματος 8ου. Ἀντὶ δὲ τῶν 100 εἰκόνων, ἐγένοντο 253, πληθὺς δ' ἐπηκολούθησε δαπανῶν ἀπροσδοκήτων καὶ οὐδόλως προβλεπομένων.

* * *

Τούτου ἕνεκα, καὶ ὅλως παρὰ τὴν θέλησιν ἡμῶν ***ἠναγκάσθημεν νὰ αὐξήσωμεν τὴν τιμὴν τοῦ ἔργου*** *κατὰ* ***2 ½ φράγκα,*** *ἤτοι νὰ τιμήσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν ἀντὶ 5 φρ. εἰς φρ. 7.50 ὅπως δυνηθῶμεν νὰ καλύψωμεν τὰς μεγάλας δαπάνας τοῦ ἔργου τούτου.*

* * *

Ἐνομίζομεν δ' ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπετρέπετο, ἀντὶ τῆς μικρᾶς ταύτης αὐξήσεως νὰ ἐκδώσωμεν ἀτελὲς καὶ περικεκομμένον τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτο ὅπερ, οὔτε καθ' ἑκάστην γίνεται, οὔτε τὸν σκοπὸν αὐτοῦ θὰ ἐξεπλήρου, ἀτελῶς ἐκδιδόμενον, καὶ οὗ ὁ πολὺς σοφὸς κ. Μιστριώτης, ἓν καὶ μόνον κεφάλαιον ἀναγνοὺς ὠνόμασεν ***ἔργον ἐθνικόν.***

* * *

Τὸ βιβλίον τοῦτο, συγγραφὲν ἀποκλειστικῶς διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ἰδίως διὰ τοὺς κατοίκους τῶν ἑπτὰ Ἀστέρων τῆς Ἀποκαλύψεως, εὑρηται ἐν Σμύρνῃ ἐν τοῖς ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν καὶ Ἀνατολῆς. Ἀντιπρόσωπος δὲ διὰ τοὺς ἐν Σμύρνῃ συνδρομητὰς ἐστὶν ὁ ἐν Σμύρνῃ εὐλαβ. ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης κ. Δωρόθεος Ἀμπουσελάμ.
Ἐν Ἑλλάδι δὲ εὑρηται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν :

Κύριον ***Φίλιππον Θεοδώρου***
(οἰκία Γ. Λαμπάκη ὁδὸς Χάριτος 17 Ἀθήνας).

* * *

Τὸ τίμημα τοῦ βιβλίου γενικῶς ὑπὸ πάντων ***προκαταβάλλεται.***

Διὰ μὲν τοὺς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ . . .	*φράγ.*	*7.50*
Διὰ δὲ τοὺς ἐν Ἑλλάδι	*δραχ.*	*8.—*

* * *

☞ *Ἀπαγορεύεται ἡ τοῦ ὅλου βιβλίου ἢ τμηματικὴ, κατὰ Ἀστέρας, ἀνατύπωσις* ☜

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Πλὴν 400 ἐλασσόνων διατριβῶν τὰ ἑξῆς :

Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία τῆς Μονῆς Δαφνίου *μετὰ πολλῶν σχημάτων καὶ εἰκόνων. Ἐν Ἀθήναις 1889* . . . . . Δραχ. 5.—

Ἔργα θρησκευτικά. *Ἐν Ἀθήναις* . . . . . » 2.—

Μελέται, ἐργασίαι καὶ περιηγήσεις *τῶν ἐτῶν 1892—1893 ἐν Ἀττικῇ (Πεντέλῃ, Ναοῦ Πεντέλης, Καλήσια, Μονῇ Ἀσωρίου, Ὠρωπ' Ἐκκλησιά, Μονὴ Φιλοθέης, Ἀθλίς), ἐν Ἀργολίδι (Πόρος, Μονὴ Πόρου, Μπούρτζι, Μέθανα, Ἰσθμὸς Μεθάνων, Λιμαλιᾶς, Ναύπλιον), ἐν Κορινθίᾳ (Ἰσθμία, Συκαί, Ξυλόκαστρον, Στεφάνι, Μονὴ Ἁγίου Δημητρίου, Ταξιάρχαι, Ἁγιονόρι), ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ Ἤλιδι (Παλμοπαναγιὰ Μαυολίδος, ὁ ἐν Ἠλατάνι Ναὸς Ἁγίου Νικολάου, Μονὴ Βλαχέρνας, Ἐλεούσης, Βαρθολομιό, Καβάσιλα), ἐν Μεσσηνίᾳ (Καλάμαι, Μονὴ Βελανιδιᾶς, Ἅγιος Χαράλαμπος, Μονὴ Προφήτου Ἠλιοῦ, Μεσαχῶρι Πύλου, Ἅγιος Βασίλειος, Μεθώνη), ἐν Ναυπάκτῳ κλπ. μετὰ δέκα φωτοτυπιῶν τῆς Ἀθήνησι Μονῆς τῆς Ὁσίας Φιλοθέης. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Β' Δελτίου τῆς Χριστιαν. Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. 1894.* . . Δραχ. 5.—

Κατάλογος ἁγιογραφικῶν ἔργων Θειρσίου. *Ἐν Ἀθήναις 1891.* . . . . . » 0.50

Χριστιανικὴ Ἁγιογραφία τῶν ἐννέα πρώτων αἰώνων *(1-842) 1896.* . . . . . » 1.—

Γενικὴ Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν. *Λόγος εἰσιτήριος ῥηθεὶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ τῇ 25 Νοεμβρ. 1896.* Δρ. 1.—

Ἡ Μονὴ Δαφνίου μετὰ τὰς ἐπισκευάς. *Ἐν Ἀθήναις 1899.* Δραχ. 5.—

Mémoire sur les Antiquités Chrétiennes de la Grèce, présenté au Congrès International d' Histoire Comparée Paris *1900. Ἐν Ἀθήναις 1902* . . . . . Φρ. 10.—

Τὸ τίμημα τοῦ βιβλίου **προκαταβάλλεται.**

Διὰ μὲν τοὺς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. . . . . Φράγ. 7.50.

Διὰ δὲ τοὺς ἐν Ἑλλάδι . . . . . Δραχ. 8.—